CALIGRAFIE

Carte de tehnici

Ediția originală a fost publicată de
Quintet Publishing Limited, London

Redactor proiect: Laura Price
Design: Richard Dewing, Ian Hunt, Chloe Garrow
Fotograf: Jeremy Thomas
Redactor șef: Jeremy Harwood

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOWEN, ANN
Arta caligrafiei: Tehnici, instrumente și aplicații pentru învățarea caligrafiei / Ann Bowen
București: Reader's Digest, 2006

ISBN (10) 973-87828-2-1
ISBN (13) 978-973-87828-2-2

372.45

Copyright © 2001 Quintet Publishing Limited
Copyright © 2006 Editura Reader's Digest, București,
pentru versiunea română

Reader's Digest și logoul Pegas sunt mărci înregistrate ale
The Reader's Digest Association, Inc., Pleasantville, New York, USA

Titlul original *The Complete Calligraphy Set*

Traducere din engleză: Alexandru Diculescu
Redactor: Adriana Irimia
Corector: Valentina Gogolan
Producție: Beata Zajicova
Redactor șef: Adriana Irimia
Director general: Arina Topârcean

Pregătirea pentru tipar: ASTRON studio CZ, a.s., Praha
Tipărit de Excel Printing Company, China, 2006

Cuprins

Introducere 6

Capitolul 1 PRINCIPIILE PROIECTULUI GRAFIC 8

Formă și funcție 10

Dezvoltarea unui proiect 12

Taie și lipește 14

Capitolul 2 MATERIALE, INSTRUMENTE ȘI DOTĂRI 16

Tocuri, pensule și creioane 18

Întreținerea tocului 20

Confecționarea unei penițe de trestie 22

Cerneluri și vopsele 24

Aur și materiale de poleire 26

Alte dotări 28

Capitolul 3 SEMNE GRAFICE ȘI LITERE 30

Penițe cu muchie lată 32

Penițe late și alte penițe 34

Folosirea peniței cu muchie 36

Caractere de literă fundamentale 40

Construcția caracterelor de literă 42

Linierea 44

Capitolul 4 ALFABETE 46
Scrierea rondă 48
Capitale romane 52
Scrierea cursivă 56
Scrisul uncial 60
Litere verzale 64
Scrierea gotică 68
Scrierea caligrafică 72
Scrisul modern 76
Scrisul cursiv modern 78

Capitolul 5 CULOARE ŞI ORNAMENTE 80
Teoria şi prepararea culorilor 82
Utilizarea temelor coloristice 84
Aurul – poleire plată 86
Aurul – poleire în relief 88
Fonduri colorate 90
Fonduri în acuarelă 92

Glosar 94
Index 96

Introducere

Obișnuința cu caracterele de literă pe care le vedem în jurul nostru – în cărți, ziare, publicitate și corespondență – ne tentează să trecem cu vederea subtilitatea acestor forme. Ele au evoluat de-a lungul a mii de ani de la simple zgârieturi pe piatră și argilă la multitudinea de caractere care ne sunt acum accesibile instantaneu la atingerea unei tastaturi de calculator.

Primele sisteme de scriere au luat forma pictogramelor – desene sau simboluri care reprezintă un cuvânt sau un obiect – cioplite sau imprimate într-un material ca piatra sau argila. Cele mai cunoscute sunt, probabil, hieroglifele („ciopliturile sacre") vechilor egipteni, cu frumoasele lor imagini pictografice, conservate pe zidurile templelor și ale mormintelor. Tot egiptenii au dezvoltat și scrierea demotică, un sistem alfabetic folosit pentru scrisul cursiv de mână. Exemple ale scrierii cuneiforme sumeriene, în care o trestie în formă de pană era apăsată în argila moale, prezintă o gamă complexă de simboluri care ne apar astăzi ca un model indescifrabil de semne abstracte.

Literele majuscule folosite azi pentru majoritatea limbilor europene au fost dezvoltate de greci din sistemul egiptean de scriere literală și se consideră că au atins culmea dezvoltării prin literele sculptate din inscripțiile romane în sec. I î.Cr. Simultan, s-a dezvoltat un stil mai fluent, într-o formă cursivă, cu litere minuscule, folosit pentru documente și corespondență.

Utilizarea papirusului și a trestiilor, iar apoi descoperirea velurului și a pergamentului (piei de animale) ca suporturi de scris rezistente, precum și a penelor de pasăre ca instrumente potrivite pentru scris, a făcut posibilă producerea de documente și cărți. În curând, vechii scribi, folosind muchia lată a trestiei sau a penei, au dezvoltat o gamă largă de stiluri caligrafice pentru a răspunde cerințelor textelor, cu precădere religioase.

Fiecare stil de scriere a generat la rândul său multe variante. Scrisul uncial, spre exemplu, a fost folosit în sec. V–VIII și era caracterizat de litere largi, rotunjite, scrise de obicei cu pana ținută în unghi drept. Caracterele de literă unciale variau de la cele „artificiale", cu trăsături

ale penei manipulate într-un mod complicat, la l tere scrise mai direct, mai simplu și mai rapid. Scrierea gotică, folosită cu precădere în Europa sec. XII–XV, avea litere care imitau arcadele ascuțite ale arhitecturii acelor vremuri. Din ea s-au dezvoltat și o serie de caractere diverse, de la cele rotunjite la cele cu forme ascuțite.

Apariția tiparului în sec. XV a modificat rolul scribului. Copierea textelor nemaifiind necesară pentru realizarea cărților, scribii au devenit maeștri ai artei scrisului. Ei au produs documente și scrisori folosind răspânditul scris de mână italic, la care unghiul mai ascuțit al peniței și formele ritmice favorizau ușurința și rapiditatea scrisului.

Prin sec. XVIII, scrierea caligrafică – provenită din literele dezvoltate de tipografi pentru a satisface cerințele tehnicii gravurii în aramă – devenise forma standard. Scrierea caligrafică folosea o abordare diferită față de stilurile de scriere anterioare: pentru a realiza trăsăturile groase și subțiri ale literelor, scribii foloseau o peniță ascuțită flexibilă. În cazul aplicațiilor sale mai ornamentale, scrierea caligrafică a dus la exagerarea înfloriturilor.

Spre sfârșitul sec. XIX, îndemânarea vechilor scribi și măiestria lor în ale peniței cu muchie se pierduseră. William Morris și Edward Johnston au redescoperit aceste talente și au pavat drumul spre o renaștere mondială a artei cuvântului scris.

Noi, caligrafii de astăzi, ne putem inspira din bogata tradiție a literelor scrise cu penița, având totodată libertatea de a examina aspectele altor tradiții și surse – modul expresiv de folosire a pensulei în caligrafia chineză și japoneză sau modul în care, în manuscrisele arabe, forma literelor poate fi alungită pentru a satisface cerințele unui model. Putem privi opera artiștilor pe care îi admirăm și să învățăm din aceasta cum să folosim caracterele de literă într-un mod care poate, sau nu, să țină seama de modelele istori e.

În decursul ultimului secol, mulți artiști au folosit în opera lor litere sau cuvinte care să confere o dimensiune suplimentară imaginilor create de ei, iar pentru noi și aceasta poate fi o sursă de inspirație. În mod inevitabil, astăzi, arta grafică și imaginile generate de computer își exercită și ele influența.

1 Principiile proiectului grafic

Caligrafia se referă la plăcerea dată de experiența fizică a scrisului și la găsirea celei mai potrivite exprimări vizuale a unui text. Deoarece toți știm să scriem, caligrafia pare ceva mai puțin înfricoșător decât, să zicem, pictura sau sculptura. Deși, la un anumit nivel, această afirmație poate fi adevărată, interpretarea vizuală a cuvintelor este totuși un subiect complex, care necesită înțelegerea formei, a proporțiilor, a spațiului și a scopului urmărit.

Pentru multă lume, crearea unor caractere de literă impecabile, cu aspect atrăgător este suficientă în sine. Dar interesul față de caligrafie poate spori și poate duce la proiecte mai ample și mai complexe. De la scrierea numelor sau a plicurilor este adeseori un pas mic până la crearea de opere de artă, decorații rafinate, cadouri, cărți și afișe.

Oricare v-ar fi domeniul de interes, trebuie să vă formați o colecție de materiale de referință într-un carnet de schițe, într-o cutie sau o mapă. Aici puteți păstra schițe de idei, colecționa texte care v-au atras atenția și aduna referințe imagistice cum ar fi cărți poștale și tăieturi din reviste.

Acest depozit de idei va fi o resursă neprețuită și ar trebui să-l treceți din când în când în revistă pentru a descoperi ceea ce vă interesează printre obiectele colecționate. Ideile pot să dormiteze ani de zile, dar într-o zi inspirația, priceperea și interesul își vor da mâna pentru a face să rodească o idee.

Felicitări, cărți poștale, cărți, tăieturi din reviste și ziare și lucrări vechi formează o colecție superbă de inspirație și stil.

Formă și funcție

Atunci când începeți să învățați caligrafia, puteți să o puneți imediat în valoare făcând ceva ce poate fi realizat la scară mică și folosind numai câteva cuvinte. Astfel, vă puteți concentra pentru a obține un volum mic de scris executat la un nivel calitativ care să vă satisfacă.

Important de ținut minte în cazul fiecărei lucrări este scopul căruia îi este destinată. Dacă este un afiș, atunci el trebuie să proclame vizual ceea ce promovați: trebuie să cuprindă toate informațiile de interes și trebuie să fie lizibil. Pe de altă parte, o lucrare mai artistică, de expresie, nu trebuie neapărat să fie foarte lizibilă (de fapt, se poate anexa o etichetă cu „transcrierea" textului).

Dar punctul de plecare vor fi întotdeauna cuvintele. Citiți-le de mai multe ori și lăsați-le să vă influențeze. Apoi, gândiți-vă la scopul lucrării – o faceți pentru propria plăcere sau

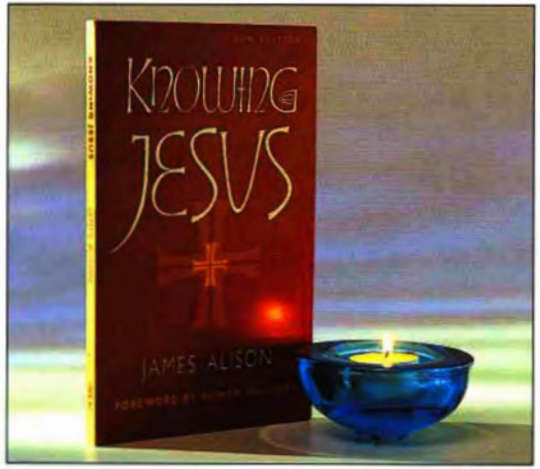

1

1 O copertă de carte concurează cu alte titluri din raft, deci faceți-o să iasă în evidență folosind originalitatea formelor create de mână.

2 O lucrare care urmează să fie expusă pe un perete se pretează a fi foarte ornamentală și plină de culoare.

2

este o comandă și trebuie să vă încadrați în anumiți parametri?

Prezentarea lucrării oferă multe posibilități – ea poate fi înrămată, legată sub formă de carte sau multiplicată în vederea difuzării. Trebuie să vă gândiți cum va arăta lucrarea finită. Fiecare element, de la forma unei litere individuale la ansamblul proiectului, trebuie să reflecte tonul și spiritul textului – de exemplu protocolar, familiar, spiritual sau zburdalnic.

Sunt multe aspecte de luat în considerare, chiar și în cazul unei lucrări mici. Ca începător, trebuie nu numai să stăpâniți penița și formele literelor, dar trebuie să vă gândiți la ansamblul proiectului, la distanțe și la alegerea materialelor și culorilor deoarece, de la distanță, acestea vor avea o influență mai mare asupra privitorului decât formele literelor. Prin urmare, va trebui să dezvoltați simultan toate aceste aspecte ale lucrării.

3 Anteturile de scrisori și cele comerciale trebuie să fie clare dar, totodată, să atragă privirea și să fie ușor de reținut.

4 O felicitare oferă ocazia unui proiect la scară mică foarte individualizat și o șansă de a experimenta cu culori și litere.

5 Un citat scris sau un pasaj dintr-o carte poate fi atât o expresie a cuvintelor, cât și o reproducere a textului.

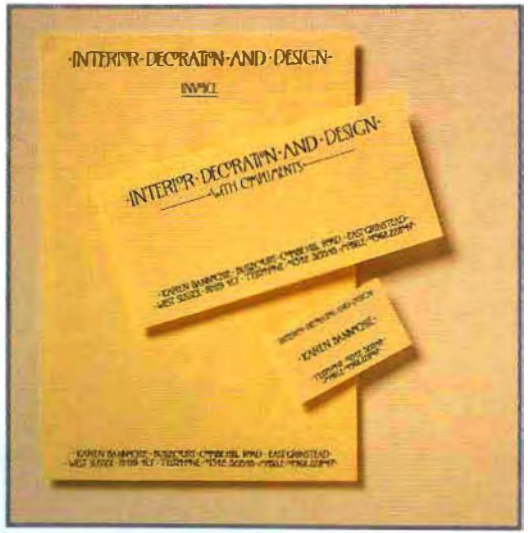

3

4

5

Dezvoltarea unui proiect

Începeți prin a elabora un proiect sau o schiță, așa cum fac pictorii când încearcă diferite compoziții pentru o pictură. La început, s-ar putea să aveți probleme când săriți de la citirea unui text la imaginarea modului cum va arăta, de exemplu, lungimea rândurilor pe hârtie, sau cât de mare ar putea fi titlul. Dar mulțumiți-vă, pentru început, cu aproximațiile și veți constata că, pe măsură ce vă familiarizați cu utilizarea și efectele peniței, veți fi în măsură să anticipați rezultatele.

Va trebui să găsiți un mod de lucru care să vă convină – puteți să aveți în vedere o multitudine de proiecte sau să rămâneți, pentru început, la ceva sigur și simplu; să lucrați la scară redusă sau, poate, (dacă vi se pare mai natural) să lucrați la scara finală; ori să folosiți hârtia de calc pentru a facilita repoziționarea unor elemente.

1 Începeți cu schițe în creion, pentru a realiza un ghid în ciornă pentru spații și compoziție.

2 Scrieți textul și realizați proiectul din lipituri, pentru a rezolva spațiile și poziționarea.

3 Folosiți materialul lipit ca ghid pentru lucrarea finită, adăugând culoare și ornamente corespunzătoare lucrării.

1

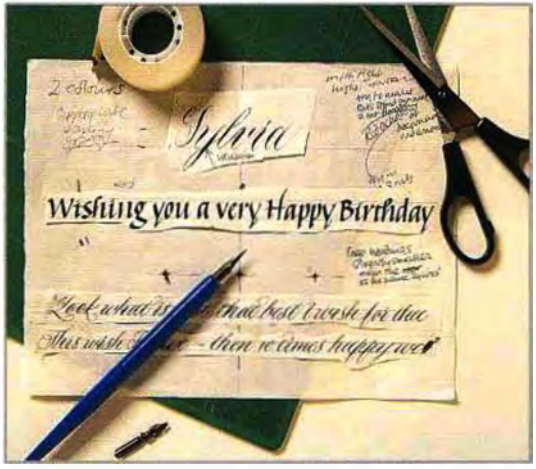

2

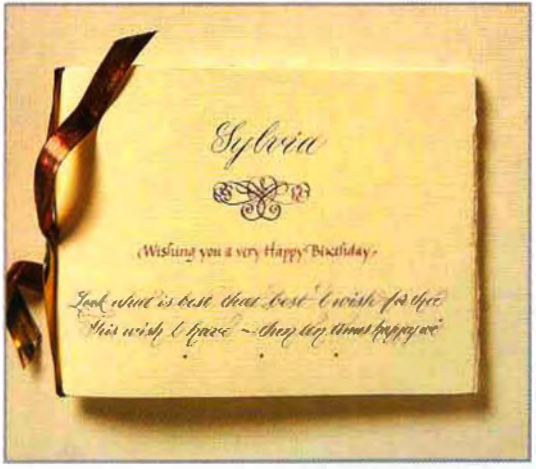

3

După ce ați ales stilul pe care doriți să-l aibă lucrarea și modul în care vreți să exprimați cuvintele, aveți în față o serie de alternative. Cât de mare doriți să fie lucrarea? Ce materiale și ce culori veți folosi? Cum veți exprima ceea ce vreți să spuneți despre scris? Cum veți conduce ochiul privitorului?

Începând cu scrisul, va trebui să alegeți o literă adecvată și să luați o hotărâre cu privire la sistemul de spațiere între litere, cuvinte și rânduri. De asemenea, trebuie să stabiliți marginile din jurul lucrării. Trebuie să țineți cont că spațiile sunt la fel de importante ca și scrisul în sine.

1 Cernelurile și fondurile colorate pot fi aplicate în concordanță atât cu stilul, cât și cu textul propriu-zis.

2 Gândiți spațiile din jurul textului și experimentați aplicarea culorii în spatele textului.

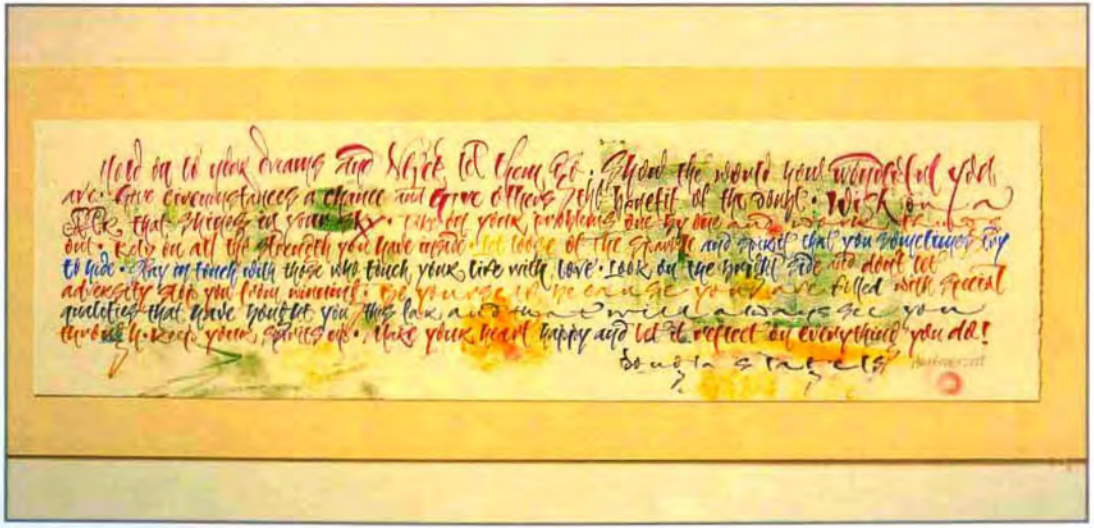

1

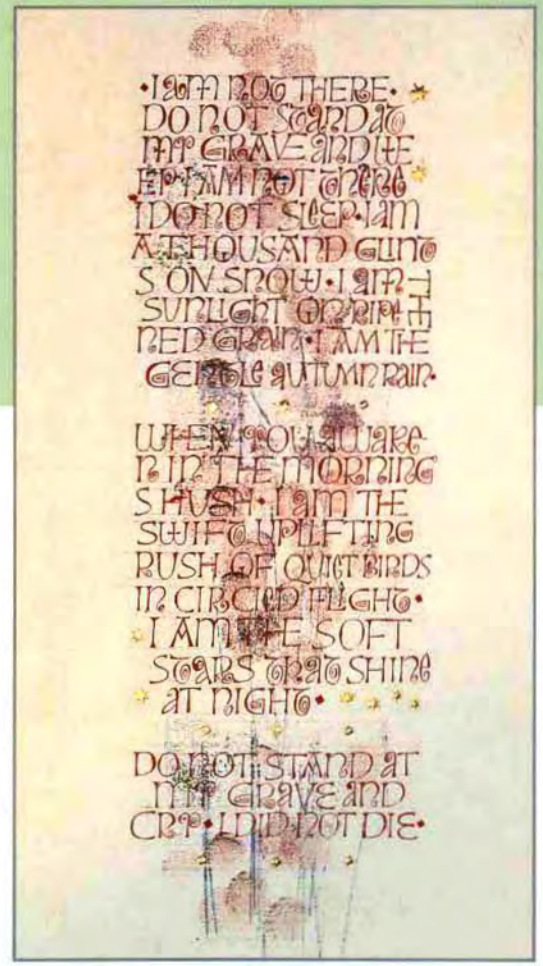

2

Taie și lipește

Un mod mai concret de planificare a punerii în pagină – o lipire fizică a lucrării caligrafice finite – începe cu scrierea cuvintelor cu o peniță cu muchie, urmată de decuparea hârtiei, mutarea textului dintr-un loc într-altul și încercarea de soluții alternative până la găsirea unui aranjament satisfăcător. Tot așa trebuie procedat și în cazul când proiectul este sub formă de schiță – un desen în creion, la scară redusă, al proiectului.

Dacă lucrarea urmează să fie tipărită sau preluată prin scanare într-un computer, v-ați putea opri aici. Pe de altă parte, dacă lucrarea urmează să devină un „produs finit", pasul următor este folosirea materialului realizat din lipituri ca ghid pentru proiectarea produsului finit.

1 După ce ați scris textul, decupați fiecare rând.

2 Tăiați cât mai aproape de litere, astfel încât să nu trebuiască să țineți seama de surplusul de hârtie atunci când aranjați textul.

3 Suprapuneți capetele rândului și pliați rândul la jumătate.

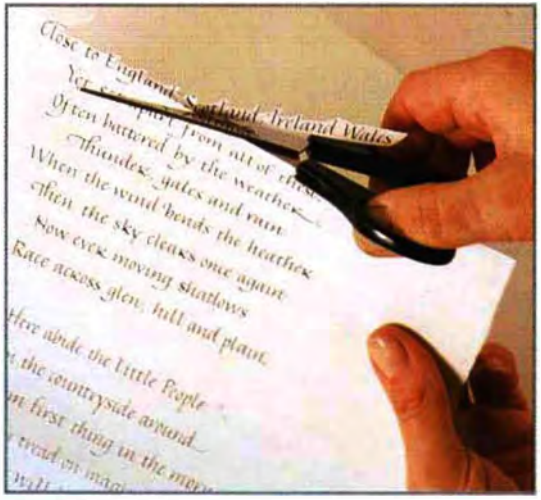

1

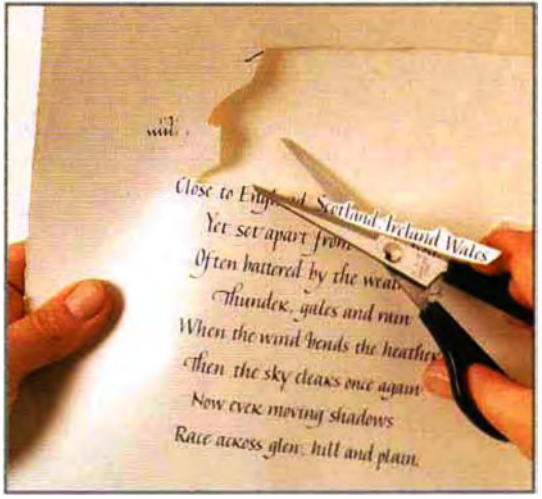

2

3

Pentru a vă oferi posibilitatea de a crea mai multe proiecte distincte, odată aranjat textul puteți alege calea rapidă a fotocopierii acestuia. Mărirea sau micșorarea fotocopiilor vă va permite să vedeți cum ar arăta o modificare a dimensiunii peniței și a scării, dar feriți-vă să faceți salturi prea mari de dimensiuni, pentru că literele vor apărea deformate. Folosiți fotocopiile pentru a hotărî dimensiunea finală a lucrării.

4 Marcați pliul median și repetați operația cu fiecare rând de text.

5 Pe o foaie de hârtie trasați o linie centrală, aliniați pe aceasta pliurile mediane ale rândurilor de text și fixați rândurile cu bandă adezivă.

6 Corectați spațiile dintre rânduri până când textul centrat arată așa cum doriți.

4

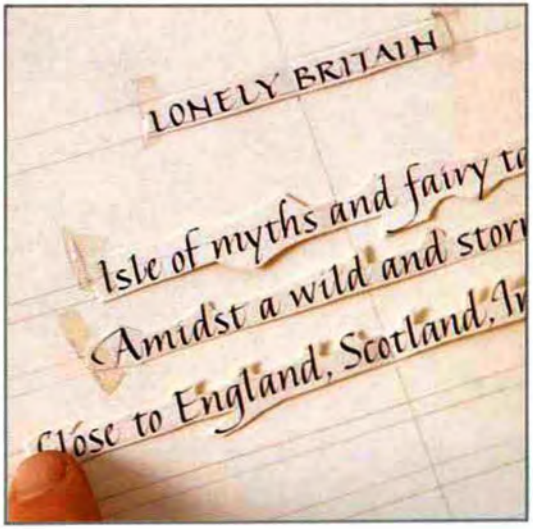

5

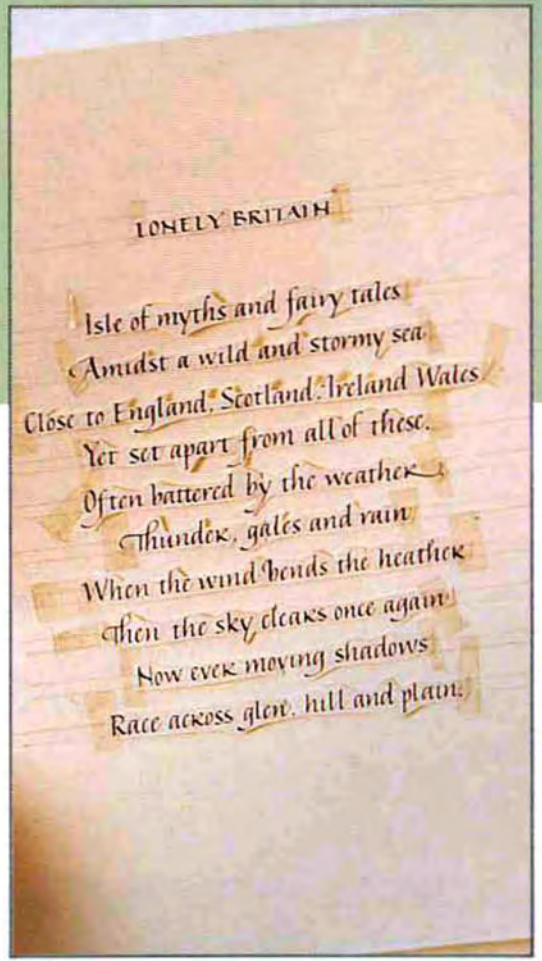

6

2 Materiale, instrumente și dotări

Atunci când se gândește ce peniță, cerneală și hârtie să folosească, scopul caligrafului este să găsească o combinație potrivită cu aspectul lucrării, ținând seama și de ușurința scrisului. Pe măsură ce câștigați experiență, veți putea să exploatați interacțiunea dintre instrumente și materiale pentru a obține efectul dorit.

Deși la început aveți nevoie de puține dotări, în curând veți aduna o colecție impresionantă, așa că va trebui să găsiți un mod de păstrare atentă a obiectelor. O ladă de scule este un loc ideal, nu numai fiindcă este portabilă, dar și pentru că are o mulțime de mici compartimente, în care se pot păstra convenabil tocuri, penițe și călimări. Pensulele trebuie păstrate într-un tub sau în poziție verticală într-un vas, ca să nu se deterioreze. Hârtia poate fi păstrată în suluri nu prea strânse într-un tub larg, dar ideal este să fie păstrată plan.

Hârtia

Hârtia ce mai potrivită caligrafiei este hârtia transparentă pentru studii. Aceasta are o suprafață care păstrează bine linia de cerneală și este suficient de subțire pentru a lăsa să se vadă prin transparență liniile unui șablon, astfel că veți avea liniile ajutătoare pentru scris fără a fi nevoie să liniați fiecare foaie de hârtie. Hârtia de calc este de asemenea ideală pentru crearea proiectelor brute și pentru a transfera un proiect pe curat. Există multe hârtii potrivite pentru lucrarea finită, de la hârtia de scris cu gramaj mare la hârtia de desen pastel și hârtia pentru acuarele. Hârtiile de calitate pot fi destul de costisitoare, dar merită să experimentați o gamă largă pentru a găsi ceva care să vă convină și să fie potrivit cu piesa la care lucrați.

Hârtia pentru acuarele este disponibilă cu diverse tipuri de suprafețe: hârtia calandrată la cald este lucioasă (și cea mai potrivită pentru lucrări de caligrafie); hârtia necalandrată este ușor granulată; rugoasă, potrivită în general numai pentru lucrări la scară mare.

Hârtiile fabricate manual sunt mai individualizate decât cele fabricate de mașină. Ele sunt mai costisitoare, dar e posibil ca particularitățile lor de structură să inspire o lucrare. Alte hârtii ornamentale cuprind hârtia textilă japoneză sau orice hârtie pretipărită care păstrează bine cerneala.

Hârtia de scris cu gramaj mare este o hârtie utilă „de uz curent". Hârtiile de desen pastel sunt disponibile într-o paletă de culori subtile. Hârtiile pentru acuarele au diferite texturi ale suprafeței și gramaje.

Tocuri, pensule și creioane

Tocuri și penițe

Instrumentele primilor caligrafi au fost penițele cu muchii late făcute din trestii și pene, acestea fiind încă utilizate în mod obișnuit și astăzi.

Penițele pentru afișe și penițele late prezintă o gamă de penițe de dimensiuni mari. Liniile continue, de diverse grosimi, pot fi realizate cu un trăgător. Se pot confecționa instrumente caligrafice din lemn de balsa, din bețe de înghețată și chiar din fâșii de aluminiu din dozele de răcoritoare. Creioanele cu fibră, cu vârful pătrat, sunt utile pentru schițe brute. Cerneala lor este fluidă, dar nu este cu adevărat durabilă și nu pot fi folosite pentru a trasa linii subțiri. Stilourile sunt utile pentru scrisul de mână și pentru scrisul la scară mică dar, din nou, cerneala lor nu este durabilă.

Astăzi avem la dispoziție o varietate enormă de penițe metalice. Cele mai utilizate de către începători sunt penițele ronde (sau franțuzești), care se fixează într-un toc și sunt prevăzute cu un mic rezervor pentru tuș. Există și penițe teșite pe stânga, pentru stângaci.

Pentru scrisul caligrafic (care utilizează apăsarea pentru a crea liniile groase și cele subțiri ale literelor) trebuie folosită o peniță ascuțită flexibilă. Alegeți un toc „caligrafic" special sau folosiți o peniță de desen ascuțită. Pentru linii foarte subțiri se pot folosi și penițele topografice.

1

2

3

1 Penițe ronde și tocuri.

2 Stilouri

3 Penițe pentru afișe și penițe late

Pensule

Puteți folosi pensule vechi la încărcarea peniței cu vopsea sau cerneală. Pensulele late (din păr de jder sau sintetic) se pot folosi în caligrafie, flexibilitatea lor făcându-le potrivite pentru scrisul pe hârtie texturată. Pensulele ascuțite se folosesc pentru o scriere expresivă și pentru obținerea unor litere verzale mai regulate.

Cu cât calitatea pensulei este mai bună, cu atât o puteți controla mai bine. O pensulă mare de acuarele bună oferă o gamă surprinzător de largă de trăsături, iar pensulele chinezești pot crea linii sensibile și expresive. Pentru realizarea fondului în acuarelă veți avea nevoie de o pensulă de acuarele de dimensiuni mari. Pensula din trestie lasă o urmă formată din linii fine, evazate, în timp ce o pensulă mare din păr de veveriță va realiza trăsături groase, ample.

Creioane

Pentru ciorne și schițe este util un creion de duritate medie (HB). Pentru trasarea liniilor ajutătoare e bun un creion tare (H). Esențială este însă ascuțirea creionului. Dacă se leagă împreună două creioane se obține „creionul dublu", folosit pentru exerciții de scris și lucrări ornamentale. Mențineți creioanele bine ascuțite, sau folosiți un creion mecanic.

1

1 *De sus în jos:* Pensulă fină din păr de jder, pensulă de spălat, pensulă de acuarele, pensulă din trestie, pensulă din păr de veveriță, pensulă chinezească.

2 *Stânga:* Creionul dublu creează efecte interesante.
Centru și dreapta: Creioanele de tâmplărie sunt foarte utile pentru ciorne.

2

Întreţinerea tocului

Asamblarea tocului

1 Asamblarea unui toc pare dificilă la început, dar se învaţă repede. Începeţi prin introducerea peniţei în toc. Dacă tocul are ataşat un rezervor, acesta va trebui apăsat uşor până ajunge să atingă partea din spate a peniţei.

2 La prima utilizare a unei penițe, s-ar putea să constatați că e puțin cam rigidă din cauza acoperirii de protecție. Aceasta poate fi îndepărtată prin spălarea peniţei în apă cu săpun. (S-ar putea să mai constatați că penița trebuie „învățată" să corespundă stilului dumneavoastră de scris, așa că aveți răbdare dacă o peniță nouă nu vă satisface imediat.)

3 Dacă tocul nu are rezervor încorporat, va trebui să atașați un rezervor pe partea din spate a peniței. Acesta se fixează cu ajutorul aripioarelor laterale situate pe partea din față a peniței.

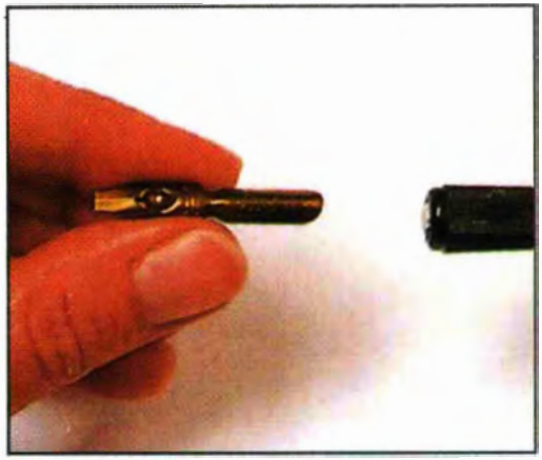

1

2

3

4

4 și **5** Dacă rezervorul este fixat prea strâns (sau prea lejer), reglați cu degetul unghiul aripioarelor. Îndoiți puțin capătul ascuțit al rezervorului, astfel încât să formeze un mic unghi. Montați rezervorul la loc pe peniță.

6 Rezervorul trebuie să fie prins bine de peniță, dar nu prea strâns ca să nu împiedice curgerea cernelii. El trebuie să atingă ușor penița, fără să o caște, cam la 2 mm de vârf.

7 La terminarea zilei de lucru, penița și rezervorul trebuie demontate, spălate temeinic cu apă caldă – frecați bine cu o periuță veche de dinți – și uscate. Dacă lăsați cerneala să se usuce pe peniță va trebui să o îndepărtați cu un cuțit ascuțit. Nu uitați că penițele vor fi cu atât mai durabile cu cât le tratați mai bine.

5

6

7

Confecționarea unei penițe de trestie

Trestia este unul din cele mai vechi instrumente de scris, cu care se pot realiza linii încântătoare dacă este bine încărcată cu cerneală și se folosește pe o hârtie cu suprafața rugoasă. Un bun înlocuitor al trestiei este bambusul (care, proaspăt recoltat din grădină, oferă o varietate de lățimi; dacă îl cumpărați de la florărie, posibilitățile de alegere a lățimii vor fi mai restrânse). O metodă similară de tăiere și fasonare a peniței poate fi folosită și pentru pana de gâscă.

1 Tăiați cu ferăstrăul o bucată de trestie de circa 20 cm. Înmuiați capătul bățului în apă cam 15 minute ca să se înmoaie puțin. Lucrând pe un blat pe care puteți tăia, faceți cu un cuțit o tăietură lungă în diagonală la un capăt.

2 Realizați „umerii" peniței făcând pe ambele părți tăieturi descendente curbe și fasonați penița la lățimea cerută. Apoi, cu vârful cuțitului, scobiți toată măduva din canalul trestiei.

3 Ținând penița pe blatul de lucru, scurtați capătul la o lungime apropiată de cea finală a peniței. Apoi tăiați o mică fantă la capătul peniței, în unghi drept față de muchia de scris. Aceasta va facilita curgerea cernelii și va conferi peniței puțină flexibilitate.

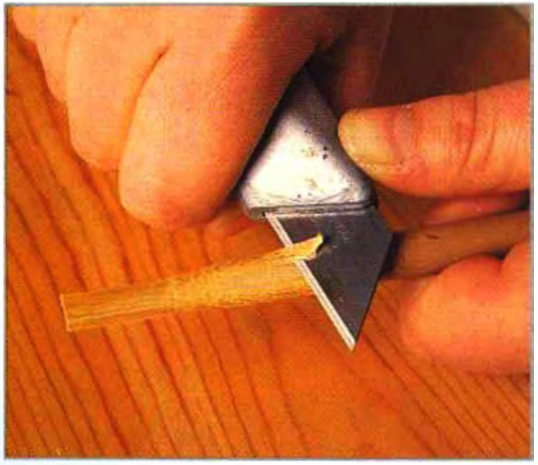

1

2

3

4 Subțiați pe dos grosimea peniței printr-o mică tăietură spre vârf. Apoi, ținând penița cu partea de dedesubt în sus (ca în imagine) tăiați capătul peniței printr-o tăietură netă verticală. Dacă aveți nevoie de o peniță pentru stângaci, tăiați sub un unghi înclinat spre stânga.

5 În final, faceți o teșitură fină diagonală pe partea de deasupra a peniței pentru a obține o muchie de scris mai subțire. Aveți grijă ca tăietura să fie netedă, deoarece aceasta va determina finețea liniei desenate.

6 Cerneala poate fi încărcată pe peniță cu o pensulă, sau prin înmuierea peniței în cerneală. O peniță uscată va absorbi foarte repede cerneala și va duce la un scris cu întreruperi. Dacă nu acesta este efectul urmărit, atunci înmuiați penița în cerneală timp de câteva minute înainte de utilizare. Mențineți curată partea de deasupra a peniței, ștergând-o din când în când cu o cârpă în timpul lucrului.

4

5

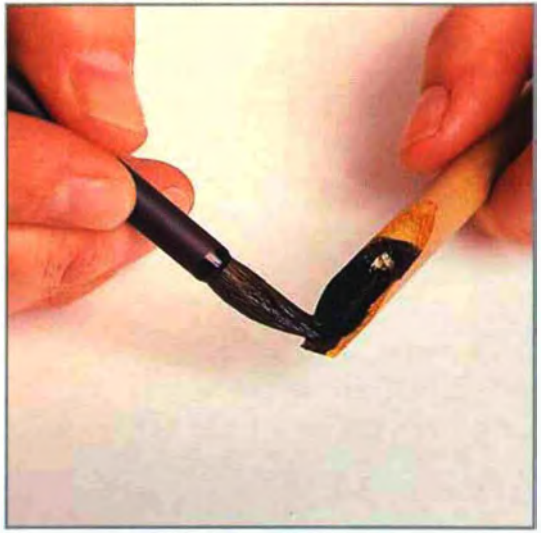

6

Cerneluri și vopsele

Cerneluri

Piața oferă o gamă vastă și în continuă creștere de fluide de scris. Dintre multele cerneluri disponibile, pentru început este bună o cerneală neagră, nerezistentă la apă.

Tușul chinezesc este o cerneală de foarte bună calitate pe bază de cărbune, care se comercializează sub formă de batoane solide sau, mai convenabil, sub formă de lichid în flacoane mari. Batonul de tuș trebuie măcinat cu apă pe gresie pentru a obține cerneala. Deși este o activitate laborioasă, aceasta vă dă ocazia să controlați intensitatea și consistența tușului. Este de preferat să se evite cernelurile rezistente la apă (comercializate adesea sub denumirea de tuș de desen, atât negru cât și colorat), deoarece acestea nu curg bine în toc; de evitat sunt și cernelurile de stilou, care sunt bazate pe coloranți și nu sunt adecvate pentru înmuierea peniței deoarece au tendința să corodeze metalul și nu sunt durabile.

Atunci când folosiți culori în locul vopselelor, puteți avea în vedere cernelurile acrilice, care sunt pigmentate și sunt disponibile în variante transparente și opace.

Vopsele

Guașa neagră se folosește adeseori în locul tușului negru. Caligrafii preferă guașa deoarece poate produce o linie uniformă, opacă. Dacă doriți un efect mai transparent, e de preferat să folosiți acuarele, care sunt utile și pentru

Cerneluri și vopsele
Păstrați cernelurile și vopselele în flacoane etanșe, ca să nu se usuce. Cel mai bine este să diluați vopselele cu apă distilată și să preparați mai multă vopsea decât vă trebuie pentru o lucrare. Un amestec de culori este foarte greu de reprodus exact, mai ales dacă vopseaua de referință s-a uscat. Paletele trebuie bine curățate după folosire, astfel ca noile culori să nu se amestece cu resturi de vopsea uscată.

tonurile de fundal. Guașele se vând în tuburi, iar acuarelele fie în tuburi, fie în pastile de vopsea compactă. Pentru caligraf, tuburile sunt mai convenabile deoarece permit prepararea mai ușoară a cantităților mari de vopsea. Acuarelele se găsesc în două mari categorii de calitate: studențească și artistică. Dacă vă permiteți, ar trebui să folosiți calitatea artistică. Asigurați-vă întotdeauna că vă procurați vopsele cu un grad înalt de durabilitate (această informație este înscrisă pe tub).

1 Când folosiți guașă, stoarceți puțină vopsea pe o paletă și adăugați treptat apă distilată până când vopseaua ajunge la consistența smântânii subțiri. Adăugați culorile închise la cele deschise, amestecând treptat ca să vedeți în ce direcție se îndreaptă culoarea amestecului. Dacă doriți să îmbunătățiți adezivitatea și fluiditatea vopselei, adăugați câteva picături de gumă arabică.

Spălați întotdeauna pensulele după folosire.

2 Când încărcați o peniță cu vopsea, folosiți o pensulă pentru a umple partea de sus a peniței, în spatele rezervorului. Când încărcați cu cerneală, puteți folosi aceeași metodă sau puteți folosi o pipetă. Altă metodă este înmuierea peniței în cerneală, dar aveți grijă să scuturați excesul de cerneală înapoi în călimară și, dacă e nevoie, să ștergeți partea de sus a peniței.

1

2

Aur și materiale de poleire

Modul cel mai simplu de a adăuga o tușă de aur unui obiect, cum ar fi o carte poștală, este folosirea unui creion cu fibră de culoare aurie. De mare efect pot fi guașele aurii, care se întrebuințează la fel ca guașele de alte culori. Pulberile metalice oferă o strălucire mai puternică și sunt ușor de utilizat. Amestecați-le cu gumă arabică pentru a lega pigmentul pulverulent și cu puțină apă distilată. Aplicați cu o pensulă, sau pe pelicanol.

Aurul pastilat se prezintă sub formă de tablete mici (și scumpe) și se folosește în mod asemănător cu vopseaua, existând și posibilitatea de a i se adăuga ca liant gumă arabică. Deși este mai somptuos decât pulberile metalice, aurul pastilat nu poate concura cu strălucirea foiței de aur.

Foița de aur se prezintă sub formă de foițe libere (pentru manipularea căreia este nevoie de ceva antrenament), sau foițe de transfer (care sunt atașate ușor de un suport, fiind de aceea mai ușor de manipulat). Se comercializează în blocuri de 25 de foițe cu dimensiunile de 80 x 80 mm. Se pot găsi și o serie de foițe metalice mai mari, care reprezintă o alternativă mai ieftină, dar sunt de calitate inferioară, nefiind recomandate pentru caligrafie.

Foița de aur se aplică pe suprafața de scris cu un adeziv. Pentru a realiza o poleire „plată" se poate folosi fie pelicanolul, fie aracetul, sau

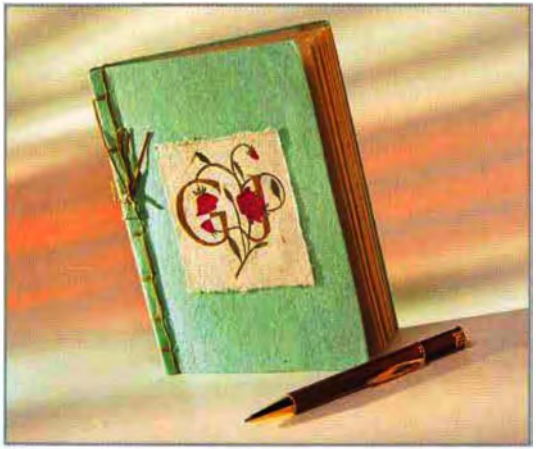

1

2

1 Un mijloc relativ simplu și necostisitor de a aplica aur pe o lucrare este guașa aurie. Vopseaua este foarte ușor de controlat iar efectele pot fi foarte satisfăcătoare.

2 Reliefurile din aur conferă lucrărilor o notă de somptuozitate și maiestate. Pe măsură ce acumulați experiență, veți putea executa lucrări în poleială mai rafinate și mai ornamentate.

chiar tradiționala gumă amoniac (utilizată și de scribii medievali).

Poleirea „în relief" era, și este și astăzi, realizată pe un strat de ipsos foarte fin, amestecat cu adeziv. Cunoscut sub denumirea de gesso, acest amestec poate fi preparat manual, ceea ce implică un consum mare de timp, dar se găsește și gata preparat în comerț.

Foițele de aur pot fi tăiate, înainte de a fi detașate de suport, cu un cuțit special, pe o perniță din piele de căprioară sau, mai simplu, cu un foarfece.

Foița de aur se netezește prin mișcări circulare cu un netezitor (un instrument făcut dintr-o piatră dură ca agatul, hematitul sau psilomelanitul). Aceste instrumente pot avea diverse forme. La începutul operației, foița de aur poate fi protejată cu o folie de pergament lucios.

Guma amoniac poate fi procurată ca lichid gata preparat, dar poate fi obținută ușor din bulgări de rășină. Sfărâmați bucățile mai mari de rășină și puneți câteva linguri într-un borcan, acoperiți cu apă distilată, amestecați și lăsați să stea peste noapte. A doua zi, strecurați conținutul borcanului printr-o sită deasă într-un flacon etanș. Adezivul este gata de folosire.

Pulbere de aur, gesso, gumă amoniac, netezitor, foițe de aur libere, foițe de transfer, aur pastilat.

Alte dotări

Când lucrați, este important să vă simțiți confortabil, iar suprafața de lucru să fie la înălțimea potrivită și sub un unghi corespunzător. La modul ideal, masa de lucru trebuie plasată într-un loc luminos, iar lumina de la fereastră sau de la lampa de birou să cadă din partea opusă mâinii cu care lucrați. Sunt utile becurile cu lumină „de zi" (care au o tentă albăstruie), deoarece denaturează mai puțin culorile decât becurile normale cu incandescență.

Planșeta de desen trebuie să fie puțin mai mare decât dimensiunile hârtiei cu care preferați să lucrați, dar nu mai mică de 42 x 30 cm. O planșetă de desen, având sau nu atașată o riglă paralelă, poate fi procurată din librării, sau poate fi croită la un atelier de tâmplărie din PFL (plăci fibrolemnoase) sau placaj (cu cel puțin 6 foi).

În timpul lucrului, planșeta trebuie să fie sprijinită sub un unghi de circa 45°, fie pe un șevalet, fie pe un teanc de cărți. Experiența vă va indica unghiul care vă convine cel mai bine, și va trebui să mai ajustați unghiul și în funcție de tipul lucrării, deoarece influențează curgerea cernelii sau a vopselei.

Dacă nu aveți planșeta dotată cu o riglă paralelă, veți avea nevoie de un teu sau de o riglă de 45 cm și un echer. Pentru liniere este util (dar nu esențial) un compas. Un raportor va fi util pentru verificarea unghiului peniței atunci când învățați să folosiți penița cu muchie.

Mențineți planșeta la 45° față de masă.

Acoperiți planșeta cu câteva straturi de calc sau hârtie sugativă, fixată cu bandă adezivă pe laturi, ca să obțineți o suprafață de lucru ușor elastică. Protejați lucrarea de grăsimea mâinilor cu ajutorul unei foi de protecție. Aceasta este o fâșie lată de hârtie, fixată cu bandă de marginile planșetei și pe care se va sprijini mâna cu care scrieți.

Veți mai avea nevoie de un vas cu apă și de o radieră. Pentru lucrări de proiect și de lipire vă vor trebui un foarfece (sau un cuțit ascuțit, riglă metalică și o placă de tăiat), bandă adezivă și un adeziv (orice tip care permite reașezarea tăieturilor, cum ar fi adeziv în baton, mastic sau spray adeziv). Pentru prepararea culorilor veți avea nevoie de o paletă cu alveole adânci, precum și de mici recipiente etanșe, de exemplu cutiuțe de filme, pentru păstrarea de mici cantități de vopsele preparate.

Conținutul trusei

Trusa conține două penițe ronde și un rezervor, pentru scriere fină, o peniță pentru afișe pentru litere mai groase, o peniță caligrafică pentru scrisul caligrafic, un toc, un creion HB, o pensulă, un flacon cu tuș neagru și tuburi cu acuarele de culoare neagră, albă și aurie. Aceste articole vă vor permite să realizați multe dintre lucrările din *Cartea de proiecte* (deși, pe măsură ce veți progresa în caligrafie, veți mai avea nevoie de câteva articole suplimentare).

De sus în jos și de la stânga la dreapta: Peniță rondă nr. 3, acuarelă albă, tuș negru, peniță caligrafică, peniță pentru afișe, acuarelă neagră, acuarelă aurie, creion HB, pensulă și toc cu peniță rondă nr. 5 și rezervor.

Cartea de proiecte este un ghid de inspirație, pas cu pas, pentru utilizarea instrumentelor și crearea unor lucrări de caligrafie frumoase și originale.

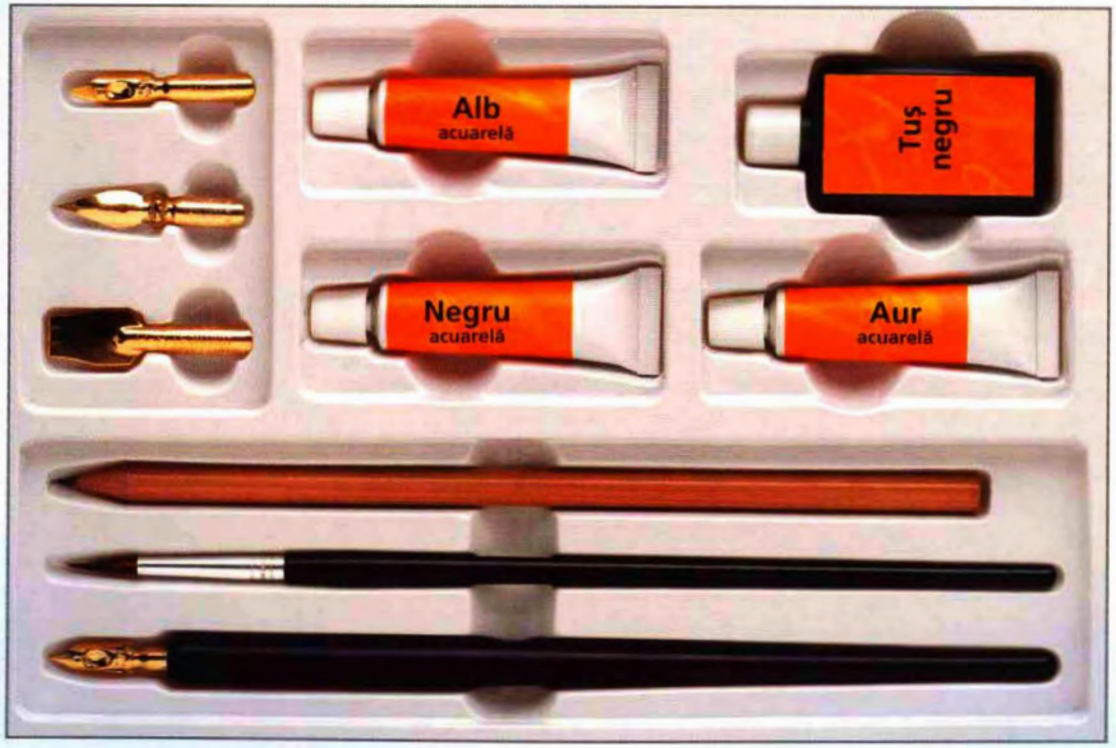

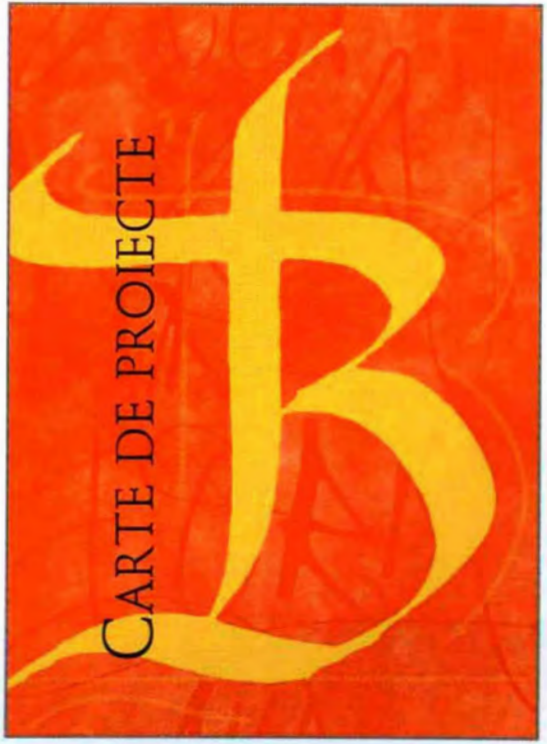

3 Semne grafice și litere

Cele două secrete esențiale ale caligrafiei sunt cunoasterea formei de bază a literelor și înțelegerea influenței pe care o are tipul de peniță folosit pentru crearea acestora. Începeți prin a folosi un creion cu fibră sau o peniță de trestie, creați câteva semne grafice abstracte sau caractere de literă și urmăriți ce se întâmplă atunci când modificați modul în care țineți tocul.

Atunci când începeți să studiați mai atent caracterele de literă este bine să începeți cu o peniță suficient de lată (de exemplu, o peniță rondă nr. 1). Dar nu aveți nici un motiv să nu încercați și tocuri sau penițe mai neobișnuite – experimentarea, însoțind studiul serios, aprofundat, vă va încuraja și vă va dezvolta îndemânarea.

În timp ce folosirea penițelor cu muchie lată se bazează pe ținerea lor sub un unghi mai mult sau mai puțin constant pentru realizarea de linii groase și subțiri, pensulele și penițele ascuțite realizează prin modificarea apăsării trăsături cu grosime variabilă . Dacă doriți, penițele cu muchie lată pot fi, bineînțeles, rotite și manipulate, dar e mai bine să faceți aceste încercări numai după ce stăpâniți aspectele de bază.

Ca să vă obișnuiți cu instrumentele de scris, experimentați efectele diverselor semne grafice. Formele și semnele grafice libere pot crea și un efect vizual plăcut. Pentru a experimenta efectele pe care le poate produce o peniță cu muchie, executați câteva semne grafice folosind un creion cu fibră cu vârf lat sau o peniță de trestie și ținând penița sub unghiuri diferite.

Penițe cu muchie lată

Penița rondă nr. 2

Este o peniță potrivită pentru începători – nici prea lată, nici prea îngustă. Este destul de lată pentru a diferenția clar trăsăturile groase de cele subțiri și destul de îngustă ca să se miște ușor pe suprafața hârtiei. Este penița ideală pentru a învăța să folosiți tocul și pentru scrierea multora dintre alfabetele din capitolul următor.

Penița rondă nr. 3

În funcție de volumul de lucru, această peniță va fi mai potrivită decât nr. 2 pentru scrierea unor pasaje de text lungi. Puțin mai îngustă decât penița nr. 2, și probabil ceva mai ușor de stăpânit, aceasta este o peniță foarte utilă și este adeseori preferată pentru scrierea numelor pe diverse certificate. Aveți o peniță rondă nr. 3 în trusă.

Penița rondă nr. 5

Este o peniță foarte îngustă, bună pentru scrierea măruntă și pentru înflorituri, sau pentru scrierea literelor verzale. Chiar dacă lucrați cu o peniță atât de mică, e important să păstrați contrastul dintre trăsăturile groase și cele subțiri. Păstrați penița ascuțită și curată și folosiți-o cu sau fără rezervor. Aveți peniță rondă nr. 5 în trusă.

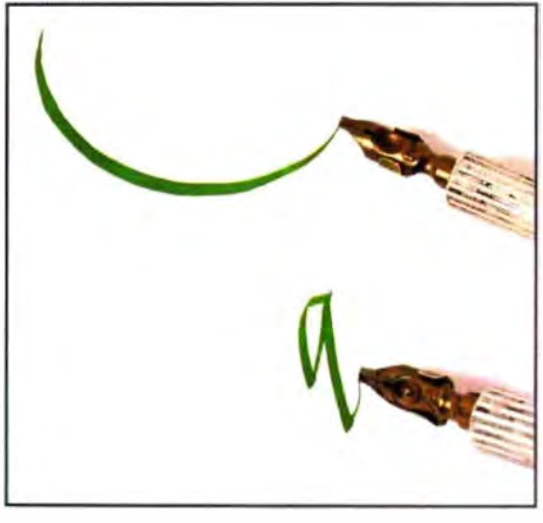

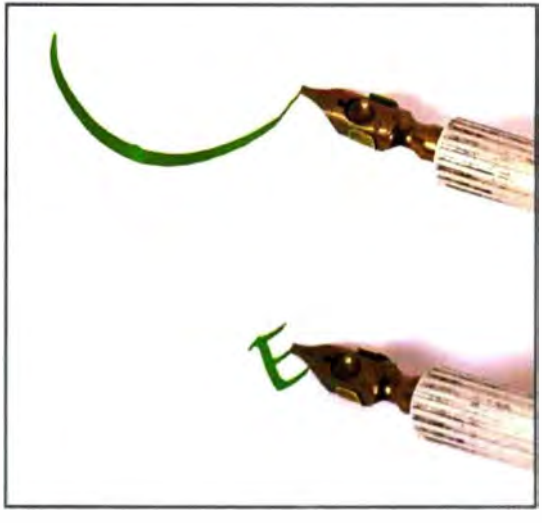

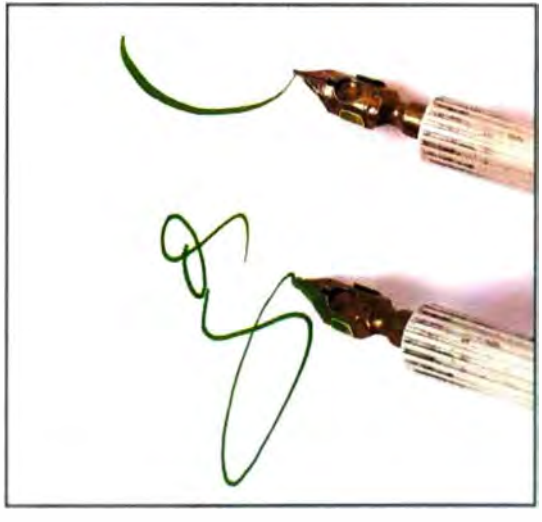

Penița pentru afișe nr. 2

Penițele pentru afișe pot fi folosite cu „dinții" fie în sus, fie în jos. Aceasta este o peniță subțire, cu dimensiuni similare cu penița rondă nr. 0. Asigurați-vă că penița este bine încărcată cu cerneală și faceți încercări cu planșeta înclinată sub diverse unghiuri, ca să găsiți poziția care vă convine cel mai mult.

Penița pentru afișe nr. 5

Probabil cea mai utilă peniță din această gamă, are dimensiuni potrivite – 13 mm – nu prea mare ca să fie greu de mânuit, dar suficient de lată pentru a realiza, când este bine încărcată, zone nete de culoare în cadrul unei trăsături. Este o peniță excelentă pentru realizarea unui scris robust, producând o impresie clară de direcție a trăsăturii, ceea ce contribuie la senzația de cursivitate a scrisului.

Penița „portativ"

Dintre penițele pentru afișe, penița „portativ" conferă literelor un minunat aspect tridimensional. Stăpânirea acestei penițe necesită exercițiu și răbdare. Este deosebit de important să o țineți sub unghiul corect și să controlați cantitatea de cerneală folosită: dacă este supraîncărcată, spațiile dintre liniile subțiri se vor umple, ceea ce poate crea uneori efecte interesante.

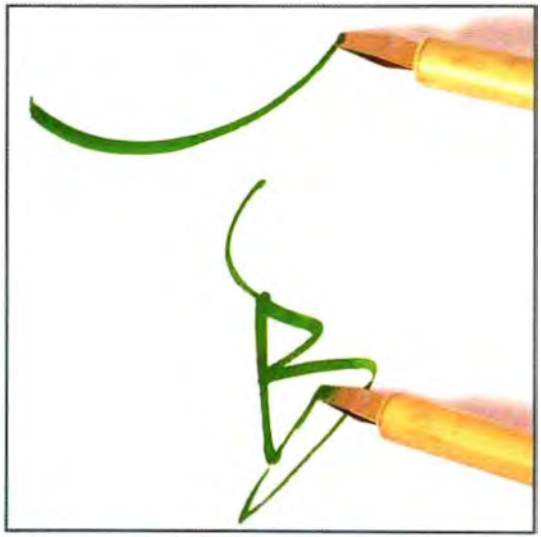

Penițe late și alte penițe

Penița lată (38 mm)

Peniță foarte lată, nepotrivită pentru uz curent, dar utilă pentru trăsături îndrăznețe, creatoare. Este foarte bună pentru lucrul la afișe și de neînlocuit pentru realizarea un stil de scris liber, expresiv. Pentru rezultate bune, încărcați penița cu cerneală sau vopsea din belșug și încercați să lucrați cu planșeta aproape de orizontală.

Penița lată crestată (38 mm)

Crestăturile practicate în muchie duc la realizarea unor litere cu aspect ornamental sau texturat. Puteți obține rezultate de mare efect folosind-o pentru cuvinte simple, izbitoare. Încercați-o pe hârtii cu diverse texturi ca să vedeți efectele pe care le poate avea. Când lucrați la o astfel de scară, hârtia trebuie să fie destul de groasă.

Penița din lemn de balsa

Un instrument de scris necostisitor poate fi confecționat din lemn de balsa. Tăiați cu un cuțit o fâșie subțire de lemn de lungimea unui toc. „Penița" poate fi modificată făcându-i o crestătură pe mijloc. Lemnul de balsa absoarbe rapid cerneala, așa că penița trebuie reîncărcată des. Nu este un instrument pentru linii fine și precise.

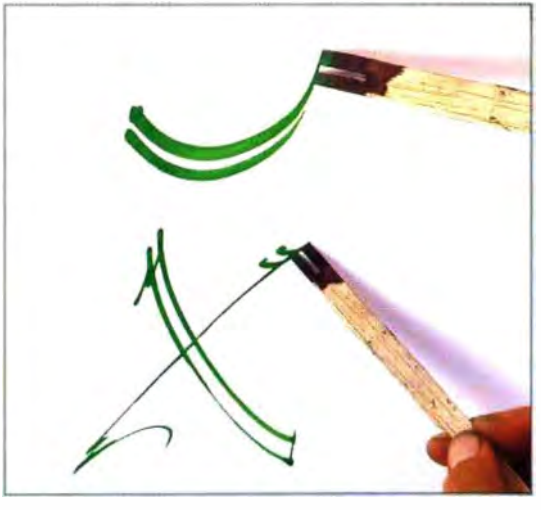

Trăgătorul

Acest instrument pentru desenul tehnic (a cărui utilizare de bază este trasarea de linii cu grosime uniformă) a fost adoptat de caligrafi pentru realizarea de semne grafice expresive, de accent, cu trăsături largi. Lățimea „peniței" se reglează cu ajutorul rotiței laterale. Aspectul liniei realizate poate fi stabilit și prin ținerea peniței sub diverse unghiuri.

Penița din tablă de aluminiu

Un înlocuitor util (și ieftin) al trăgătorului. Se poate confecționa tâind cu foarfecele dintr-o doză de aluminiu o fâșie pe care o pliați în două și retezați capătul îndoit pentru a obține o peniță curbată. Slefuiți muchiile cu șmirghel. Veți obține un instrument excelent pentru trăsături fabuloase – groase, subțiri și împroșcate –, adaptabil propriilor cerințe și distractiv de utilizat; acesta vă va stimula inventivitatea grafică.

Pensula din fire metalice

Acesta este un instrument de scris american care, de regulă, poate fi găsit numai în magazinele pentru artiștii plastici. Confecționat din fire metalice, este excelent pentru realizarea de litere impresionante și texte temperamentale. Este atât de flexibil încât se folosește mai mult ca pensulă decât ca peniță. Necesită practică pentru a-l stăpâni, dar folosirea lui e distractivă și duce la rezultate captivante.

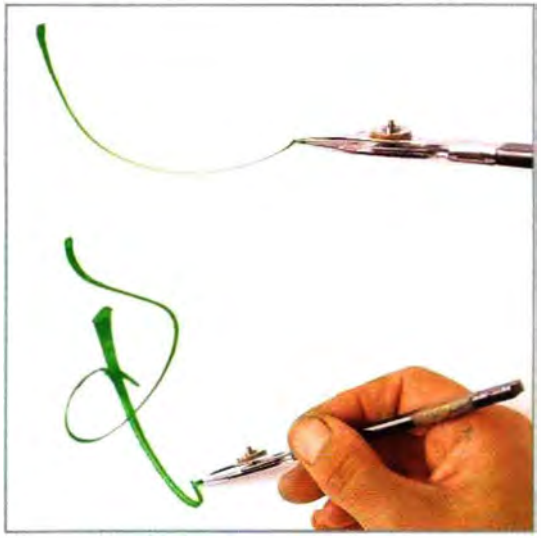

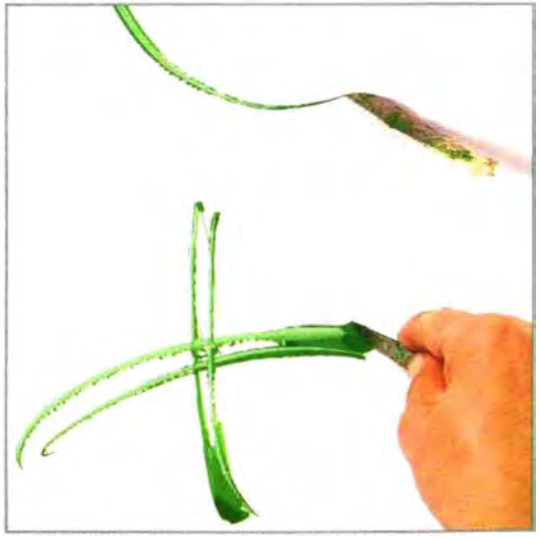

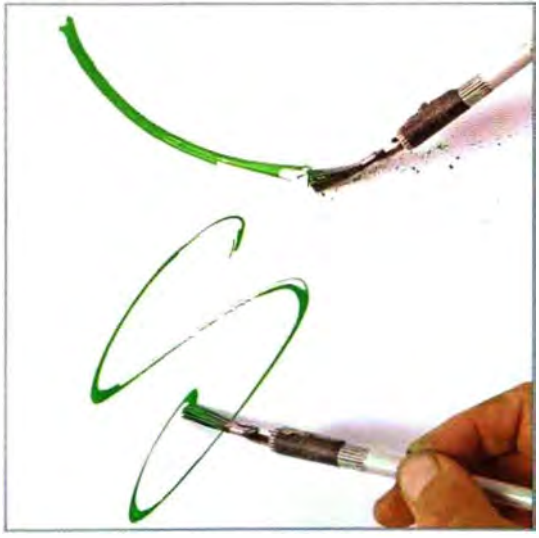

Folosirea peniței cu muchie

Când simțiți că aveți mâna mai sigură, așezați-vă la masa de lucru cu planșeta sprijinită la 45°. Stați confortabil, și aveți grijă să priviți suprafața de lucru drept în jos. Cu ajutorul hârtiei de calc, trasați cu creionul câteva linii orizontale (deocamdată, distanțele dintre ele nu contează). Asamblați la un toc o peniță rondă nr. 2 și un rezervor și încărcați penița cu cerneală.

Unghiul peniței

1 Ținând vârful peniței paralel (adică la 0°) față de linia de bază trasată în creion, trageți penița în jos pentru a face o linie scurtă verticală; apoi, trasați o linie scurtă orizontală, mișcând penița de la stânga la dreapta sub același unghi. Aceste linii dau grosimea maximă și minimă care pot fi realizate cu penița respectivă.

2 Dacă vă vine mai bine, ridicați puțin penița spre verticală și trasați câteva lini verticale mai lungi, trăgând penița în jos. (Constatați că, la acest unghi, linia este ceva mai îngustă.) Dacă aveți probleme cu amorsarea peniței, faceți o mișcare din mână foarte ușoară, ținând pe hârtie muchia cea mai subțire a peniței.

1

2

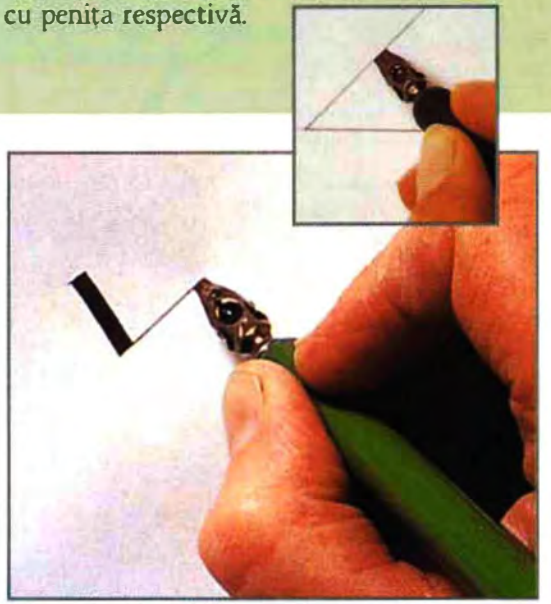

3

4

3 Măriți acum unghiul peniței la circa 45° și desenați câteva linii în zigzag. Sub acest unghi, lățimile maximă și minimă ale trăsăturilor peniței vor fi pe diagonală. Acesta este un aspect evident, dar esențial, al modului de funcționare a peniței cu muchie. Veți începe să descoperiți că penița funcționează cel mai bine când e trasă în jos; penița poate fi împinsă atunci când folosiți muchia ei cea mai îngustă.

4 Dacă sunteți stângaci, încercați să realizați poziția pentru scris din imagine. Dacă folosiți o peniță tăiată pe stânga nu veți mai fi obligat să răsuciți mâna așa de mult. Puteți, de asemenea, să încercați să mutați hârtia ușor spre stânga (dar nu prea mult), și să modificați poziția hârtiei pe planșetă (împingând puțin înainte latura din dreapta).

5 Dacă marginile liniei trasate cu cerneală nu sunt uniforme probabil că exercitați o apăsare prea mare pe o parte a peniței. Verificați fixarea rezervorului – dacă acesta este prea strâns, curgerea cernelii va fi împiedicată. Alt răspuns la problemele legate de curgerea cernelii poate fi incompatibilitatea acesteia cu hârtia utilizată, așa că gândiți-vă să diluați cerneala sau să încercați altă marcă.

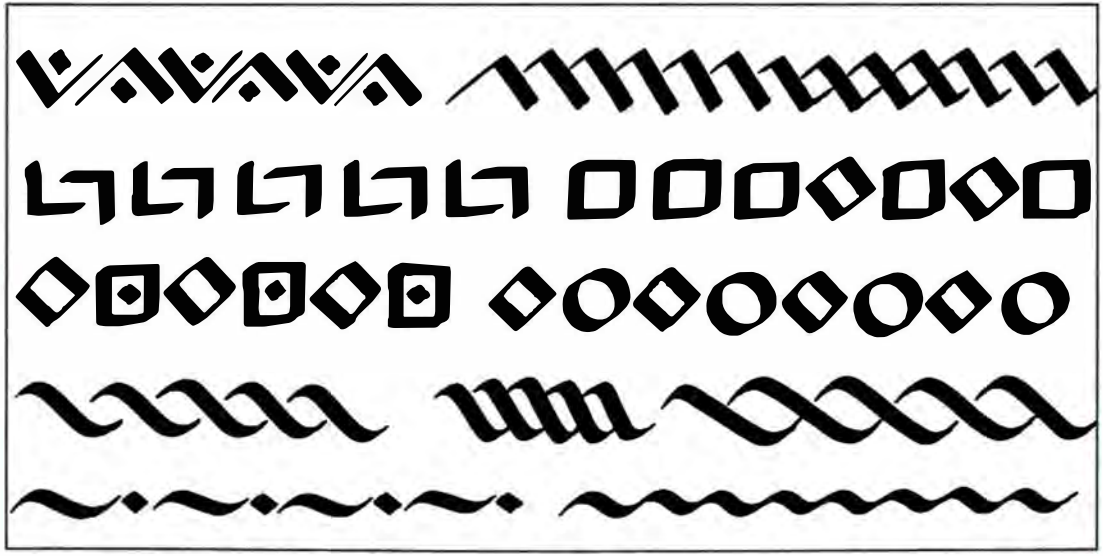

Stânga: Menținând unghiul peniței la 45°, copiați modelele prezentate și inventați modele proprii. Scopul este ca liniile să fie ferme și uniforme.

Dreapta: Problemele cu curgerea cernelii duc la obținerea de linii neuniforme și litere cu muchii colțuroase. Cauzele acestor probleme pot fi fixarea rezervorului, cerneala, suprafața și calitatea hârtiei, sau unghiul de înclinare a planșetei.

1 Prea multă cerneală produce pete.

2 Unele hârtii sunt prea absorbante și lasă cerneala să se întindă.

3 „o" rond: circular, cu penița la 30°.

4 „o" rond cursiv: oval, cu penița la 45°.

5 Marcarea lățimilor peniței (în imagine sunt prezentate 6 lățimi de peniță).

Ordinea trăsăturilor și unghiul peniței

Pe măsură ce utilizați penița, veți afla mai multe despre modul în care funcționează aceasta și de ce apar probleme. Totodată, veți începe să înțelegeți cum și de ce sunt construite literele așa cum sunt: că, de exemplu, un „o" circular este format din două trăsături curbe, ambele de sus în jos. Alte alfabete cer ca literele să fie trasate sub unghiuri diferite.

Raportul dintre înălțimea și grosimea corpului literelor

Diversele alfabete (sau litere) au diferite „greutăți" (de câte ori se cuprinde lățimea peniței în înălțimea literei). Scrierea rondă se scrie cu înălțimea de 4 lățimi de peniță, iar ronda cursivă cu 5 lățimi de peniță. Pentru a măsura înălțimea literei în funcție de lățimea peniței, trasați linii scurte cu lățimea maximă a peniței, sub formă de scară, perpendicular pe linia de bază.

1

2

3

4

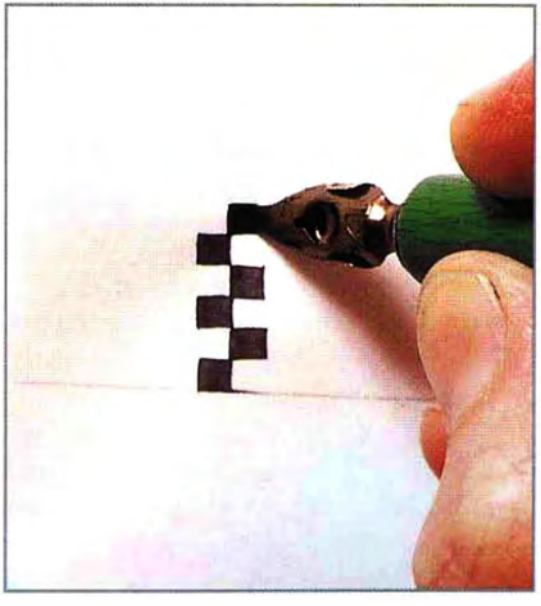

5

1 Seriful (sau piciorușul) este o mică trăsătură (uneori foarte subțire) care conduce spre sau dinspre o trăsătură de peniță. În caligrafie, serifele dau o terminație clară și măresc lizibilitatea, asigurând legătura între litere. Trăsăturile cu care începe litera oferă ocazia amorsării penița. Serifele sunt mai dezvoltate în cazul literelor tipărite sau desenate.

2 Pentru a avea un punct de referință, este util să cunoaștem denumirile diferitelor părți ale literelor.

Literele mici sunt cunoscute ca minuscule (în terminologia caligrafilor), litere de rând sau curente. Literele majuscule se mai numesc verzale sau capitale.

Prin înălțimea literei se înțelege înălțimea părții principale a literei de rând (fără prelungirile superioare sau inferioare ale picioarelor). Spațiul interior al literei se numește apertură. O formă rotunjită ca, de exemplu, în „b" sau „p" se numește buclă. Acești termeni, precum și alții, sunt prezentați în imaginea de mai jos.

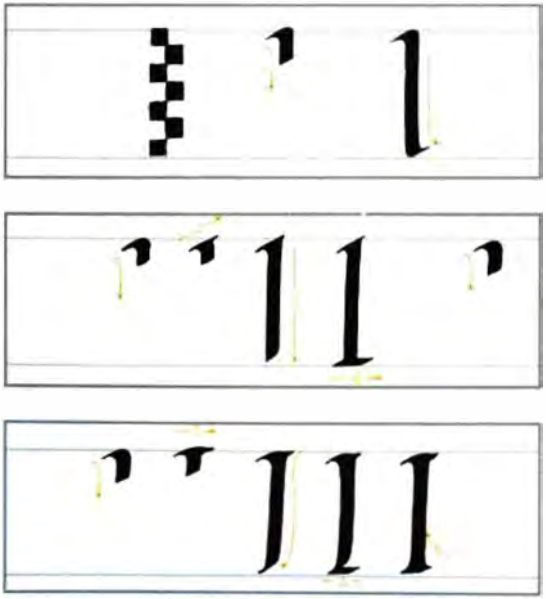

1

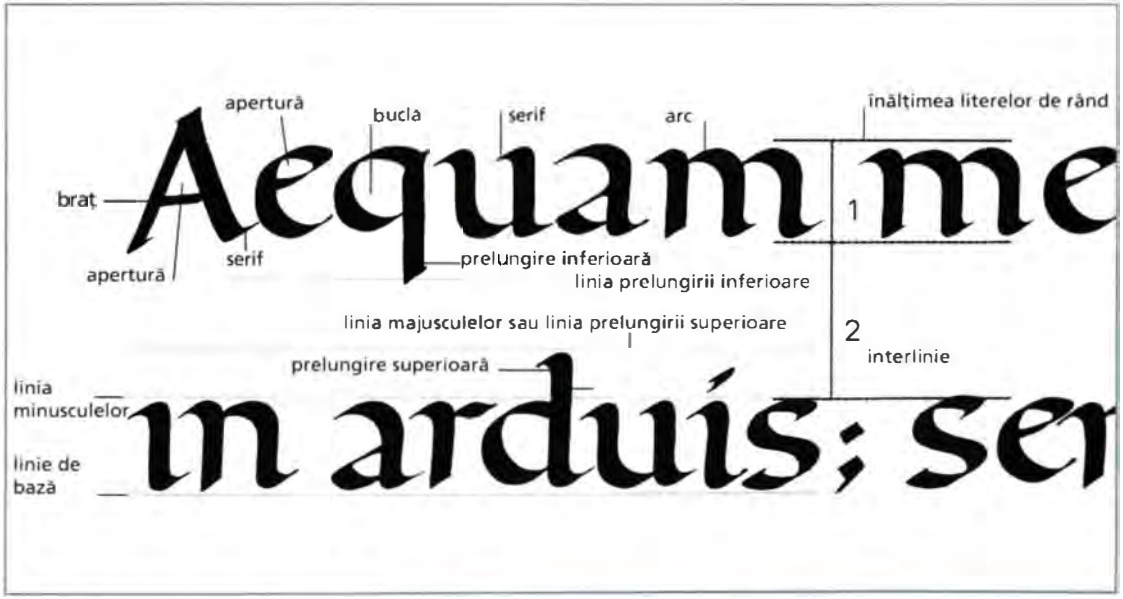

2

Caractere de literă fundamentale

Semnele grafice făcute cu penița cu muchie vor avea un efect reușit dacă forma, sau scheletul fundamental al literei, este chibzuită.

Este util să examinați această formă de schelet (linie simplă) a literei cu un creion, ca și versiunea „îmbrăcată" – construită –, scrisă cu penița. Acest lucru vă va ajuta să înțelegeți alfabetele (atât tipurile standard, cât și exemplele istorice) și poate constitui o cale de a vă dezvolta propriul scris liber (*vezi* p. 76).

Dacă analizați caracterele fundamentale ale literelor capitale romane, veți descoperi că ele se înscriu într-un cadru geometric, iar literele cu forme sau proporții similare pot fi grupate. Privind literele alfabetului în această lumină, este posibil să se stabilească „asemănări de familie" între litere.

Cadrul este un pătrat (divizat în opt părți pe lățime) și un cerc înscris în pătrat. Literele se încadrează într-una dintre cele patru grupe principale prezentate în imagini.

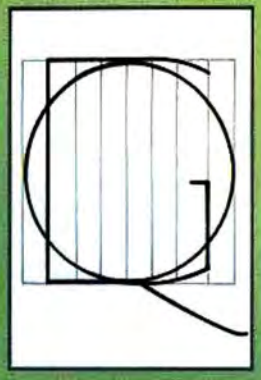

1

1 Litere rotunde late: O, Q, C, G, D.

2 Litere late pătrate: M, W.

3 Litere cu lățimea 3/4: H, A, V, N, T, U, X, Y, Z.

4 Litere înguste: B, P, R, S, J, I, K, E, F, L.

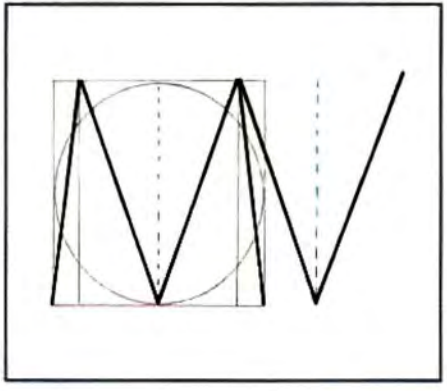

2

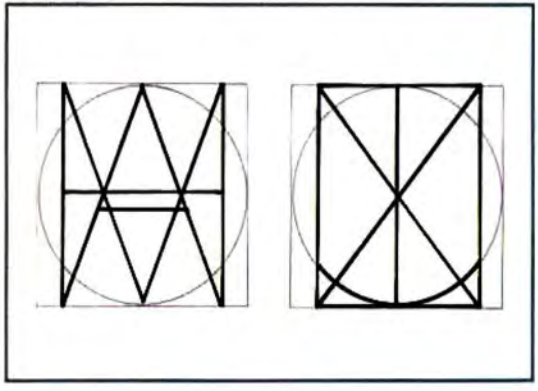

3

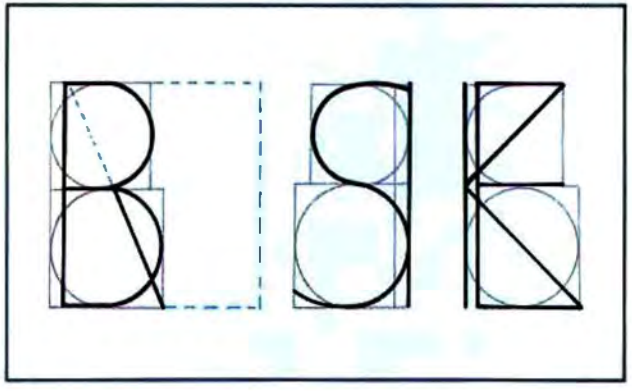

4

Litere schelet majuscule

Literele schelet sunt prezentate aici împărțite pe grupe. Ați putea să le copiați cu creionul ca să vă familiarizați cu proporțiile lor – încercați la început la înălțimea de circa 2 cm, până vă veți simți în stare să schimbați scara.

5

5 Copiați formele acestor litere folosind un creion HB. Dacă vi se pare dificil, ați putea să le copiați la început pe hârtie transparentă, până vă familiarizați cu formele.

Construcția caracterelor de literă

Influența lățimii unui instrument de scris cu muchie asupra formei de bază a unei litere poate fi studiată trasând literele cu creionul dublu. Creionul dublu se obține legând două creioane cu bandă adezivă sau cu elastic. Pentru stângaci, ridicați puțin creionul din dreapta (imitând o peniță oblică pe stânga). Dacă doriți o „peniță" mai îngustă, subțiați puțin părțile dinspre interior ale creioanelor înainte de a le lega.

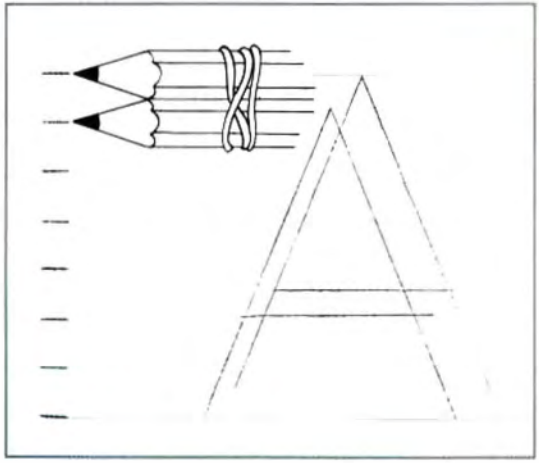

Trasați cu un creion liniile de bază, astfel încât înălțimea literelor să fie de 7 lățimi de „peniță", ca în imagine și, ținând „penița" – cu precădere – sub un unghi de 30° față de linia de bază, trasați literele majuscule. Acestea vor avea probabil înălțimea de circa 5 cm. Pentru a realiza mai exact lățimile trăsăturilor, modificați unghiul în funcție de trăsătură.

Modificarea unghiului

Pentru majoritatea trăsăturilor drepte se folosește un unghi de 30°. Unghiul va trebui deschis până la circa 45° în cazul trăsăturilor diagonale groase, așa cum se vede aici în cazul literei „A". Unghiul trebuie deschis și mai mult pentru a trasa picioarele descendente mai subțiri (în cazul lui „N" și „M").

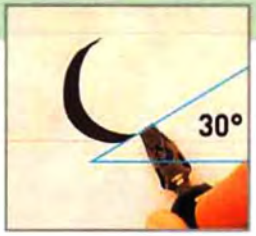

1

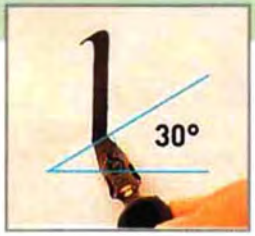

3

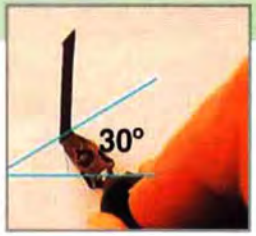

5

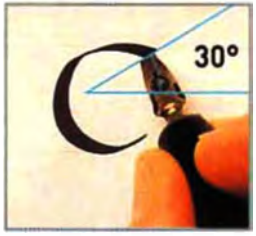

2

4

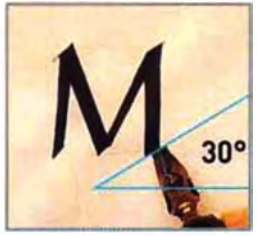

6

1–2 Liniile rotunde și curbe se trasează cu penița la 30°. Aveți grijă să începeți ambele trăsături de la partea de sus a literei.

3-4 Liniile descendente și cele orizontale se trasează ținând în permanență penița la 30°, ceea ce va duce în mod natural la o linie orizontală mai subțire.

5-6 Penița este întoarsă pentru primul picior din „M" și picioarele descendente din „N". Diagonala groasă din „M" este la 45°, iar ultimul picior la 30°.

Acest detaliu al unei pagini dintr-un caiet de demonstrații al lui Edward Johnston ilustrează modul de folosire a creionului dublu pentru a explica forma și grosimea literelor.

Cifre

Cifrele trebuie adaptate pentru a fi în concordanță cu alfabetul folosit (deși este bine să se evite cifrele gotice, care sunt greu lizibile). Cifrele „înalte" au aceeași înălțime cu litera (fiind folosite în general împreună cu majuscule). Cifrele „medievale" (în imagine) au prelungiri superioare și inferioare, și sunt folosite adeseori împreună cu litere minuscule.

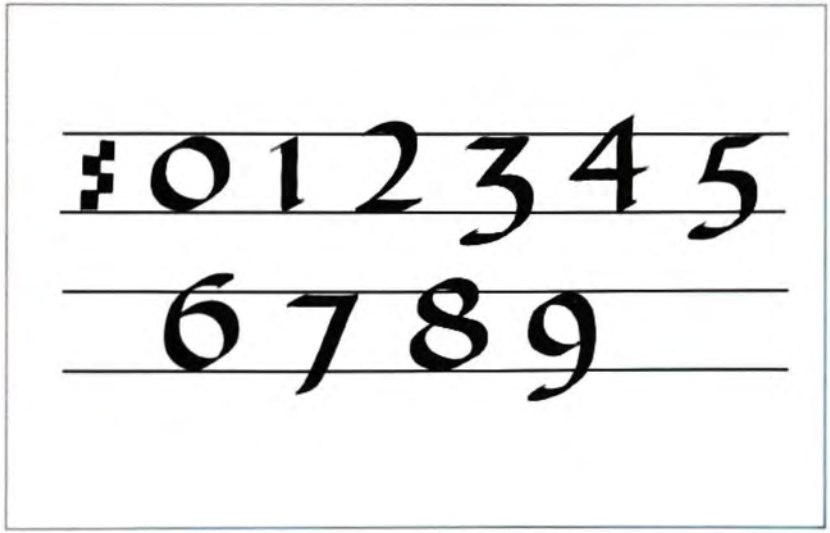

Linierea

Va veni o vreme când trasarea liniilor ajutătoare vă va deveni o a doua natură, sau când nu veți mai avea nevoie pentru ghidare decât de o linie de bază. Dar, pentru început, linierea exactă este esențială pentru realizarea unor litere de înălțimi egale și pentru perfecționarea caracterelor de literă.

Când v-ați hotărât asupra dimensiunii peniței cu care veți lucra și asupra greutății literei, puteți stabili înălțimea literelor. Iar odată ce v-ați hotărât asupra spațiului pe care doriți să-l lăsați între rânduri, puteți să treceți la trasarea liniilor ajutătoare.

Acest lucru se poate face fie pe fiecare foaie de hârtie pe care veți lucra sau, dacă folosiți pentru exerciții hârtia transparentă pentru studii, puteți linia o altă foaie de hârtie (o foaie mai robustă de hârtie groasă de scris) pe care o veți plasa sub hârtia subțire pentru studii.

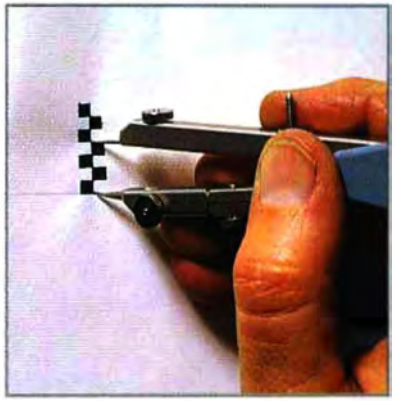

1

2

1 Veți avea nevoie de o planșetă de desen, o foaie de hârtie, peniță și cerneală, o riglă de 45 cm (sau un teu) și de un creion ascuțit. Așezați foaia de hârtie paralel cu marginea planșetei și fixați-o cu bandă adezivă. Trasați cu creionul o linie orizontală la partea de sus a hârtiei și linii verticale cam la 25 mm de ambele margini laterale. Asamblați tocul și încărcați penița cu cerneală. Cu penița la 90° față de linia de bază, faceți mici semne pătrate sub formă de scară, ca la pagina 38, conform înălțimii dorite a literei. Luați între vârfurile unui compas măsura înălțimii literelor de rând. Ca alternativă, marcați această măsură pe o fâșie de hârtie. Aici, sunt trasate linii pentru scrierea rondă, având înălțimea de 4 lățimi de peniță.

2 Transferați aceste măsuri pe liniile verticale de pe laturile foii, începând din punctul unde acestea se intersectează cu linia orizontală trasată în partea de sus. Marcați puncte corespunzătoare acestei înălțimi pe toată lungimea ambelor linii laterale.

3 Cu o riglă și un creion ascuțit, trasați linii orizontale pentru a uni punctele. Este foarte important să mențineți înclinarea creionului pentru a nu pierde din exactitate.

3

Folosirea teului

Dacă folosiți un teu pentru a linia, nu va trebui să marcați măsura decât pe o latură a hârtiei.

Crearea unei rigle proprii

Puteți realiza o „riglă" individualizată marcând poziția liniilor de pe o foaie întreagă (sau a întregului text) pe o fâșie de hârtie, pe care o veți utiliza pentru a transfera măsurile. În general, este suficient să fie trasate liniile ajutătoare pentru înălțimea literelor de rând și a majusculelor dar, ca începător, s-ar putea să aveți nevoie de linii suplimentare pentru prelungirile superioare și inferioare.

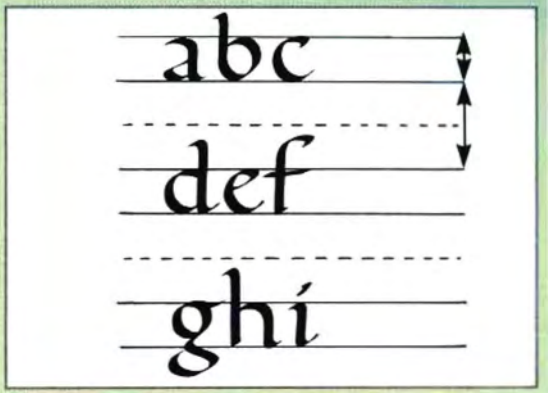

1

1 Când începeți să scrieți folosind alfabetul rond, lăsați un spațiu de două înălțimi de literă de rând între rândurile scrise.

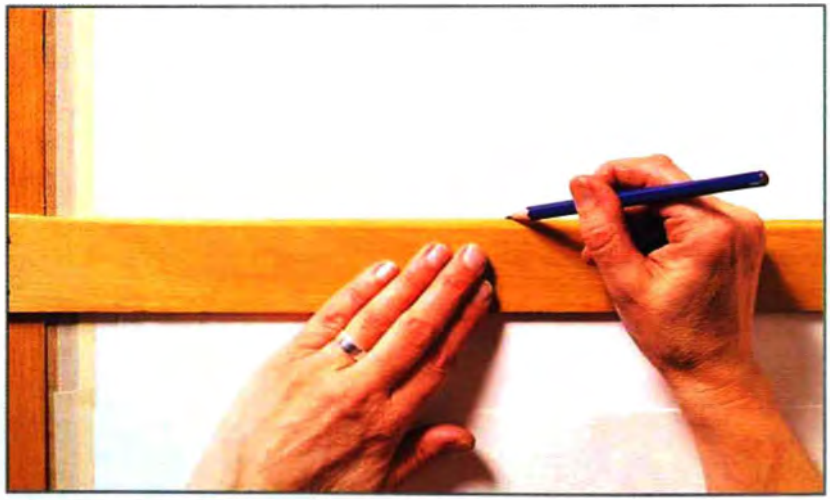

2

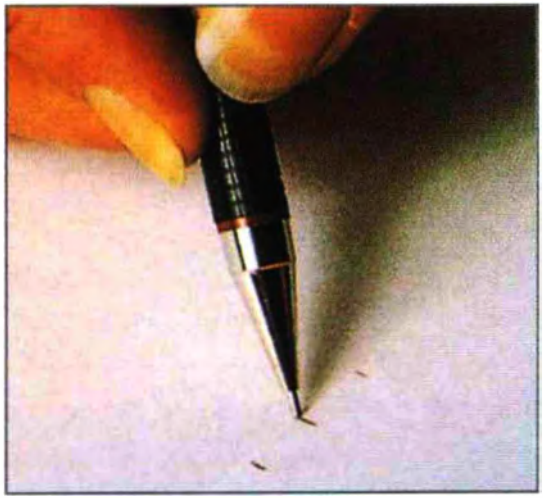

3

4 Alfabete

Atunci când învățați să scrieți un alfabet după un model, sau alfabetar, va trebui să țineți minte că studiați doar una dintre multele versiuni posibile ale unei scrieri anume. În afara lucrului pe baza acestui tip de model, puteți să studiați și manuscrise originale (istorice sau contemporane). Atunci când priviți un manuscris, încercați să vă dezvoltați spiritul de observație, astfel încât să puteți deduce cum a fost scris acesta.

Observați specificul general al unui caracter de literă. Este înclinat sau vertical? Sub ce unghi a fost folosită penița? Dacă aveți în față manuscrisul original sau o reproducere la aceeași scară, puteți deduce care a fost lățimea peniței folosite și, de aici, greutatea literelor. Observați spațiile dintre litere, dintre cuvinte și dintre rândurile scrise, precum și efectul global al întregului aranjament.

Dacă sunteți total novice, puteți încerca să lucrați pe o foaie de hârtie pentru studii așezată deasupra liniaturilor ajutătoare pe care le găsiți deja trasate pentru alfabetele din paginile următoare. Alegeți-vă penița în funcție de înălțimea literei. În curând, veți putea să vă trasați propriile liniaturi ajutătoare, în funcție de dimensiunile foii de hârtie și de penița aleasă.

Pe măsură ce progresați, aveți grijă să vă revedeți lucrările. Cel mai bine este să vă întoarceți și să le apreciați a doua zi.

Trecerea timpului are un mod ciudat de a ne permite să vedem mai clar lucrurile.

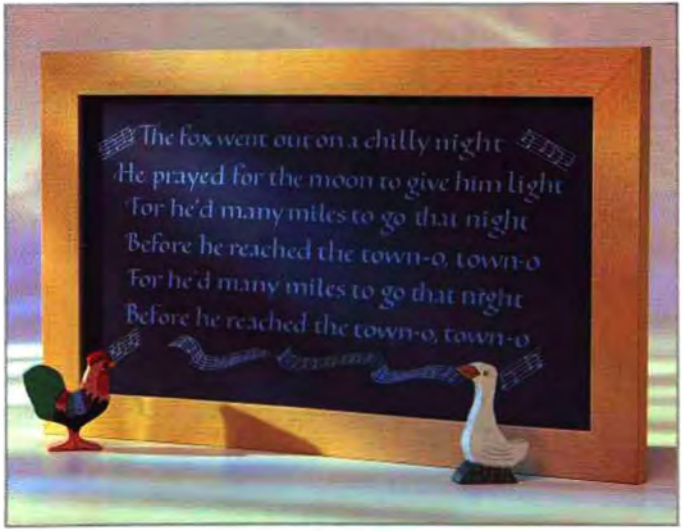

1

1 O lucrare modernă cu scriere rondă exprimă simplitatea elegantă a scrisului, ideală pentru aceste versuri pentru copii.

2 Ludovico degli Arrighi (Vicentino) a publicat primele alfabetare (reproduse cu ajutorul gravurii în lemn) într-o carte intitulată *L'Operina*, în 1522. Ulterior, mulți alți maeștri ai scrisului au creat propriile lor caiete de copiat. Aici, o pagină din *Arte de Escrevir* de Francisco Lucas, publicată în 1571 și prezentând formele italice.

2

Scrierea rondă

Detaliu din *Psaltirea Ramsey*, scrisă în secolul al X-lea în sudul Angliei.

Învățarea scrierii ronde

Dacă învățați să scrieți luând ca bază scrierea rondă, trebuie să trasați liniile pentru înălțimea literelor de rând și prelungirile superioare (poate, dacă aveți mâna nesigură, și pentru prelungirile inferioare). Scrierea trebuie să se distingă prin verticalitate așa că, dacă scrisul tinde să se încline, trasați linii verticale până rezolvați acest aspect.

Când învățați, scrieți la dimensiunile propuse și începeți prin a scrie grupele de litere prezentate pe pagina următoare. Aceasta vă va ajuta să descoperiți asemănări „de familie" între caracterele alfabetului. Apoi, scrieți de câteva ori întregul alfabet, repetând literele pe care le considerați dificile.

Când apreciați că formele literelor sunt satisfăcătoare, când simțiți că stăpâniți penița și controlați unghiul peniței față de rândul scris și când simțiți că v-ați familiarizat cu ordinea trăsăturilor, atunci puteți începe să vă gândiți la distanțele dintre litere.

Origini și utilizări

Scrierea rondă prezentată mai jos este o descendentă a alfabetului elaborat de Edward Johnston (1872-1944) în urma studiilor efectuate de el asupra *Psaltirii Ramsey*, un manuscris din secolul al X-lea scris cu o variantă engleză a minusculelor carolingiene. Această scriere fusese dezvoltată în atelierele împăratului Carol cel Mare, cu mai mult de un secol înainte.

Folosită, în forma sa inițială, ca scriere tip – scrierea scribilor copiști – și destinată textelor religioase, ea este și astăzi o scriere utilă pentru pasaje de text și lucrări în care se pune bază pe lizibilitate, claritate și simplitate.

- Înălțimea literei (de rând, sau corpul literei) este egală cu 4 lățimi de peniță; prelungirile superioare și inferioare au câte 3 lățimi de peniță.
- Penița formează un unghi de 30° cu linia de bază; unghiul este ceva mai deschis (45°) pentru trăsăturile diagonale groase; diagonala literei „z" se trasează la 0°.
- Litera „o" are formă circulară. Forma literelor care cuprind arce este foarte rotunjită, amintind de curbura literei „o", ieșind din apropierea vârfului piciorului dar pornind mult din interiorul acestuia.
- Scrierea este verticală.
- Serifele sunt cârlige subțiri, conducând spre sau dinspre picioarele literelor.
- Toate trăsăturile sunt de sus în jos și orizontale și se folosesc frecvente ridicări ale peniței de pe hârtie, ceea ce face ca scrierea acestui alfabet să fie destul de lentă și studiată. Urmați ordinea trăsăturilor prezentată în imagine.

Alfabetar – scriere rondă cu minuscule

Litere „rotunde“ – o, c, e, p, d, b, q

Toate aceste litere cuprind părți din forma circulară a literei „o“. Unghiul peniței trebuie ținut constant la 30°: Partea cea mai subțire a literei este acolo unde se unesc cele două trăsături, iar cea mai groasă la mijlocul curbei, ceea ce conferă literelor o senzație de direcție.

1

1 Începeți să scrieți un „o“ cu penița la 30°, chiar sub linia care marchează înălțimea literelor. Trageți penița în jos pe muchia subțire.

2

2 Trageți penița pe o curbă continuă semicirculară până atingeți din nou muchia subțire a peniței.

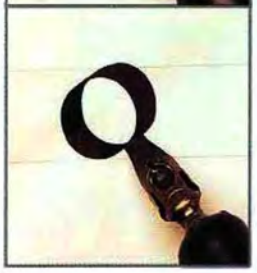

3

3 Așezați din nou penița în partea de sus pentru a desena curba semicirculară opusă.

Litere „arcuite“ – n, m, h, r, a

În formele arcuite se folosește curba rotundă din „o“. Trăsătura arcuită trebuie să înceapă în interiorul piciorului precedent, cu muchia din stânga a peniței pe marginea din stânga a piciorului. Serifele trebuie să se apropie de cea mai fină trăsătură a peniței, dar fără a exagera.

1

1 Începeți piciorul lui „n“ cu un mic serif, purtând penița în sus spre dreapta și rotind-o apoi pe direcția piciorului.

2

2 Începeți a doua trăsătură din interiorul celei precedente, imediat sub curba serifului, și trasați un arc similar curbei din litera „o“.

3

3 Trasați piciorul în jos, paralel cu primul, și terminați cu un serif curat, ducând spre litera următoare.

Litere „diagonale“ – v, w, x, y, k, z

Pentru a realiza aceste litere este necesar să se modifice întrucâtva unghiul peniței. Trăsăturile groase descendente ar fi prea „grele“ dacă ar fi scrise la 30°, de aceea unghiul trebuie deschis pentru a reduce puțin grosimea liniei. Diagonala din „z“ trebuie trasată la 0° pentru a-i mări greutatea.

1

1 Cu penița la 45°, începeți cu un mic serif.

2

2 Trageți penița într-o trăsătură diagonală până la linia de bază.

3

3 Cu penița la 30°, începeți cu un serif și trasați piciorul din dreapta până la întâlnirea cu primul.

1 Aperturile literelor sunt la fel de importante ca și trăsăturile de peniță propriu-zise, iar spațiul dintre litere trebuie să corespundă formei spațiilor interioare. Examinați spațiul dintre cuvinte – trebuie să fie doar atât cât să puteți desena un „o" între ele. Spațiul dintre rândurile scrise trebuie să fie de două ori cât înălțimea literelor de rând.
Încercați să realizați o spațiere uniformă numai prin exerciții de scriere, apoi examinați mai îndeaproape principiile spațierii literelor (prezentate la p. 54).

Variante

Scrierea rondă se pretează la adaptări. Aici sunt prezentate două variante care modifică greutatea literei și construcția serifelor. Va trebui să reveniți asupra lor atunci când veți stăpâni alfabetul de bază.

2 Cu o înălțime de 3 lățimi de peniță, această scriere este destul de „grea". Serifele de pe prelungirile superioare (ale literelor „b", „d", „k" și „l") sunt făcute din două trăsături de peniță pentru a realiza un serif „pană" – un serif care se subțiază treptat spre ambele capete.

3 La o înălțime de 5 lățimi de peniță, scrierea rondă capătă un aspect mai „ușor". Aici, serifele sunt făcute cu mici trăsături separate orizontale (serife pană subțiri), conferind caracterelor o anumită eleganță.

1

2

3

Capitale romane

Litere lapidare (epigrafice) sculptate, Columna lui Traian, 113 d.Cr.

Spațierea capitalelor romane

Înainte de a scrie capitalele cu penița, este util să revedeți cadrul geometric al acestor litere și să examinați din nou formele fundamentale pentru a avea o imagine mai clară a proporțiilor acestora.

Înainte de a folosi o peniță cu muchie, scrieți aceste litere schelet cu creionul. Ca și în cazul scrierii ronde, studiați mai întâi literele în cadrul grupelor, în loc să treceți prin alfabet de la A la Z.

O bună spațiere se bazează pe caractere cu proporții consecvente. Pentru început, puteți să măsurați lățimea literelor pe o bucată de hârtie. Atunci când spațiați literele, începeți prin a așeza una lângă alta două litere cu laturi drepte, pentru a vă stabili sistemul de spațiere.

Dacă vă e greu să apreciați spațiile dintre litere, izolați câte trei litere odată făcând un „vizor" din degetul mare și cel arătător sau tăind într-o bucată de carton o mică fereastră care să cuprindă literele. Priviți spațiul din zona mijlocului celor trei litere și apoi mutați-vă de-a lungul rândului scris. În curând veți conștientiza orice discrepanță.

Origini și utilizări

Caracterele majuscule care ne sunt atât de familiare astăzi au atins culmea dezvoltării acum circa 2 000 de ani. Literele lapidare sculptate pe soclul Columnei lui Traian sunt considerate cele mai frumoase exemple ale acestui tip de litere. Analiza geometrică a acestor caractere de literă (*vezi* p. 40) ne furnizează un cadru util pe care să modelăm formele scrise cu penița.

Capitalele romane scrise cu penița sunt folosite astăzi atât pentru titluri, cât și pentru blocuri de text (deseori împreună cu scrierea rondă). Sunt extraordinar de versatile, permițând varierea greutății, înălțimii și a formei.

- Înălțimea literei este egală cu 6 lățimi de peniță dacă se utilizează împreună cu scrierea rondă (7 lățimi de peniță sunt de asemenea folosite în mod obișnuit ca punct de plecare dacă se folosesc numai majusculele).
- Penița formează un unghi de 30° cu linia de bază; unghiul este ceva mai deschis, 45°, pentru trăsăturile diagonale groase, 60° pentru trăsăturile descendente ale lui „N" și prima trăsătură descendentă a lui „M"; 0° pentru diagonala literei „Z".
- Litera „O" are formă circulară. Caracterele se bazează pe cadrul geometric prezentat la p. 40.
- Scrierea este verticală.
- Serifele au formă de cârlig, dar pot fi variate (*vezi* p. 39).
- Toate trăsăturile sunt descendente sau orizontale. Se folosesc frecvente ridicări ale peniței de pe hârtie; scrierea este destul de lentă. Ordinea trăsăturilor este marcată pe alfabetar.

Alfabetar – capitale romane

Verificarea proporțiilor

1 Grosimea trăsăturilor de peniță face ca „O" să pară ceva mai îngust decât un cerc perfect. Aveți grijă ca literele rotunde să fie într-adevăr pline. Literele înguste, ca „E" și „F", sunt surprinzător de subțiri.

2 Ar putea fi util să vă confecționați o scară de măsuri pe o bucată de hârtie pentru a verifica lățimea literelor. Este important să stăpâniți acest aspect înainte de a încerca spațierea literelor.

Spațierea literelor

3 Două litere cu laturi drepte necesită cel mai mare spațiu între ele. Distanța dintre o literă cu latura dreaptă și una curbă poate fi ceva mai mică, deoarece există spațiu suplimentar în partea de sus și cea de jos a literei curbe. Două litere curbe necesită și mai puțin spațiu între ele. Toate celelalte combinații de litere au particularități proprii, care trebuie rezolvate pe măsură ce le întâlniți.

4 Este clar efectul spațierii corecte și al celei incorecte. Atunci când spațierea este largă, textura este mai uniformă și lizibilitatea mai bună. Dacă literele sunt prea apropiate, apare o textură neuniformă a cuvântului.

Exercițiu de spațiere

5 Încercați un exercițiu de spațiere. Scrieți o literă „H" cu proporții corecte, apoi scrieți lângă ea un „I", la o distanță cu foarte puțin mai mică decât lățimea spațiului interior din „H". Acum plasați litera „O", foarte puțin mai aproape decât spațiul precedent, astfel încât spațiile să pară egale. În sfârșit, scrieți litera „C", puțin mai aproape decât spațiul precedent. Spațiile dintre aceste patru litere trebuie să pară egale. Dacă nu este așa, repetați exercițiul. Amintiți-vă că sistemul de spațiere al unei lucrări manuscrise este stabilit atunci când scrieți primele două litere.

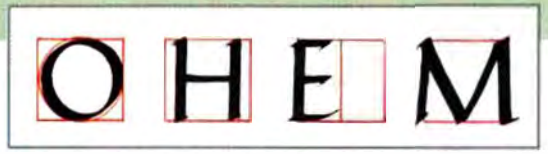

1

3

4

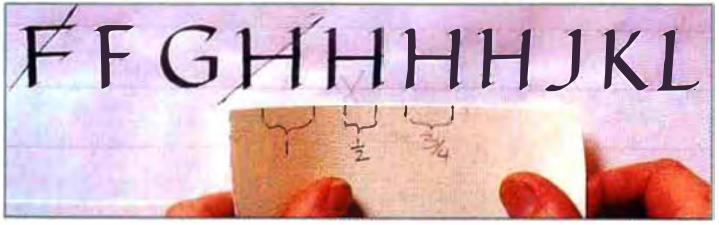

2

5

Majuscule cursive (capitale italice)

Istoric, literele capitale romane erau folosite împreună cu minusculele cursive. Astăzi, se preferă majusculele cursive („italicizate"). Adaptate după capitalele romane, acestea au forme mai comprimate (adică litera „O" este mai curând un oval decât un cerc) și sunt înclinate spre dreapta cam cu 5° față de verticală; unghiul penitei este ceva mai deschis (circa 40-45°).

Majusculele cursive sunt deseori ornate cu trăsături ample și înflorituri.

Scrierea cursivă

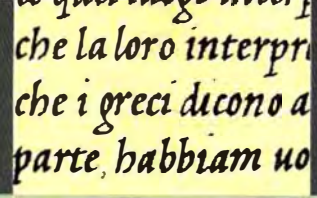

Manuscris din secolul al XVI-lea scris cu o scriere umanistică cursivă.

Ritmul

Scrierea cursivă poate fi, pentru unii, un scris „de învățare" mai potrivit decât scrierea rondă. Caracterele sunt scrise cu mai puține trăsături și pot fi scrise cu viteză mai mare, favorizând fluența și ritmul. Deși, până acum, împingerea peniței a fost descurajată, aceasta își găsește locul aici, în construcția arcelor literelor. Împingerea peniței este favorizată de înclinarea și construcția literei, unghiul deschis al peniței și apăsarea mai ușoară a acesteia. Când începeți scrierea cursivă, este rezonabil să folosiți o peniță care să nu depășească în lățime penița rondă nr. 2.

Înfloriturile

Literele cursive se pretează la ornarea lor cu trăsături ample și înflorituri, dar trebuie să rezistați tentației de a înflori înainte de a înțelege bine formele de bază, altfel veți fi dezamăgiți de rezultate. Pentru început, este bine să încercați înfloriturile cu un creion sau un toc cu fibră. Secretul constă în a face ca înfloriturile să pară extensii naturale ale literei și (până veți avea deplină încredere) să fie relativ simple. Înfloriturile pot fi incluse atât în formele literelor de rând, cât și ale majusculelor. (Majuscule de folosit împreună cu scrierea cursivă sunt prezentate la pp. 55 și 59.)

Origini și utilizări

Cunoscută, după țara de origine, și sub denumirea de „italică", scrierea cursivă s-a dezvoltat în Italia secolului al XV-lea combinând mai multe forme cursive într-o scriere de mână rapidă și economică. Era folosită pentru copierea textelor laice și religioase, pentru scrierea documentelor oficiale și pentru scrisul cursiv, mai puțin formal.

Scrierea cursivă este extraordinar de versatilă, potrivită pentru o mare varietate de utilizări. Este o alegere bună pentru scrierea numelor pe invitații și certificate, pentru poezie și pentru înscrisuri oficiale, și poate fi adaptată pentru a crea lucrări foarte individualizate și expresive.

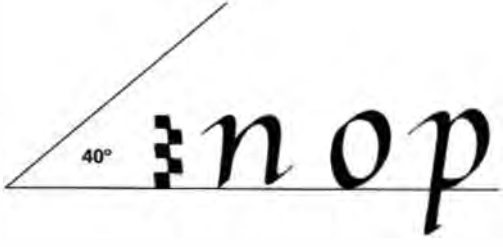

- Înălțimea literei (de rând sau corpul literei) este egală cu 5 lățimi de peniță; prelungirile superioare și inferioare au câte 3 lățimi de peniță.
- Unghiul peniței este de 40°.
- Litera „o" este ovală, comprimată. Forma literelor care conțin arce este asimetrică și conferă scrisului o senzație de mișcare.
- Scrierea este înclinată cu circa 5° față de verticală.
- Serifele sunt cârlige subțiri, ovalizate, în concordanță cu celelalte forme, mai mari, ale literelor.
- Trăsăturile care pleacă din picioarele literelor cu arce sunt impinse, rezultând o scriere fluentă, rapidă. Ordinea trăsăturilor este prezentată în imagine.

Alfabetar – minuscule cursive

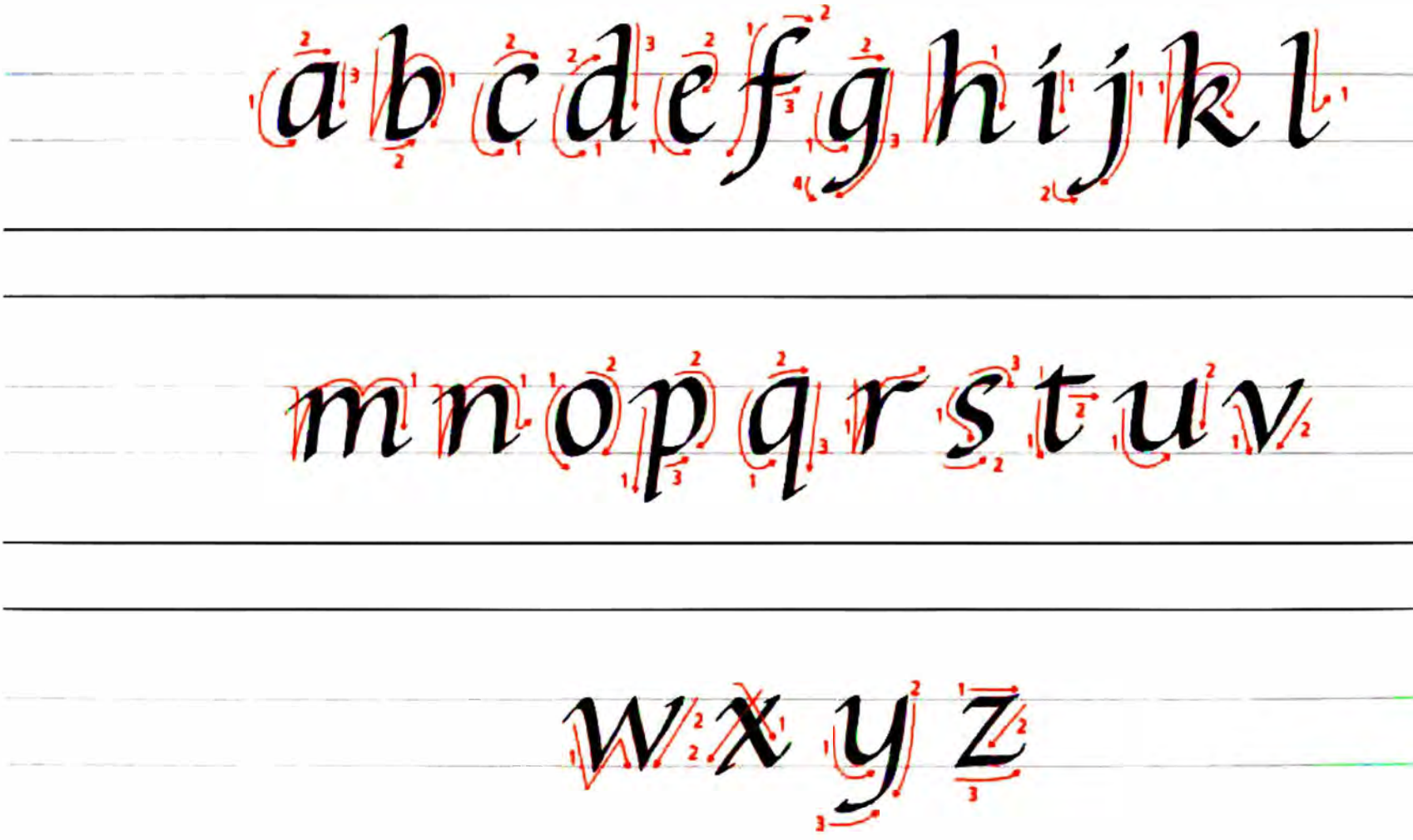

Modele în peniță

Pentru început, executați cu penița câteva modele pentru a vă obișnui cu împingerea peniței și, totodată, să „simțiți" aceste caractere de literă. Trăsăturile descendente (atât cele drepte, cât și cele curbe) trebuie să dea o senzație puternică de unitate și paralelism. Țineți vârful peniței sub un unghi de 40° față de linia de bază și imprimați verticalelor o înclinare de circa 5°.

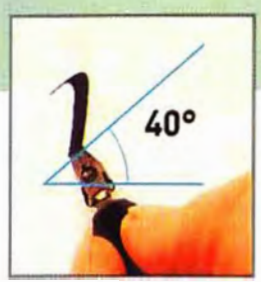

1

2

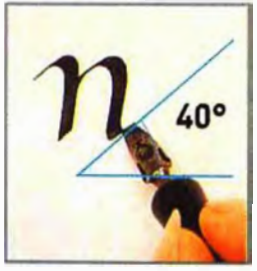

3

Litere cu arce *(în sensul acelor de ceasornic)* **– n, m, h, r**

1 Ținând vârful peniței la 40°, începeți cu un serif și trasați piciorul în jos, cu o înclinare de circa 5° față de verticală.

2 Reveniți cu penița până la circa două treimi din înălțimea piciorului și ieșiți spre dreapta, cu un arc oval, până la linia superioară a rândului.

3 Continuați arcul, apoi trasați un picior paralel cu primul și terminați cu un serif.

1

2

3

Litere cu arce *(în sens contrar acelor de ceasornic)* **– u, y**

1 Începeți cu un serif și trasați un picior descendent, terminat cu un arc oval răsturnat.

2 Reveniți cu penița până la linia superioară a rândului printr-o mișcare de împingere, cu o apăsare mai ușoară.

3 Fără să ridicați penița, faceți o trăsătură descendentă paralelă cu prima și terminați cu un serif.

1

2

3

Litere ovale – o, c, e

1 Faceți o trăsătură descendentă, cu o curbură alungită.

2 În partea de jos trasați o curbă ovală, terminată cu o trăsătură subțire.

3 Aduceți penița la linia superioară a rândului, acoperind prima trăsătură, și faceți trăsătura descendentă opusă, paralelă cu prima.

Spațiere și majuscule
Pagină provenită dintr-un manual de scriere datat 1523, de Ludovico degli Arrighi (Vicentino), scrib și maestru de scriere papal. Se poate vedea spațierea largă a rândurilor, care determină claritatea, lizibilitatea și ritmul scrierii (care este ușor înclinată). Sunt prezentate, alăturate, două stiluri de majuscule: cursive înclinate și capitale romane cvadrate.

Infloriturи
Acest alfabet exuberant este opera cartografului și matematicianului olandez Gerardus Mercator (1512-1594), reprodusă din volumul său de exemple de scriere publicat în 1540. Imaginea ilustrează o serie de variații ale formelor de bază ale literelor, cu trăsături superioare lungi și cozi înflorite. Sunt prezentate, de asemenea, variațiuni ale semnului & („ampersand") și ligaturi (reunirea mai multor litere într-un singur semn grafic).

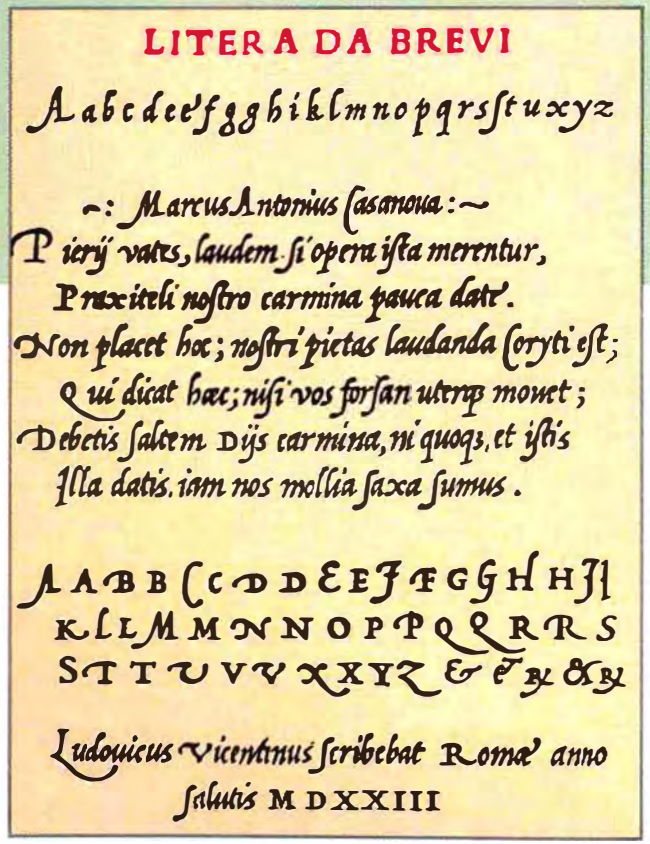

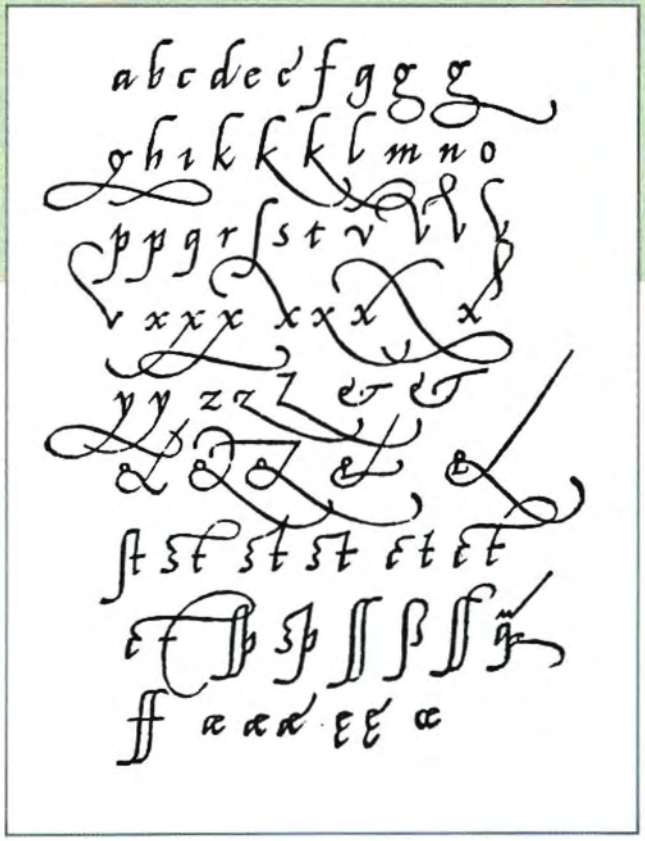

Scrisul uncial

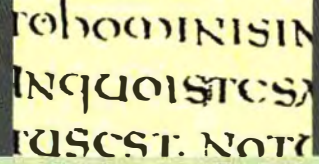

Unciale din secolele III–V d.Cr.

Spațierea și varietățile scrisului uncial

Alfabetul uncial are multe avantaje: formele sale ample, rotunjite; textura unică pe care o oferă (fiind un scris cu majuscule aflate în pragul dezvoltării caracteristicilor de minuscule) și gama interesantă de caractere de literă pe care le folosește (litere ca „A" și „N" arată clar rădăcinile lor grecești). Scrisul uncial a avut o evoluție complexă, ceea ce se vede în literele sale. Textura scrisului variază mult, în funcție de caracterul de literă, sistemele de spațiere și unghiul peniței.

Pentru documente mai oficiale s-a creat o formă „artificială" de uncial. Aceasta folosește un unghi foarte ascuțit al peniței și cuprinde multe rotiri de peniță pentru realizarea de trăsături sofisticate.

Cel mai bine se realizează cu o pană de gâscă, care permite o mai mare flexibilitate și manevrabilitate. Penița trebuie să fie încărcată complet cu cerneală și apoi întoarsă pe colț pentru a crea trăsături fine, ascuțite.

Caracteristica comună numeroaselor genuri de scris uncial este forma de bază aplatizată, rotunjită a literelor. Mențineți literele largi și spațiile ample. Începeți cu o versiune în care penița este ținută sub un unghi mai deschis.

Origini și utilizări

Deși este una dintre cele mai vechi scrieri de mână, unciala poate părea surprinzător de contemporană. Uncialele, care își au originile în caracterele de literă capitale grecesti și romane, au fost dezvoltate initial pentru scrierea textelor creștine. Fiind la bază caractere majuscule (sau capitale) scrise cu penița, uncialele au dobândit caracteristici provenite din scrisul mai rapid, care dezvăluie dezvoltarea timpurie a formelor minuscule – după cum se poate vedea la „A", precum și în înmugurirea prelungirilor superioare la „D", „H" și „L" și a celor inferioare la „Q" și „P". Dezvoltarea scrisului uncial era terminată în secolul al IV-lea d.Cr., iar utilizarea lui a continuat până în secolul al VIII-lea.

- Înălțimea literei (de rând) este egală cu 3 1/2 lățimi de peniță; prelungirile superioare și inferioare au câte 1 1/2 lățimi de peniță.
- Unghiul penitei este de 15°, ceva mai deschis pentru trăsăturile diagonale groase.
- Forma lui „O" este ceva mai lată decât un cerc. Construcția literelor este foarte largă și rotunjită.
- Scrierea este verticală.
- Serifele sunt cârlige cu dimensiuni restrânse.
- Liniile sunt trasate descendent și orizontal. Ordinea trăsăturilor este prezentată în imagine.

Alfabetar – unciale

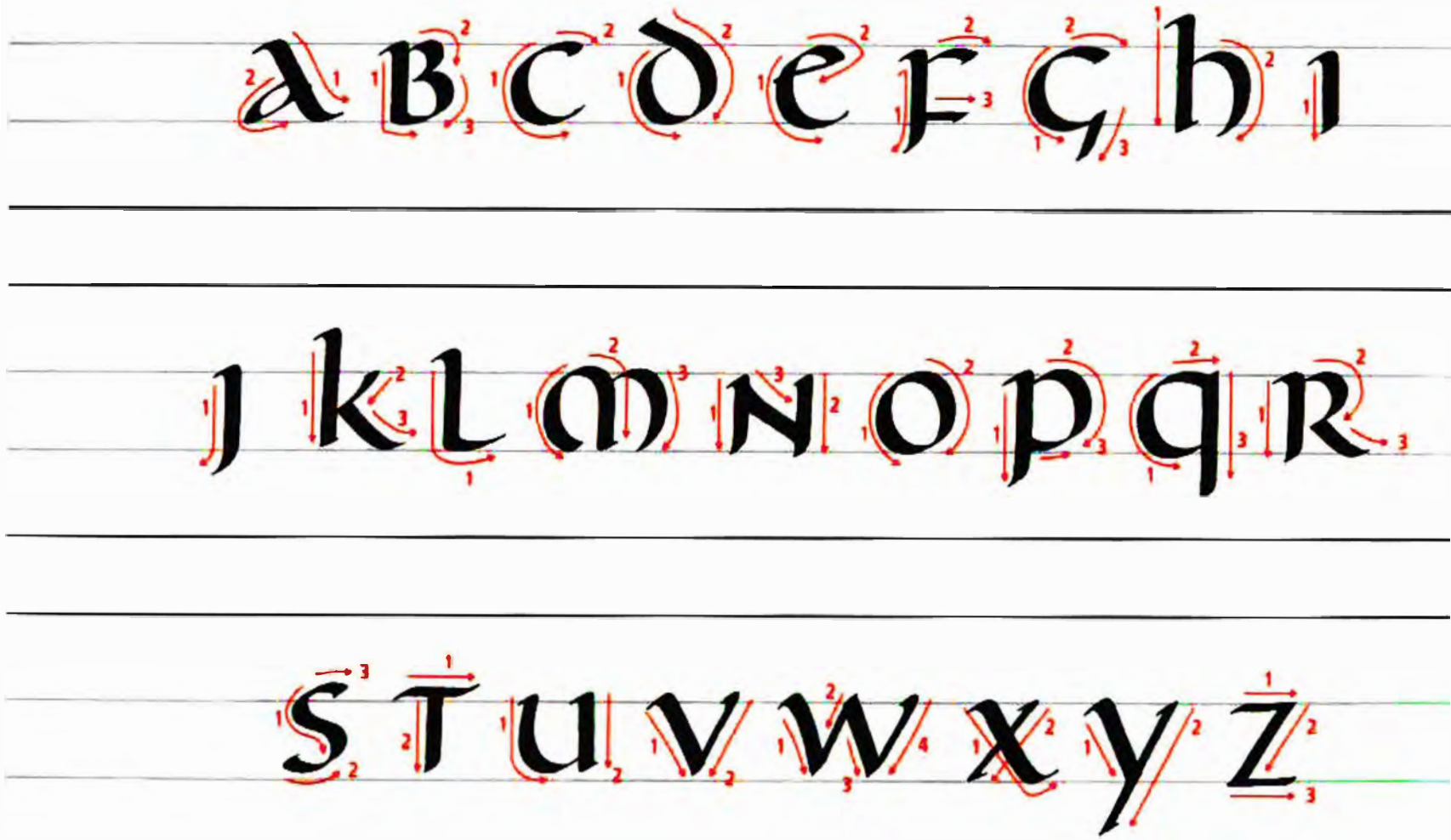

Spațierea literelor și a cuvintelor

Spațiul interior al literelor trebuie să fie în echilibru cu spațiul dintre litere. Spațiul dintre cuvinte poate fi doar cu puțin mai mare. Aceasta va avea ca rezultat un rând de scris viguros, foarte lizibil și, totodată, o textură interesantă.

Spațierea rândurilor

Interlinia trebuie să fie mai mare decât spațiul dintre cuvinte. În acest caz, cu o înălțime a scrisului de 4 lățimi de peniță, interlinia trebuie să fie de 6 lățimi de peniță. Este un aspect pe care va trebui să-l adaptați în funcție de lungimea rândului și de textura pe care o doriți.

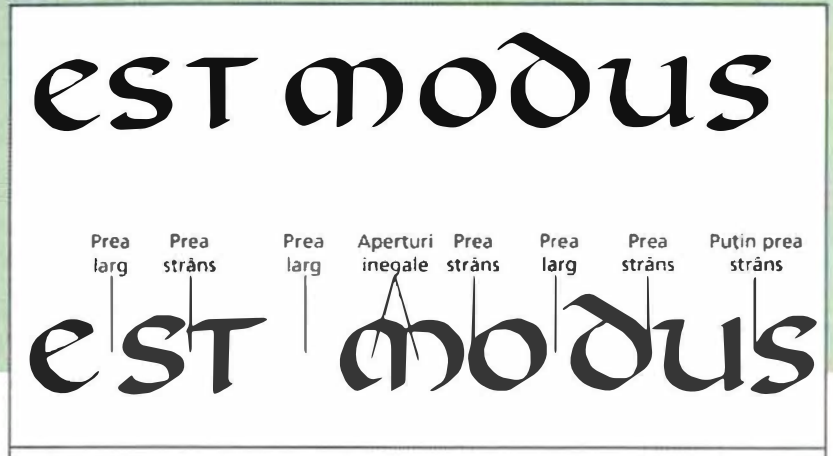

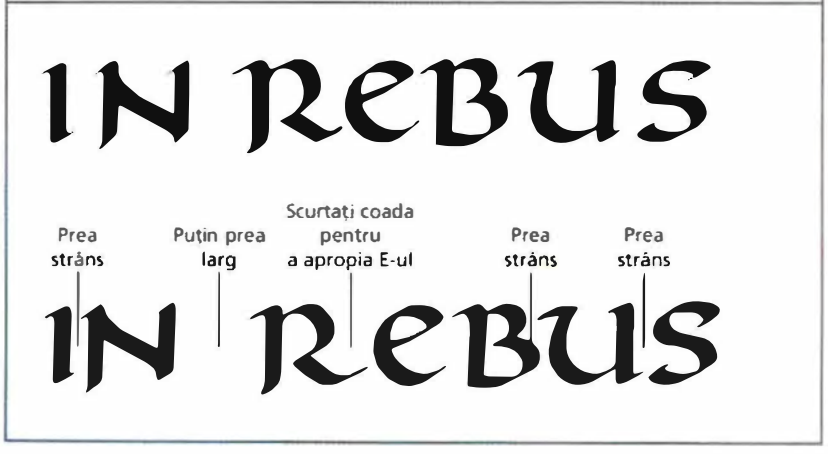

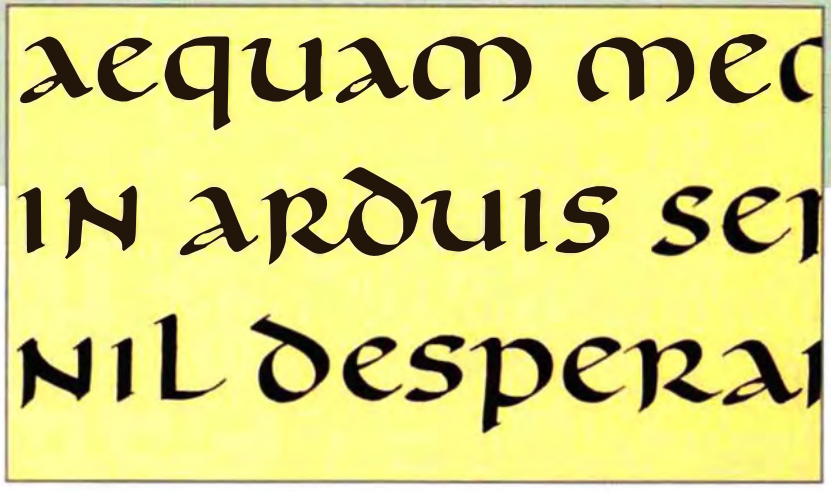

Spațiere și textură
Această copie făcută de Edward Johnston după un manuscris grecesc prezintă folosirea unui corp de literă înalt și destul de ușor. Absența spațiilor dintre cuvinte joacă din nou un rol important în stabilirea texturii lucrării.

În această pagină de manuscris dintr-o Evanghelie latină din secolul al VI-lea, unghiul peniței este foarte ascuțit iar literele sunt late și deschise, cu spații ample între ele. Nu există spațiu suplimentar între cuvinte, ceea ce creează un rând scris viguros și o textură generală interesantă.

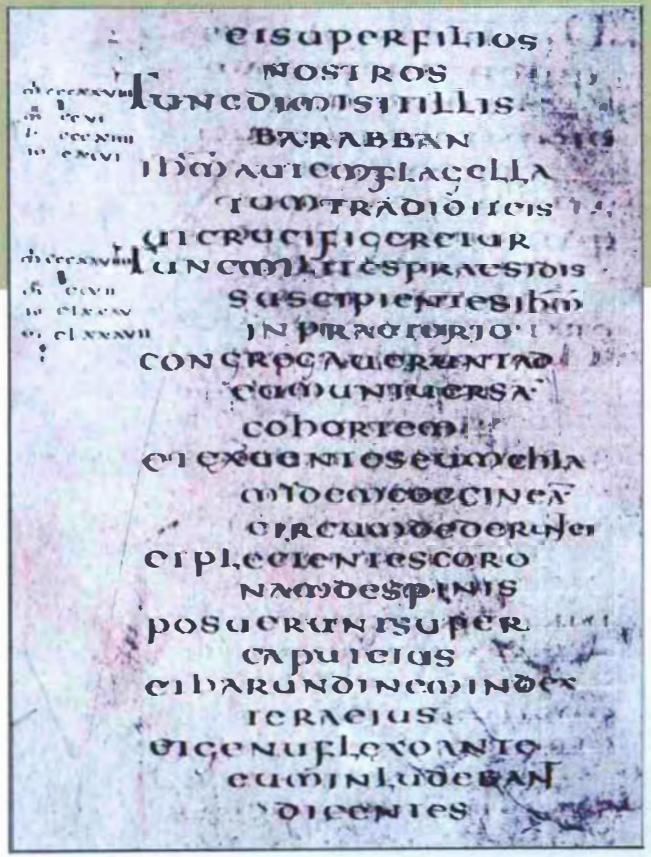

Litere verzale

Litere verzale în jurul unei inițiale mari, împodobite: *Biblia Winchester*, 1160.

Scrierea literelor complexe

Verzalele nu sunt scrise direct cu penița cu muchie lată, ci sunt construite dintr-o serie de trăsături făcute cu o peniță cu vârf subțire (sau o pensulă cu vârf). Picioarele groase sunt construite din trei trăsături separate, cele subțiri dintr-una singură. Penița este folosită sub un unghi fie de 0°, fie de 90° pentru trăsăturile drepte și serife, sau sub un unghi mic (circa 20°) în cazul trăsăturilor curbe, pentru a evita crearea unor linii prea subțiri. Astfel scrierea literelor este destul de complicată, dar oferă lucrării multe deschideri.

Forma de verzale cea mai utilă pentru învățat are la bază proporțiile capitalelor romane. Trasați la început cu creionul formele schelet ale acestor litere și apoi dezvoltați formele verzale. Pot deveni surse utile de idei și alte forme istorice, mai ornamentale (cum sunt literele grele de mai sus și de la p. 67).

Literele verzale se pot baza pe formele istorice sau pot fi modernizate regândind proporțiile, înclinarea literei și tratarea serifelor (de exemplu, prin eliminarea acestora pentru a crea o formă „sans serif").

Origini și utilizări

Literele verzale au fost dezvoltate pentru a marca începutul unui „verset" sau capitol dintr-o carte. Pentru a atrage si mai mult atenția, acestea erau deseori colorate în roșu sau albastru sau transformate în litere „iluminate", ornamentate și poleite fastuos. Existând probabil încă din secolul al V-lea, verzalele au atins formele cele mai rafinate, bazate pe proporțiile capitalelor romane clasice, în manuscrisele carolingiene din secolele al IX-lea și al X-lea. Formele ulterioare „longobarde", folosite în textele gotice, oferă modele interesante, ornamentale, dar cam greoaie.

Astăzi, verzalele pot fi utilizate într-o gamă largă de forme scrise cu penița, păstrând rolul tradițional de inițiale la texte sau pentru titluri, dar sunt folosite și în forme contemporane pentru scrierea blocurilor de text.

- Înălțimea literei este egală cu 24 de lățimi de peniță (grosimea fiecărui picior cuprinzând 3 lățimi de peniță, deci înălțimea este de 8 grosimi ale piciorului).
- Unghiul peniței este de 0° sau 90° pentru trăsăturile drepte și de 20° pentru curbe.
- Forma lui „O" este circulară, iar formele literelor se bazează pe cele ale capitalelor romane (*vezi* pp. 41 și 53).
- Scrierea este verticală.
- Serifele sunt linii subțiri.
- Fiecare picior gros este compus din trei trăsături. În prezentarea ordinii trăsăturilor sunt date numai trăsăturile interioară și exterioară, spațiul dintre ele fiind apoi umplut pentru a finaliza litera. Ordinea trăsăturilor este prezentată în imagine.

Alfabetar – majuscule (verzale)

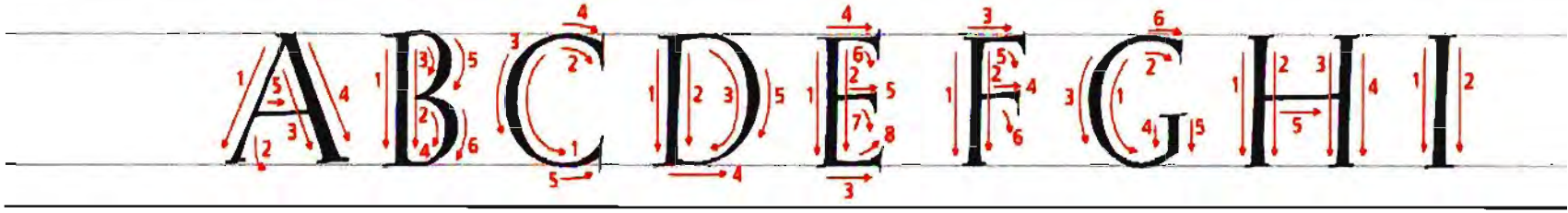

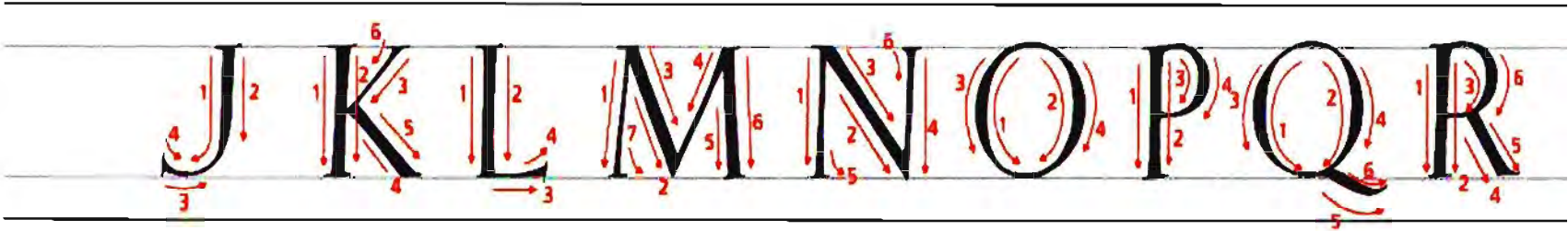

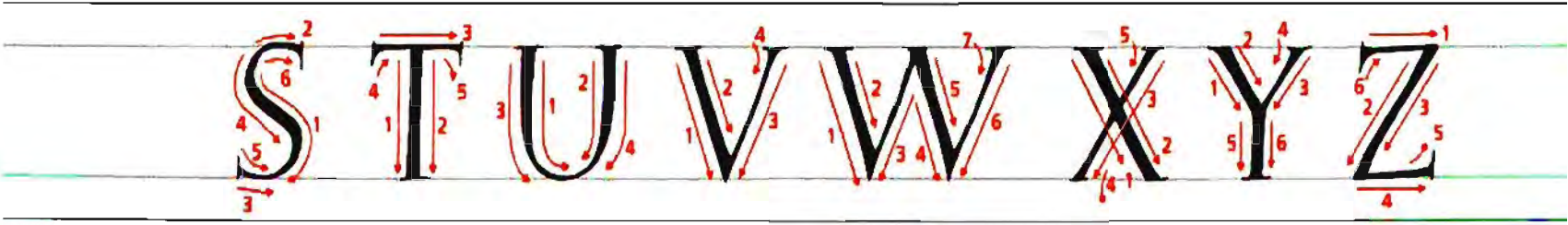

Litere rotunde și curbe

Atunci când scrieți litere care cuprind linii curbe, țineți penița sub un unghi ascuțit (circa 20°). Aceasta va conferi vigoare părții subțiri a literei.

1 Pentru curbele interioare, începeți de la partea subțire superioară, trasați curba din stânga și apoi curba din dreapta.

2 Desenați cele două trăsături exterioare, lăsând un spațiu egal cu o lățime de peniță.

3 Umpleți spațiul dintre trăsături cu cerneală din peniță.

Picioare drepte

4 Picioarele drepte groase trebuie să aibă o ușoară „talie" – subțiindu-se ușor la mijloc. Aici, s-a trasat mai întâi seriful superior, cu penița la un unghi de 0°. Pentru trasarea brațului, penița se rotește la 90° și se folosește lățimea maximă a peniței.

5 Serifele trebuie să fie trăsături subțiri, fine.

Trăsături diagonale

6 Trăsăturile subțiri, diagonale din partea dreaptă trebuie făcute cu penița la 0° (de exemplu, pentru „V", „W" și „Y"; nu și pentru „Z").

1

2

3

4

5

6

1 Literele schelet explică construcția literelor verzale.

2 Verzale în stil longobard
Aceste litere verzale datorează multe dintre formele lor influenței uncialelor, după cum se poate vedea cu deosebire la „D", „H" și „M".

1

2

Scrierea gotică

Scriere gotică din secolele XIII–XV d.Cr.

Texturi gotice

Formele viguroase, colțuroase ale acestor litere se bazează pe trăsături paralele, cu spații egale în interiorul literelor și între litere. Serifele în formă de romb și joncțiunile de la partea de sus și de jos a literelor trebuie să fie toate aliniate; pentru a realiza regularitatea puteți folosi o linie ajutătoare care să marcheze poziția arcelor frânte.

Rândurile scrise pot fi spațiate compact pentru a mări calitatea texturii scrierii. Scrisul poate fi de efect dacă este folosit la scară mare, cu o peniță lată – eventual o peniță de trestie sau din lemn de balsa pe o hârtie texturată.

Majusculele potrivite cu minusculele gotice sunt capitalele gotice, cu muchii late, scrise cu penița, sau verzalele, care pot fi ornamentate.

Prelungirile superioare nu trebuie să aibă înălțimea mai mare decât 2 lățimi de peniță. Li se pot face terminații bifurcate (ca în alfabetul de pe pagina următoare), realizate prin readucerea peniței la partea superioară a piciorului, urmată de întoarcerea peniței bine încărcate pe colțul său stâng și trasarea în sus a ramurii din stânga a bifurcației. Operațiunea se realizează mai ușor cu o pană de gâscă decât cu o peniță metalică.

Origini și utilizare

Aproximativ din secolul al XII-lea, formele rotunde ale minusculelor carolingiene au evoluat spre forme mai comprimate – posibil din motive de spațiu, atunci când se cereau cărți de dimensiuni reduse. Așa au apărut stilurile gotice, colțuroase, amintind de formele elementelor arhitecturale ale timpului. Scrierea gotică era complet formată în secolul al XIII-lea și a fost folosită până în secolul al XV-lea, când a fost înlocuită de formele mai cursive (cu excepția Germaniei și Austriei, unde a fost utilizată până în anii 1950).

Scrierea gotică este folosită în mod obisnuit pentru a evoca subiecte medievale sau germanice.

Tipurile cursive ale scrierii gotice rețin ceva din densitatea de linii frânte, dar literele sunt mai bogate în arce ramificate.

- Înălțimea literei (de rând) este egală cu 5 lățimi de peniță.
- Unghiul peniței este de 40°.
- Forma lui „O" este unghiulară și îngustă. Arcele (la „m", „n" etc.) sunt ascuțite și situate la partea de sus a piciorului.
- Scrierea este verticală.
- Serifele au formă de romb.
- Trăsăturile sunt descendente și orizontale, penița se ridică de multe ori de pe hârtie din cauza detaliilor separate, în formă de romb, ale literei, astfel că scrisul este lent. Ordinea trăsăturilor este prezentată în imagine.

Alfabetar – minuscule gotice

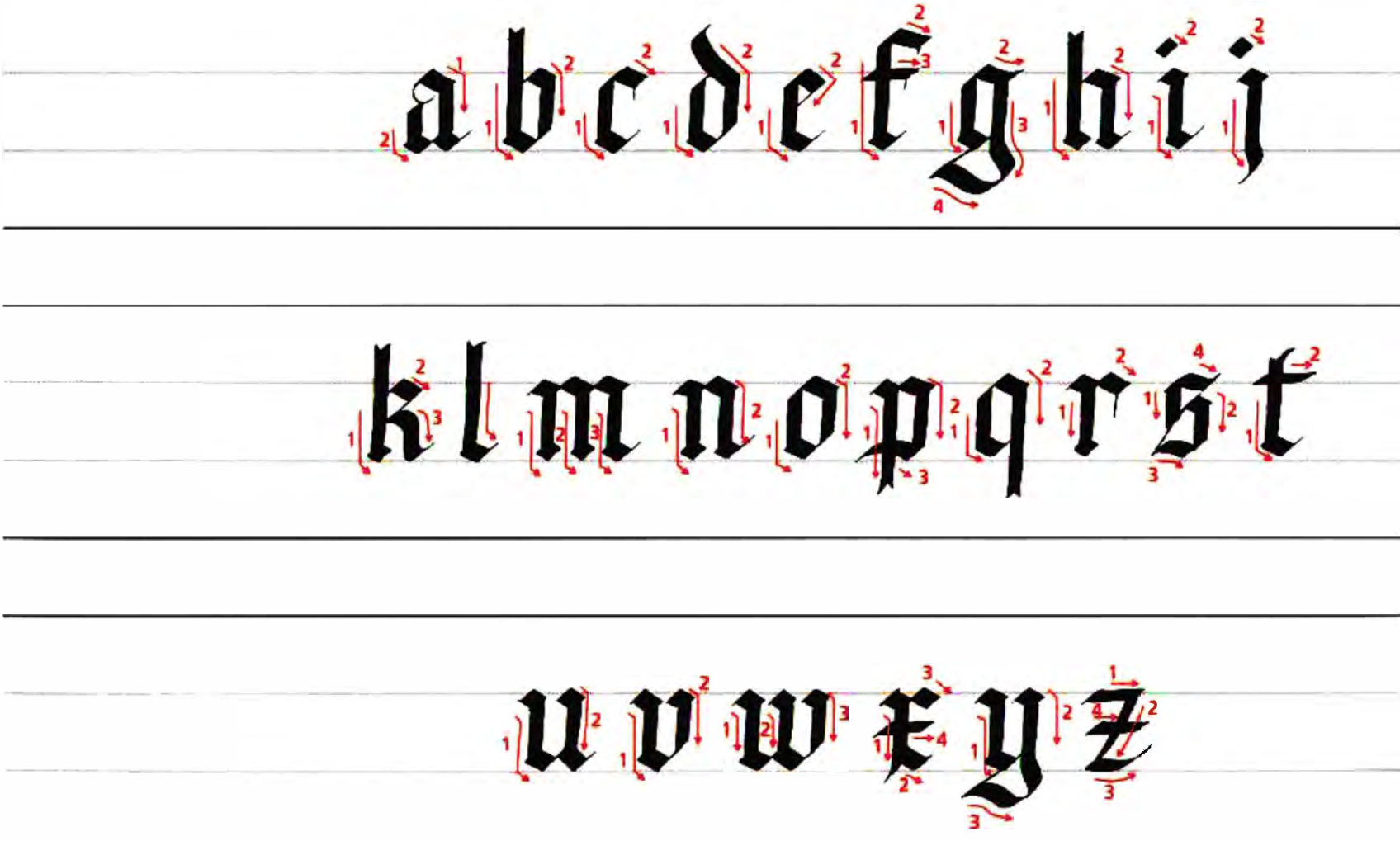

Alfabetar – majuscule gotice

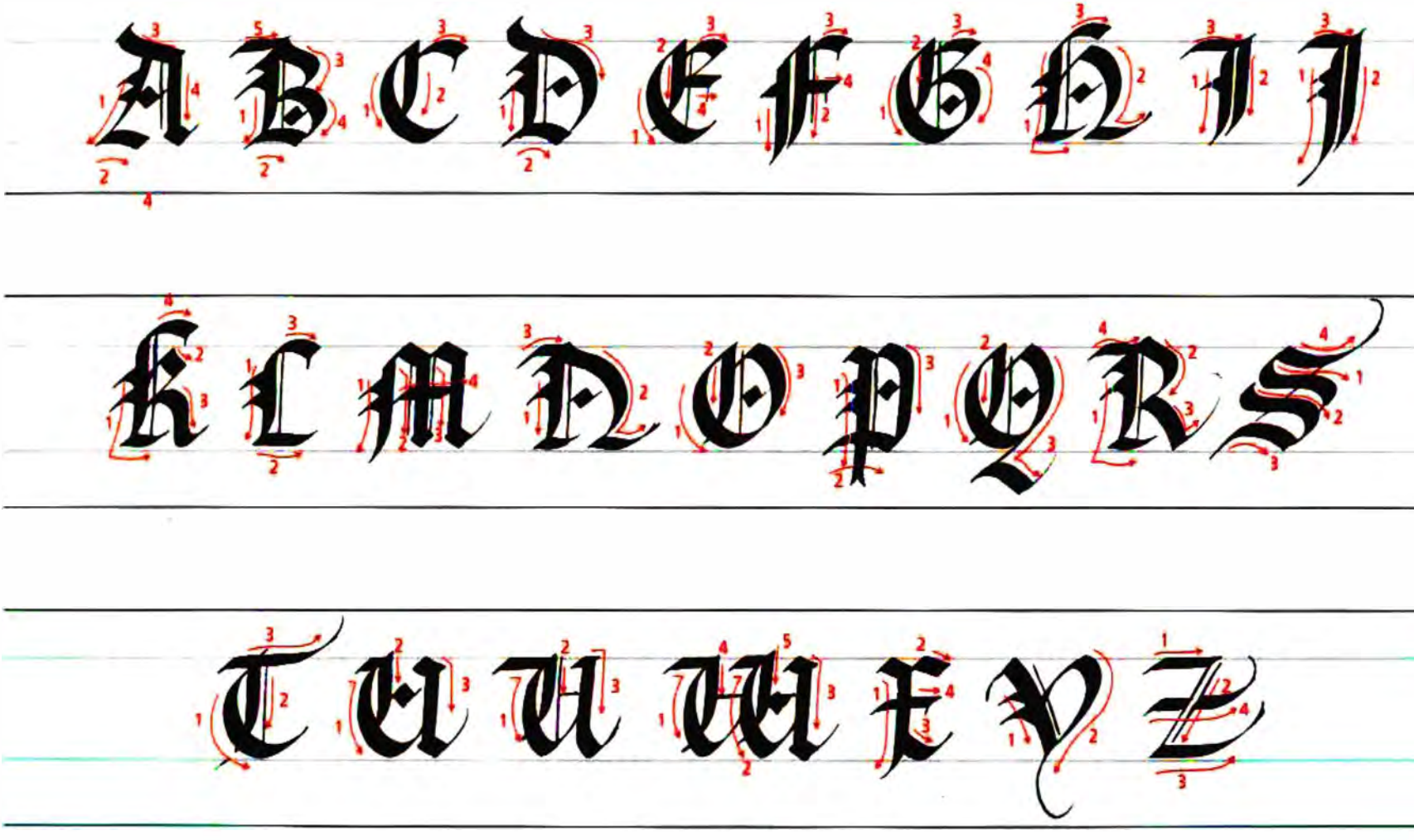

Scrisul gotic cursiv

Deoarece a fost dezvoltat ca scriere cursivă, acest scris de mână este, sub unele aspecte, mai apropiat de italic decât de gotic. Minusculele sunt scrise cu o înălțime de 4 1/2 lățimi de peniță, iar caracterul de bază are o formă migdalată, literele atingând linia de bază într-un punct. Coada lui „f" (și unele părți ale altor litere) este trasată răsucind penița și folosind colțul acesteia pentru a trage o linie foarte subțire. Forma unora dintre majuscule (scrise cu înălțimea de 6 1/2 lățimi de peniță) este mai apropiată de cea a caracterelor minuscule.

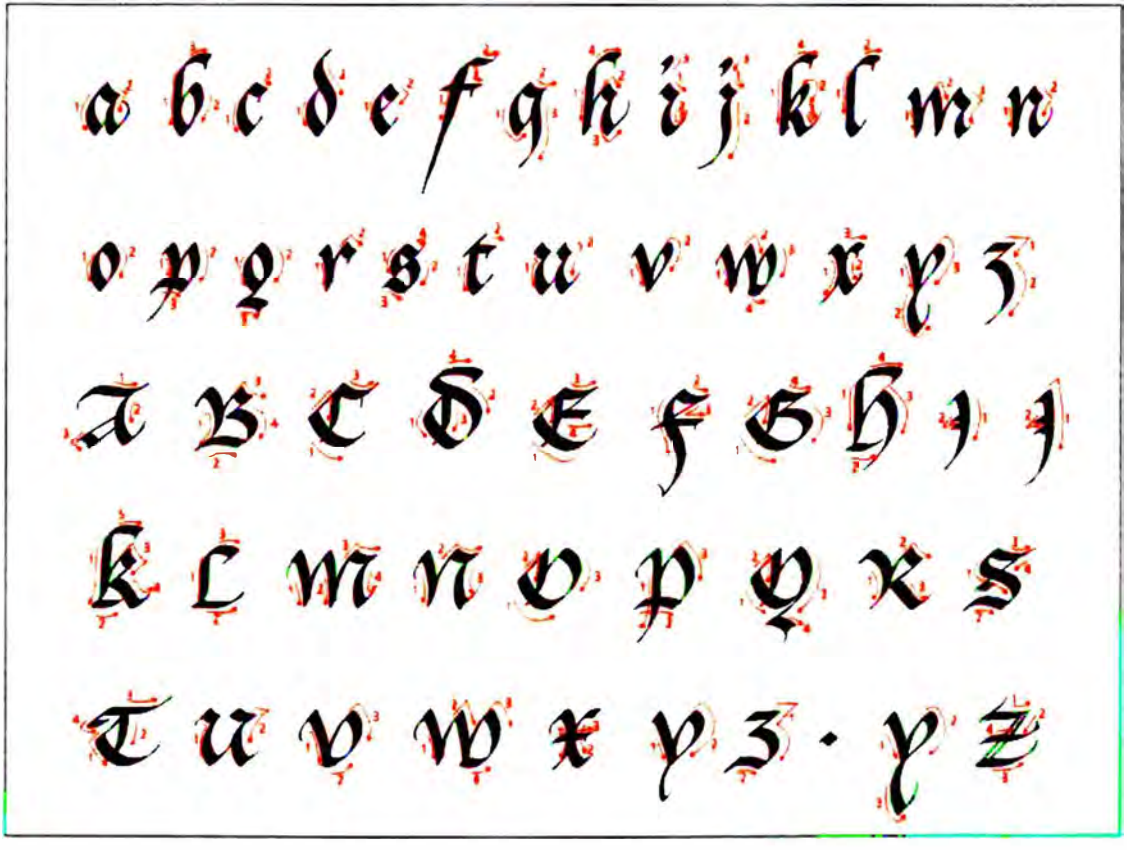

Scrierea caligrafică

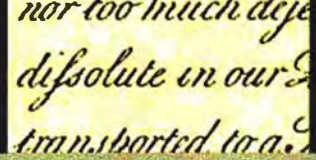

Scris de mână caligrafic din secolul al XVIII-lea

Folosirea apăsării

Pentru a realiza scrisul de mână caligrafic se folosește o peniță subțire, cu vârf flexibil despicat, iar trăsăturile groase și cele subțiri ale literelor se obțin prin apăsarea peniței – o abordare diferită față de cea folosită în cazul peniței cu muchie lată.

Literele sunt scrise înclinat la circa 55°. Ca să păstrați unghiul, ați putea trasa pe șablon linii cu acest unghi (pe lângă liniatura pentru înălțimea literei și prelungirile superioare și inferioare). Alt instrument ajutător pentru păstrarea acestui unghi este o peniță „caligrafică", sau „cotită", care are un unghi stabilit, sau un toc care realizează același unghi cu o peniță ascuțită de desen obișnuită. Acum, în sfârșit, caligraful stângaci are un avantaj, nemaiavând nevoie de penițe sau tocuri speciale.

Va trebui să folosiți o hârtie velină, astfel încât penița să se poată mișca ușor, fără să întâmpine nici o rezistență. Odată ce ați învățat trăsăturile de bază ale fiecărei litere, uniți literele una cu alta și începeți imediat să scrieți cuvinte și texte. Acesta este un scris de mână curgător.

Origini și utilizare

Caracterele de literă cursive adoptate la începuturile tiparului au evoluat, sub mâinile tipografilor, sub influența noilor tehnici de tipărire. Literele gravate pe plăci de metal (cupru) au fost preluate și de caligrafi, care le imitau cu o peniță ascuțită, flexibilă.

Folosită în mod obișnuit pentru scrisul de mână, scrierea caligrafică (denumită uneori scriere engleză) era utilizată și pentru documente și registre comerciale.

Scrisul caligrafic este util pentru scrierea de mână a invitațiilor, a documentelor oficiale și, de asemenea, pentru lucrări mai expresive.

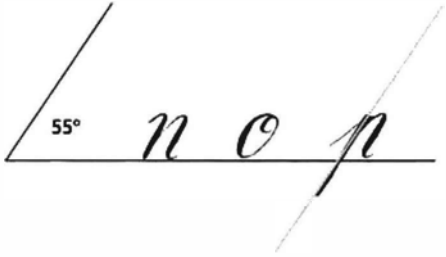

- Înălțimea literei și a prelungirilor superioare și inferioare este aceeași, de 5 mm. Prelungirile superioare și inferioare sunt deseori mai lungi. (Scrierea caligrafică nu se măsoară în lățimi de peniță.)
- Vârful peniței trebuie să se afle întotdeauna pe direcția liniei înclinate la 55°.
- „O" este oval. Formele sunt rotunjite, buclate și curgătoare.
- Înclinarea este la 55° față de linia de bază.
- Serifele sunt trăsături de conducere subțiri, care curg de la o literă la următoarea.
- Trăsăturile descendente sunt groase (trase apăsat), cele ascendente sunt subțiri (împinse, cu o apăsare mai ușoară). Este un scris de mână curgător, care poate fi realizat foarte rapid. Ordinea trăsăturilor este prezentată în imagine.

- caligrafice minuscule

Ținerea peniței

1 O peniță cotită (sau un toc) vor ajuta pe dreptaci să țină mai comod penița pe direcția corectă (îndreptată de-a lungul liniei care marchează unghiul de 55° al înclinării scrisului).

2 Pentru a îndrepta un toc obișnuit cu peniță de desen dreaptă în direcția corectă va trebui să vă răsuciți mâna sau corpul.

3 Un stângaci va putea să țină foarte comod penița în poziția corectă.

Trăsături de bază

Pentru a „simți" penița și a obține linia dorită, încercați câteva trăsături de bază și câteva litere. Începeți litera minusculă „m" cu o trăsătură ascendentă „de legătură" foarte subțire, aproape fără a apăsa penița. Aduceți trăsătura vertical în jos, apăsând penița, și terminați cu un capăt ascuțit (sau drept).

Reluați drumul peniței în sus pe picior, fără a apăsa, și ieșiți din acesta printr-un arc fin, rotunjit. Terminați din nou piciorul cu un capăt drept.

Partea inferioară a celui de-al treilea picior se curbează și apoi se ridică într-o trăsătură subțire, care se va uni cu litera următoare.

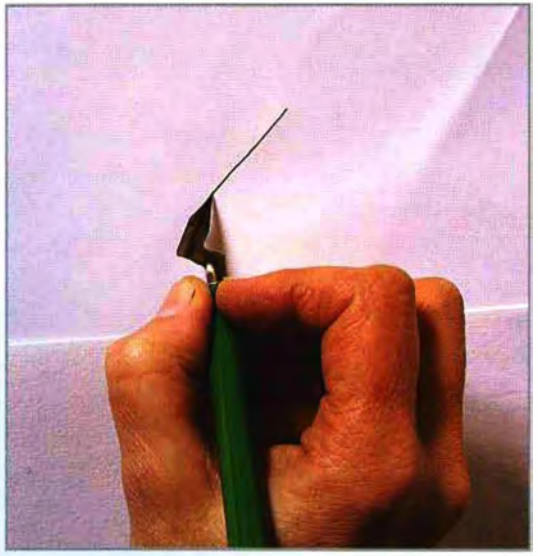

1

2

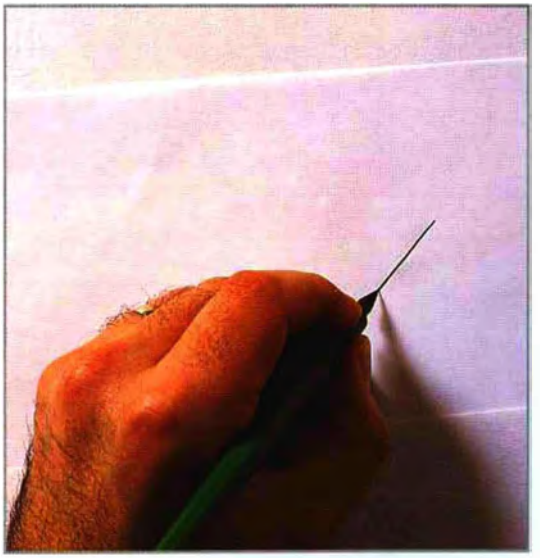

3

caligrafice majuscule

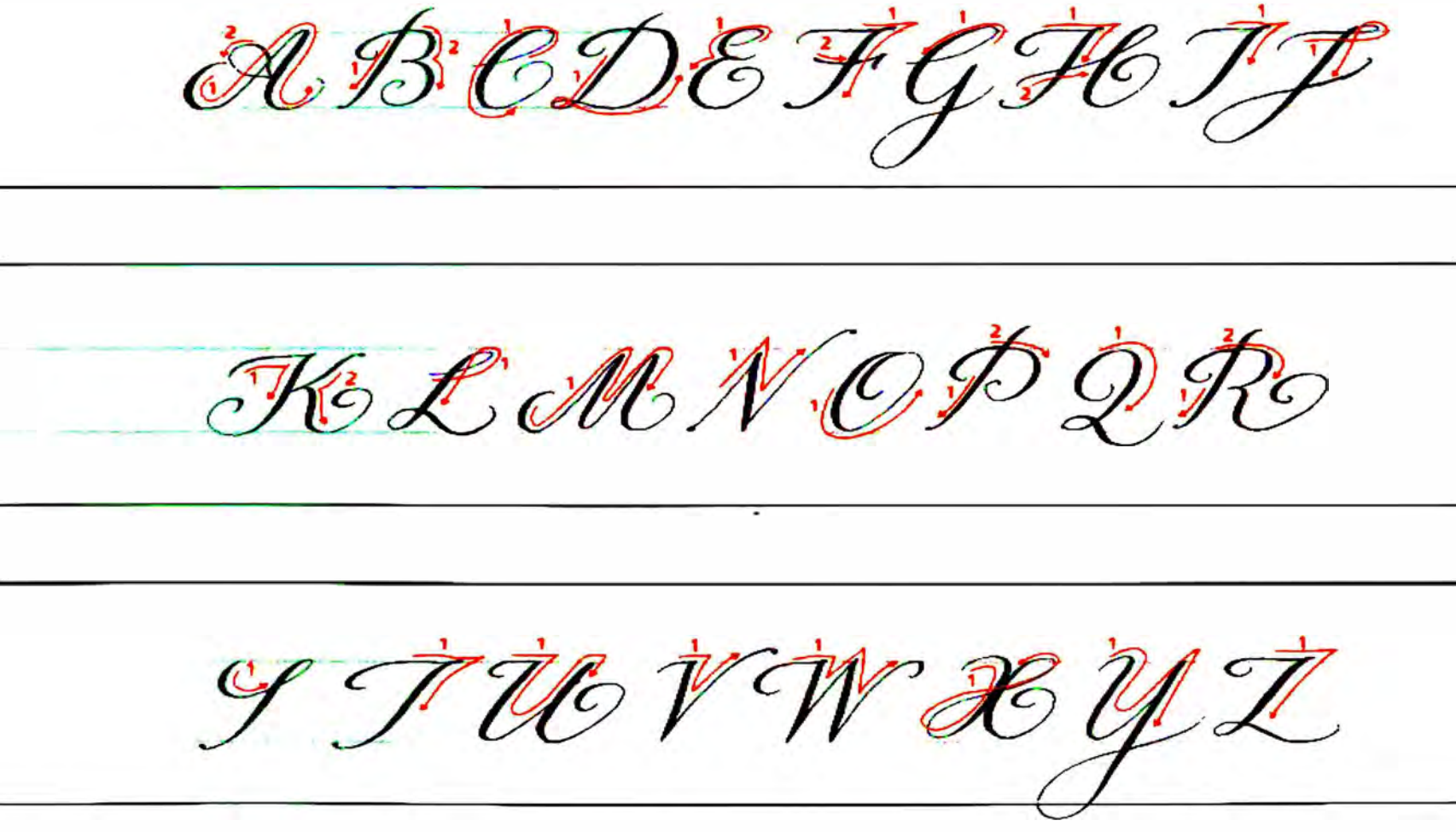

Scrisul modern

Scris de mână modern din secolul al XXI-lea

În ultimii ani s-a manifestat un interes crescând pentru dezvoltarea potențialului mai expresiv și artistic al caligrafiei. În special în Germania, caligrafii au trecut de la modelele istorice spre lucrări grafice, de mare expresivitate. Și caligrafii din America și Anglia caută noi modele și surse de inspirație.

În decursul secolului trecut, mulți artiști au încorporat cuvântul scris, desenat, pictat sau tipărit în operele lor de artă. Picasso și Braque au folosit cuvintele pentru a adăuga o nouă dimensiune operei lor, iar unele din mișcările de avangardă din anii 1920, ca futurismul sau dadaismul, au explorat potențialul forței optice a cuvântului. Aceste exemple le-au dat caligrafilor curajul să abordeze opera lor într-un mod mai personal și să-și asume riscuri artistice.

Căutarea de forme noi

Atunci când studiați formele istorice și le adoptați în vederea utilizării lor în zilele noastre, trebuie să apelați la o interpretare pentru a le moderniza. Puteți dezvolta varietăți ale scriselor de mână prin modificarea greutății, formei, sau proporțiilor. Continuând pe această cale, veți putea ajunge la ceva ce este mai curând o creație proprie decât un derivat din ceea ce ați studiat.

1–4 După necesități sau dorință, veți putea să creați caractere de literă cu stiluri mai ornamentate sau exuberante.

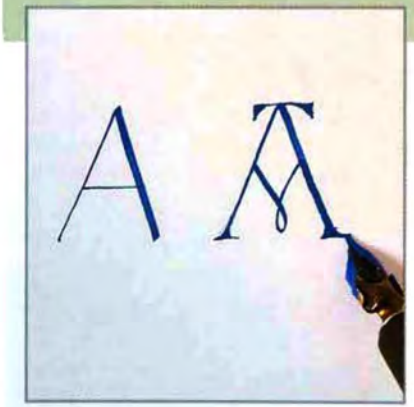

1

2

3

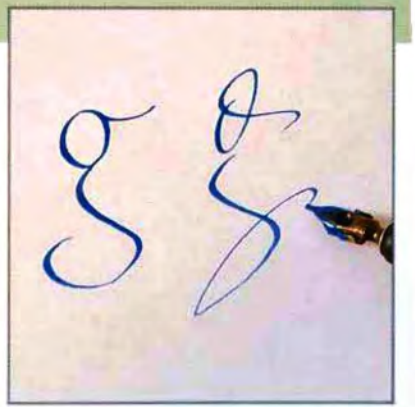

4

Abordarea formelor moderne de scriere

Sunt multe căi de a vă dezvolta un stil propriu și va trebui să alegeți traseul care vi se potrivește. Important este să vă simțiți bine și să savurați ceea ce faceți. Dar țineți minte că exprimarea artistică liberă nu vine de la sine pentru toată lumea. Pentru unii fără experiență în caligrafie, acest tip de activitate poate fi perfect natural, spontan și încununat de succes. Pentru alții, studierea atentă a formelor scrise cu penița poate să conducă la o eliberare treptată a stilului. Alții pot să se zbată pentru a ajunge la rezultate și să-și pună întrebarea dacă sunt într-adevăr în stare să facă asta.

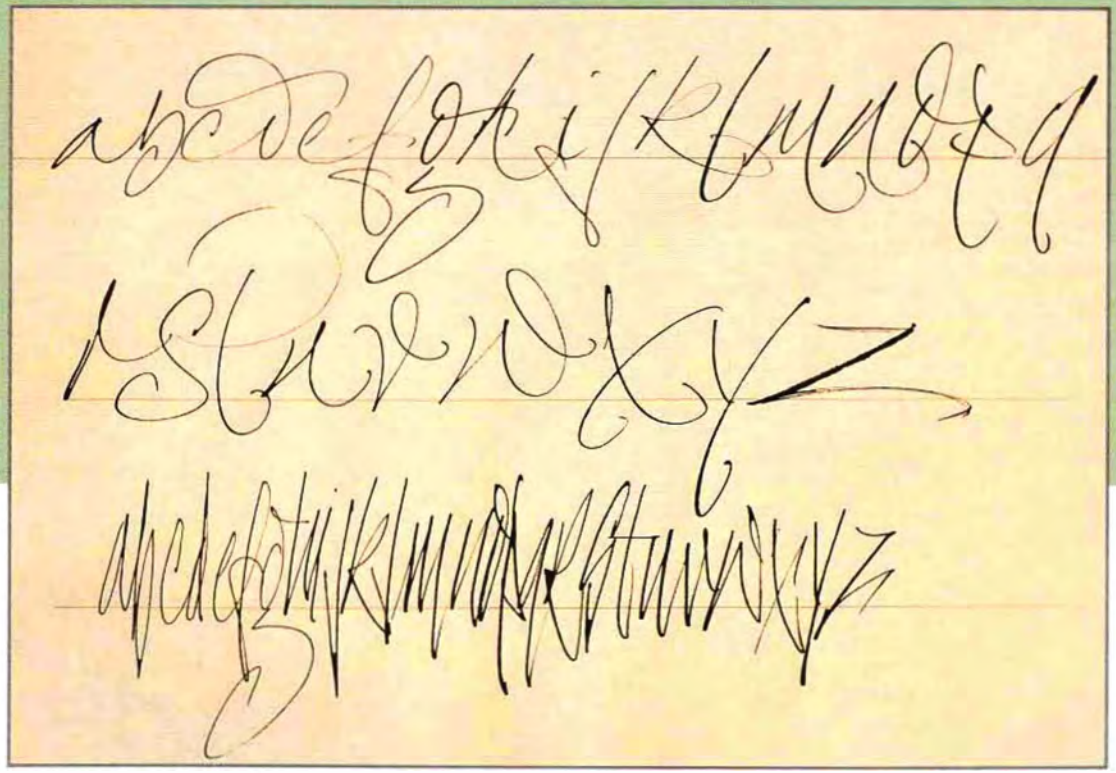

5

5 Stilurile caligrafice curgătoare, cursive, necesită o anumită încredere în sine. Aceste alfabete sunt scrise cu un trăgător, cel de-al doilea având o formă foarte comprimată.

6

6 Folosiți rotița laterală a trăgătorului pentru a modifica grosimea liniilor desenate.

7 Experimentați folosirea trăgătorului chiar pe vârf.

7

Scrisul cursiv modern

Caracterele cursive sau caligrafice, sau poate chiar elemente ale propriului scris de mână, pot constitui baza proiectului unui scris cursiv cu o curgere vioaie.

Instrumentele de scris determină în mare măsură caracterul literelor. Acum aveți ocazia să folosiți o peniță sau o pensulă care permite o trăsătură mai expresivă decât penița cu muchie. Un trăgător sau o pensulă, spre exemplu, pot fi mânuite cu mișcări energice pentru a crea semne foarte individualizate.

Folosirea unei pensule

1 După ce ați încărcat pensula cu cerneală sau cu vopsea, subțiați-i vârful ca să puteți controla semnul pe care-l desenați.

2 și **3** Modificați apăsarea asupra pensulei în timpul lucrului: țineți-o la început ușor și folosiți numai vârful, apoi apăsați mai tare, folosind întreaga lungime a pensulei pentru a obține trăsături mai groase.

4 O pensulă fină, cu vârf, din păr de jder poate crea o gamă interesantă de semne grafice, fiind deosebit de utilă pentru realizarea de înflorituri ample, cursive.

1

2

3

4

Un alfabet cursiv modern

5 Culoare și ornamente

Utilizarea culorii, a poleielii, a ilustrației sau a altor elemente ornamentale poate adăuga caligrafiei o dimensiune suplimentară. Când reflectați la dezvoltarea în acest mod a unei lucrări, trebuie să vă întrebați dacă aceasta va fi o extindere firească a interpretării textului. Dacă sunt impuse proiectului ca scop în sine, culoarea sau ornamentul pot să pară artificiale și trebuie evitate.

Analizați cum sau dacă veți folosi culoarea și ornamentul din primele etape de planificare. Introduceți culoarea în schițele timpurii și observați cum influențează aceasta rezultatele. Dacă folosiți aurul, nu uitați că proprietățile sale reflectorizante vor adăuga lucrării atât lumină, cât și culoare.

Nu uitați că, atunci când introduceți ornamente, e mai bine să exagerați cu prudența. O simplă înflorătură va completa un manuscris, ca și o schimbare de culoare pentru titlu sau pentru litera inițială a unui text. Un alt mod de a introduce culoarea într-o lucrare este folosirea hârtiei colorate. Experimentați fără nici o inhibiție. Părerile privind desenul și culoarea sunt mai mult o chestie de gust.

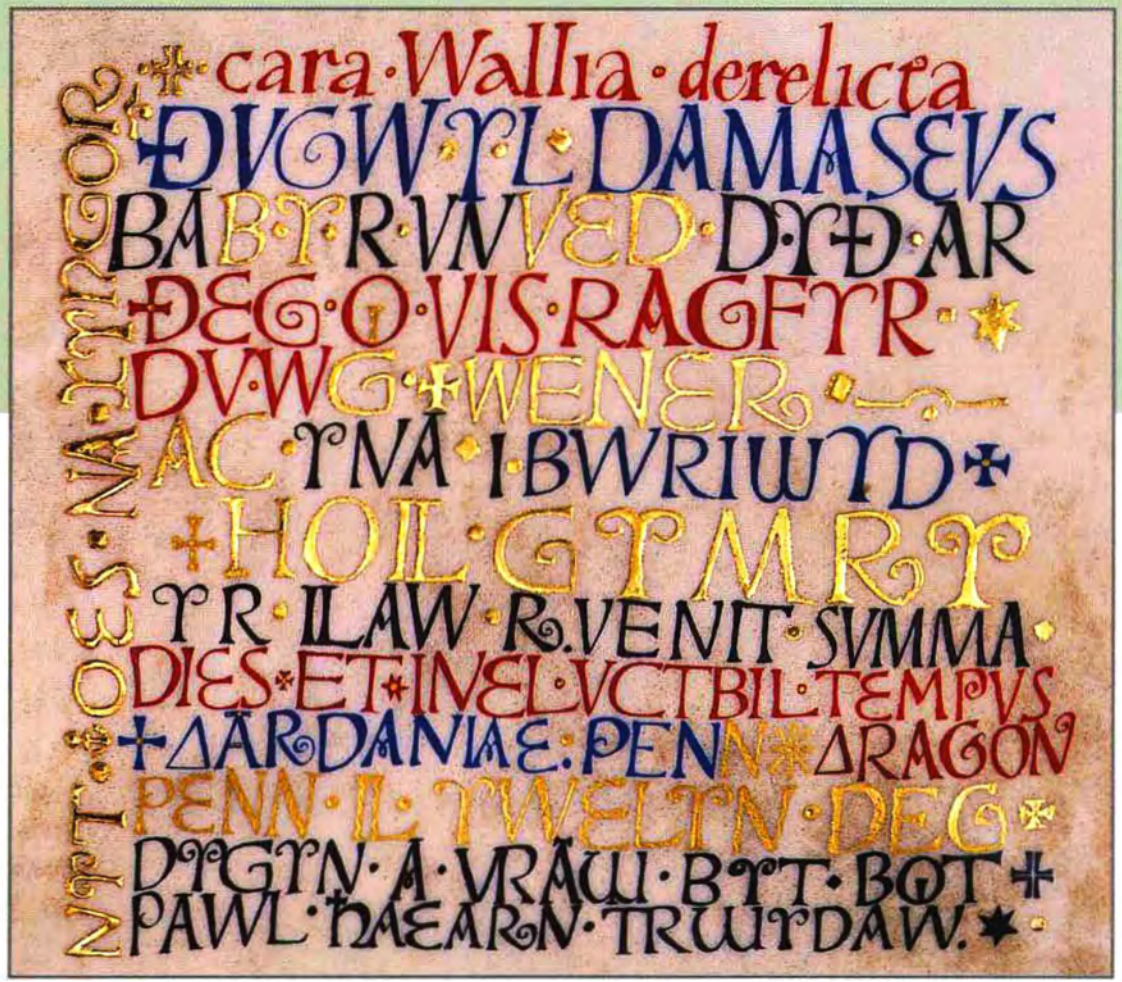

Cara Wallia Derelicta – omagiu lui David Jones
Această operă este un exemplu de folosire abundentă a culorii și poleirii. Rândurile manuscrisului sunt realizate în roșu, albastru, negru și relief de aur, iar literele – care urmează îndeaproape opera poetului și artistului galez David Jones – au o valoare ornamentală.

Teoria și prepararea culorilor

Scrierea cu cerneală neagră pe hârtie albă este un punct evident de plecare pentru caligrafie, deoarece asigură contrastul maxim, prin care lucrurile se văd cel mai clar. Scrierea aceluiași text cu o cerneală gri pal va evidenția o schimbare clară a valorii tonale (scara de la deschis la închis) a scrisului, influențând impactul, textura și lizibilitatea. Atunci când folosiți culoarea, nu uitați că aceasta are o valoare tonală care va scoate lucrarea în relief mai mult sau mai puțin. Galbenul, spre exemplu, este un ton mai deschis decât roșul.

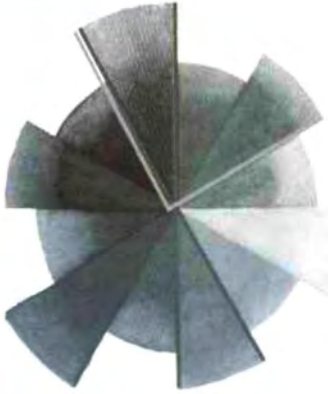

O reproducere în negru și alb a cercului culorilor evidențiază valoarea tonală a acestora.

Culorile analoge sunt alăturate pe cercul culorilor, de exemplu albastru, verde albăstrui și verde. Împreună, acestea creează un efect armonios.

primar

secundar

secundar

Culorile primare au, fiecare, o culoare complementară, situată față în față cu ea pe cercul culorilor. Fiecare culoare complementară este un amestec al celorlalte două culori primare; de exemplu, portocaliul, un amestec între roșu și galben, este culoarea complementară a albastrului.

primar

primar

secundar

Cunoașterea terminologiei și teoriei culorilor vă va ajuta să înțelegeți culoarea și să lucrați cu mai multă îndrăzneală.

Cercul culorilor

Acesta este un sistem convenabil de aranjare a culorilor spectrului. Galbenul, roșul și albastrul se numesc culori primare, deoarece nu pot fi obținute prin amestecarea oricăror altor culori. Prin amestecarea a câte două culori primare se obțin culorile secundare (verde, portocaliu și violet). Culorile situate față în față pe cerc sunt culori complementare (de exemplu, roșu și verde), iar cele alăturate sunt numite armonice.

Culorile care conțin galben se numesc culori calde. Cele care conțin albastru se numesc culori reci. Atunci când vă procurați culori, trebuie să începeți cu alb și câte două nuanțe din fiecare culoare primară. Alegeți o nuanță caldă și una rece pentru fiecare, așa cum se arată în imaginea nr. 1 de mai jos.

Amestecarea culorilor

Începeți să învățați despre amestecarea culorilor prin realizarea propriului cerc al culorilor, folosind perechile de culori primare, calde și reci, pentru a obține o gamă utilă de culori secundare. Dacă amestecați culorile complementare, veți obține o gamă de culori neutre.

Încercați să evitați amestecuri „noroioase", folosind cât mai puține culori – de regulă două sau trei. Rezultatul este influențat de proporțiile între culorile folosite. Adăugați culorile închise la cele deschise și pregătiți întotdeauna o cantitate suficientă pentru întreaga lucrare, deoarece va fi dificil să le reproduceți exact pe parcursul lucrului. O culoare va fi mai deschisă după uscare. Guașa, fiind opacă, se deschide punând mai multă vopsea; acuarela, fiind transparentă, se deschide adăugând apă.

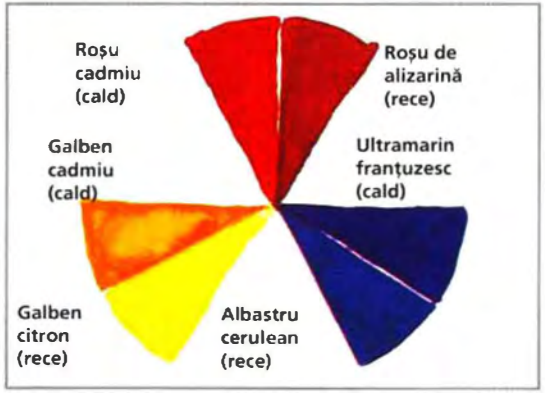

1

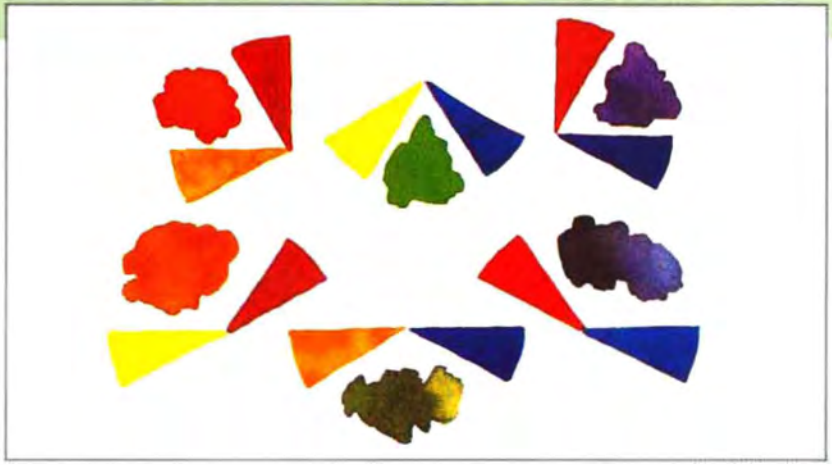

2

1 Exemple de culori primare calde și reci.

2 Amestecurile de culori provenite din culori primare calde și reci oferă o gamă convenabilă de culori secundare și neutre.

Utilizarea temelor coloristice

Utilizarea culorii este un domeniu în care subiectivitatea este la ea acasă. Studierea exemplelor care urmează ar putea să vă declanşeze o revelaţie cu privire la propriile preferinţe în acest domeniu.

Utilizarea tradiţională a culorilor

1 Acest arbore genealogic este o lucrare caligrafică oficială, care foloseşte culoarea într-un mod convenţional: scris negru pe hârtie albă şi folosirea roşului pentru accentuarea numelui de familie şi a titlului.

1

Text deschis pe fond închis

2 Aici negrul, albul şi roşul sunt folosite pentru a obţine un efect mult mai impresionant, valorile tonale ale culorilor luptându-se pentru supremaţie. Majusculele mici sunt scrise cu decolorant şi pot fi văzute numai la o examinare mai atentă a lucrării. Pătrăţelele strălucitoare albastre şi mov adaugă o notă contrastantă.

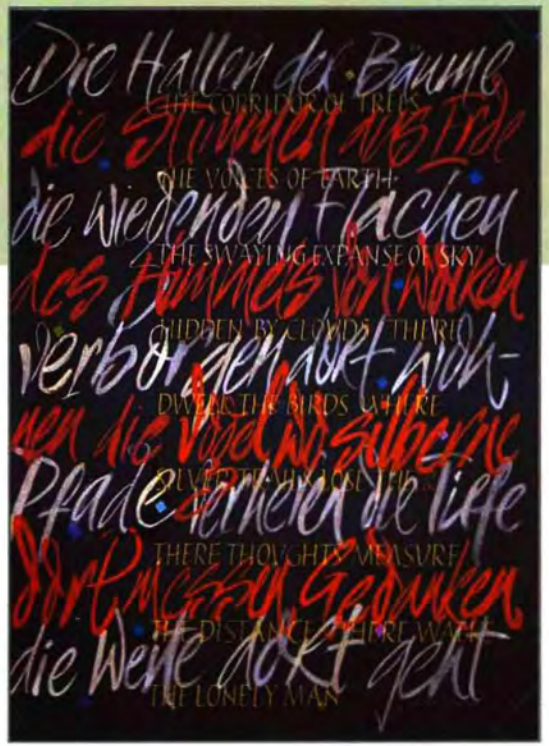

2

Culori calde

3 Imaginea florii (cu linia sa albă contrastantă) este elementul forte al acestei lucrări. Pentru fond s-au utilizat culori calde armonioase, iar scrisul auriu se integrează în gama de culori folosită, creând o textură interesantă.

3

Culori progresive și retrase

1 Aici este evident efectul optic al culorilor calde și reci. Galbenul cald și luminos iese la rampă, în timp ce textul albastru se retrage în fundal. Acest efect este utilizat adeseori de pictori pentru a da o senzație de spațialitate unei compoziții și constituie o tehnică utilă pe care caligrafii o pot exploata pentru a diversifica impactul literelor.

Culori armonioase

2 Acest text este scris cu pensula cu nuanțe armonioase de mov și roz pe un fond de culoare închisă. Contrastul de tonuri face ca scrisul să ne sară în ochi. Scrisul mai mic se retrage, nu numai din cauza dimensiunii sale, dar și pentru că este scris cu culori mult mai reci.

1

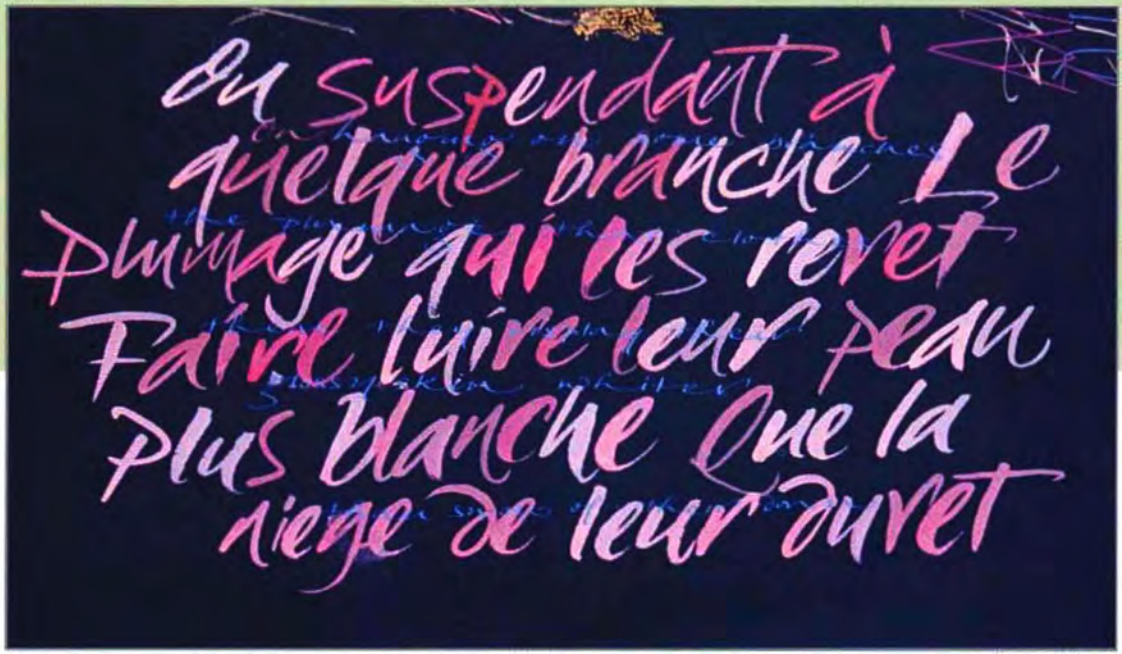

2

Aurul – poleire plată

Veți avea nevoie de creion, adeziv pentru poleire, guașă roșie, pensulă ascuțită, foarfece, foiță de aur de transfer, pensulă pentru aplicarea adezivului, netezitor.

Foița de aur este atrasă de tot ce conține un adeziv și de ea însăși, așa că cel mai bine este să aplicați mai întâi poleiala dacă lucrarea conține și culoare, altfel s-ar putea ca aurul să se lipească de liantul din vopsea. În mod tradițional, poleirea lată se face cu gumă amoniac. Alți adezivi sunt pelicanolul și aracetul. În general, pentru poleirea plată se folosește foița pe suport, dar se poate folosi și foița liberă.

Înainte de a începe, asigurați-vă că aveți toate materialele la îndemână: creion, adeziv pentru poleire, guașă roșie, pensulă ascuțită, foarfece, foiță de aur de transfer, pensulă, netezitor.

1 Desenați ușor în creion litera sau forma pe care intenționați să o poleiți.

2 Amestecați adezivul cu puțină apă (dacă este necesar) și un strop de guașă roșie. Culoarea va face adezivul mai vizibil și va ascunde eventualele mici spărturi din poleială. Cu o pensulă fină, ascuțită, trasați conturul literei și apoi umpleți formele; urmărind să obțineți o suprafață netedă prin lucru rapid, astfel încât să terminați înainte ca vreo parte a formei să se usuce și să formeze creste denivelate.

3 Lăsați forma să se usuce. În funcție de umiditatea aerului din încăpere, aceasta poate dura între 15 minute și o oră.

1

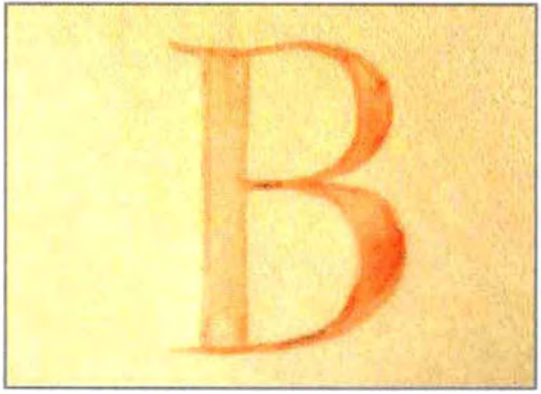

2

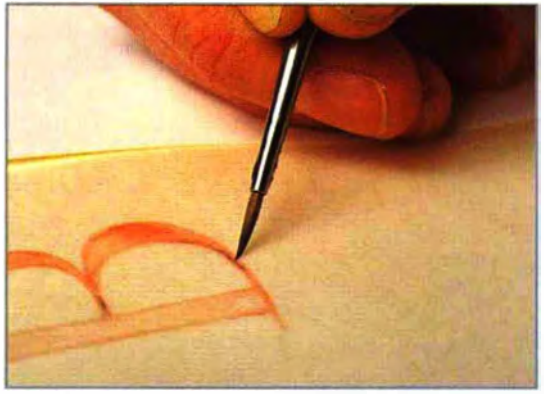

3

4 Tăiați cu o foarfecă o bucată de foiță de aur suficient de mare pentru a acoperi toată litera. Suflați asupra literei pentru a-i reactiva proprietățile adezive. Apăsați foița de aur pe literă, presând ușor pe toată suprafața cu degetul mare. Dacă este necesar, aplicați o a doua foiță de aur pentru a acoperi orice spărtură.

5 Cu o pensulă moale, îndepărtați ușor aurul în exces. Neteziți litera prin hârtia care separă foițele de aur din bloc sau printr-o bucată de hârtie pergament. Îndepărtați hârtia și neteziți foarte ușor, direct pe foița de aur. Verificați litera și îndepărtați cu o pensulă orice muchii neregulate. Dacă este cazul, acum puteți să adăugați literei ornamente pictate.

6 Poleirea plată poate fi folosită eficient pentru o singură literă inițială sau pentru un bloc de text scris cu caractere verzale. Poate fi folosită de asemenea pentru a spori ornamentarea unei litere împodobite.

4

5

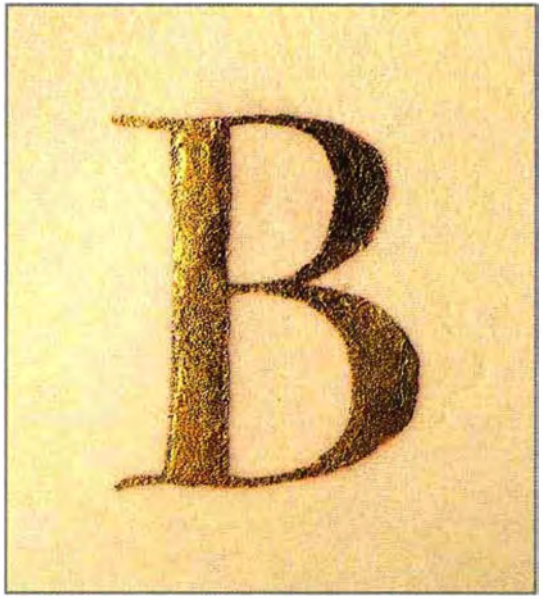

6

Aurul – poleire în relief

Veți avea nevoie de: gesso, pensulă ascuțită, apă distilată, pană de gâscă sau pensulă pentru aplicarea adezivului, foarfecă, foiță de aur, sul de hârtie, hârtie pergament (sau calc), netezitor, pensulă moale.

Foița liberă de aur aplicată pe o „pernă" de adeziv poate fi bine netezită, strălucirea luminoasă fiind amplificată de efectul tridimensional al adezivului. Foița de aur este subțire și fragilă, și trebuie să lucrați într-o cameră fără curenți de aer; lucrul cu gesso cere o atmosferă răcoroasă și umedă.

1 Puneți într-un vas câteva bucățele de gesso, adăugați câteva picături de apă distilată cu o pensulă și lăsați să se dizolve timp de cel puțin 20 de minute.

2 Adăugați încă puțină apă distilată și amestecați ușor ca să obțineți o consistență fină. Încercați să evitați formarea de bule de aer în amestec. Încărcați adezivul pe o pană de gâscă, sau folosiți o pensulă.

3 Lucrând pe o suprafață dură și rece (ca o bucată de geam), umpleți uniform litera cu adeziv. Cu adezivul încă umed, mai adăugați ca să îngroșați stratul, astfel ca acesta să fie mai mare la mijlocul fiecărei forme. Lăsați să se usuce peste noapte.

4 și **5** Înainte să așezați aurul, nu uitați să aveți toate materialele la îndemână. Răsuciți o bucată de hârtie pentru a obține un mic cilindru prin care să suflați. (Astfel, răsuflarea umedă va fi îndreptată direct pe adeziv.) Tăiați cu o foarfecă o bucată de foiță de aur suficient de mare ca să acopere toată litera. Țineți foița de aur de suportul de hârtie în timp ce suflați puternic asupra adezivului prin tubul de hârtie.

1

2

3

4

5

6 Când adezivul este ușor umezit de la răsuflare, aplicați aurul și apăsați ferm cu degetele. Îndepărtați suportul foiței și folosiți o bucată de hârtie pergament pentru a netezi ușor. Aplicați o a doua foiță de aur și neteziți în același mod.

7 Neteziți direct pe foița de aur, acordând o deosebită atenție finisării precise a muchiilor literei.

8 Cu o pensulă moale (păstrată special în acest scop), îndepărtați aurul în exces din jurul literei.

9 Neteziți din nou aurul pentru a-i conferi strălucirea și netezimea finală. În imagine este folosit un netezitor „colț de câine". Acesta este deosebit de util când lucrați muchiile și părțile rotunjite ale literei.

6

7

8

9

Fonduri colorate

Rezistența fluidului pentru corecturi

Se pot crea efecte interesante cu ajutorul fluidului pentru corecturi (un latex lichid), folosit fie pentru scris, fie pentru suprafața de fond. Fluidul e rezistent la vopsea și protejează culoare hârtiei. Fluidul pentru corecturi strică pensulele; folosiți o pensulă veche și clătiți-o frecvent. Veți avea nevoie de echipament de scris: peniță, o bucată de carton și vopsea.

1 Scrieți sau desenați ceea ce doriți folosind fluid pentru corecturi. Lăsați să se usuce.

2 Aplicați cu pensula vopseaua peste fluidul pentru corecturi. Veți vedea că, în unele zone, fluidul respinge culoarea. Lăsați vopseaua să se usuce complet.

3 Îndepărtați fluidul pentru corecturi prin frecare cu degetul, având grijă să nu deteriorați suprafața hârtiei.

4 Pentru a crea efecte de textură pe fond, se pot folosi amestecuri de culori aplicate ușor. Aveți nevoie de un burete și de vopsea. Amestecați puțină vopsea și aplicați-o cu pensula pe o farfurie sau pe o bucată de carton. Atingeți vopseaua cu buretele și apoi tamponați ușor hârtia. Puteți realiza amestecuri texturate de culori lucrând cu a doua culoare, de îndată ce prima culoare s-a uscat.

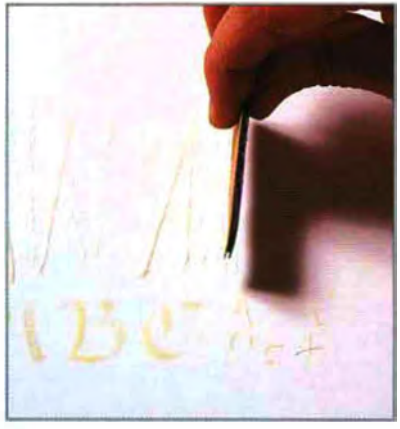

1

2

3

4

1 Efecte de textură pot fi create împroșcând vopseaua pe hârtie. Încărcați o periuță de dinți cu vopsea și stropiți hârtia prin frecarea perilor cu un bețișor (sau cu degetul). Prin mascarea unor zone (în imagine, cu ajutorul frunzelor), pot fi introduse elemente decorativ suplimentare.

Întinderea hârtiei

Dacă doriți să pregătiți un fond colorat pentru o lucrare, s-ar putea să trebuiască să întindeți în prealabil hârtia. Dacă hârtia nu este suficient de groasă, la uscarea vopselei aceasta se va ondula. Aveți nevoie de o coală de hârtie pentru acuarele, o planșetă rezistentă (PFL sau placaj) mai mare decât hârtia, un burete și hârtie gumată de ambalaj (4 fâșii de lungime potrivită).

2 Cufundați o foaie de hârtie în apă (în cadă, în chiuvetă sau într-un castron) timp de câteva minute. Durata scufundării depinde de grosimea hârtiei. Scoateți hârtia cu grijă, ținând-o de două colțuri și lăsând apa să se scurgă. Așezați ușor hârtia pe planșetă, încercând să evitați formarea de bule de aer. Neteziți cu grijă hârtia, pornind din centru către margini, cu mâna (curată) sau cu un burete. Umeziți cu buretele o fâșie de hârtie gumată și lipiți o latură a hârtiei pe planșetă. Lipiți apoi latura opusă.

3 Lipiți în același mod celelalte două laturi. Neteziți hârtia gumată cu buretele. Lăsați planșeta să se usuce, departe de orice sursă de căldură. Dacă hârtia se usucă prea rapid, s-ar putea să se ridice de pe planșetă. Hârtia trebuie să rămână pe planșetă până când terminați de aplicat fondul și vopseaua s-a uscat complet.

1

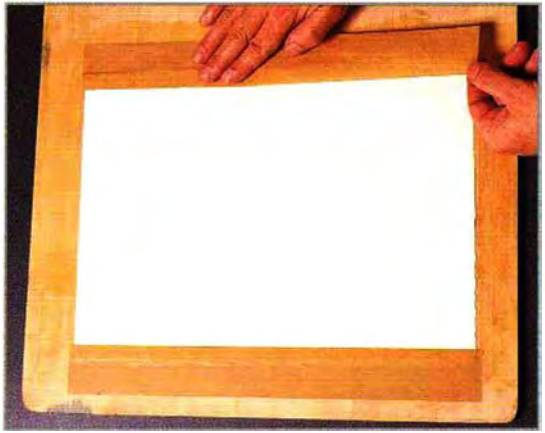

2

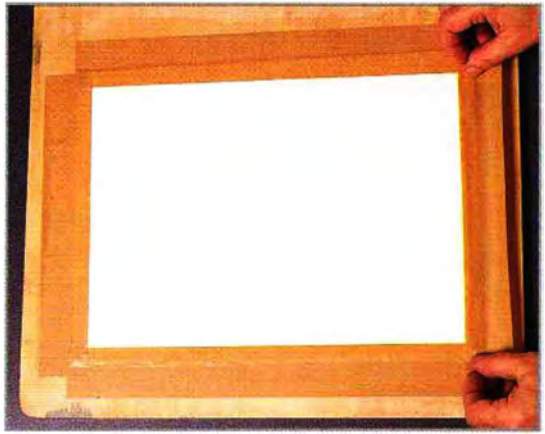

3

Fonduri în acuarelă

Aplicarea fondului

Acuarela oferă numeroase posibilități. Încercați un fond într-o singură culoare sau, adăugând mai multă apă sau o a doua culoare, încercați un fon în degrade.

Puteți aplica și culori la întâmplare, cu o pensulă sau cu un burete. Aveți nevoie de hârtie de acuarele întinsă pe o planșetă, o pensulă mare pentru acuarele, acuarele, un vas sau paletă pentru vopsea și apă.

1 Fixați planșeta, ușor înclinată, pe masă. Preparați o cantitate mare de vopsea și faceți o încercare pe o bucată de hârtie. Cu pensula faceți o trăsătură de-a lungul marginii de sus a hârtiei, lăsând o margine de vopsea la partea de jos a trăsăturii.

2 Trasați apoi cu pensula înmuiată din nou în vopsea peste marginea lăsată de ultima trăsătură. (Dacă doriți să creați un fond în degrade, pe măsură ce coborâți puteți dilua treptat cu apă soluția de vopsea, astfel încât fondul să devină mai pal spre partea de jos.)

3 Continuați până la partea de jos, suprapunând fiecare trăsătură peste cea precedentă pentru a realiza o acoperire uniformă a hârtiei cu vopsea. La sfârșit, ștergeți excesul de vopsea de la partea de jos și lăsați hârtia să se usuce.

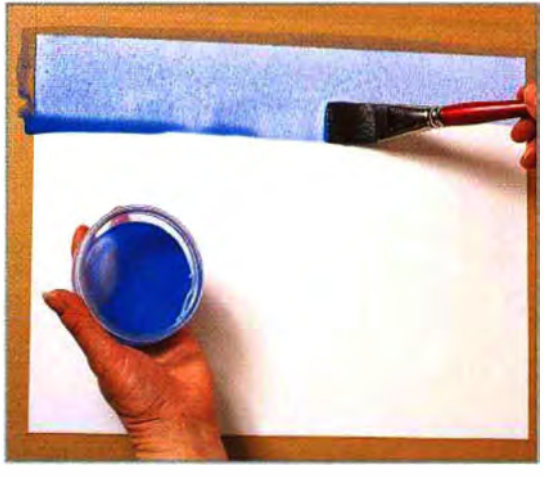

1

2

3

Aplicarea unui fond bicolor

1 Fixați planșeta ușor înclinată. Preparați o cantitate mare din fiecare culoare de acuarelă. Aplicați prima culoare (ca mai sus) pe suprafața dorită.

2 Întoarceți planșeta și spălați bine pensula. Aplicați a doua culoare, suprapunând culorile când ajung să se întâlnească și lăsându-le să se migreze una în cealaltă.

3 Pentru a definitiva amestecarea culorilor, întoarceți planșeta pentru a lăsa cea de-a doua culoare să migreze în prima, sau țineți-o vertical pentru a obține efectul dorit. Puteți obține amestecuri de culori mai subtile dacă aplicați o culoare deschisă pe toată suprafața hârtiei și apoi întoarceți planșeta și aplicați a doua culoare acolo unde doriți.

1

2

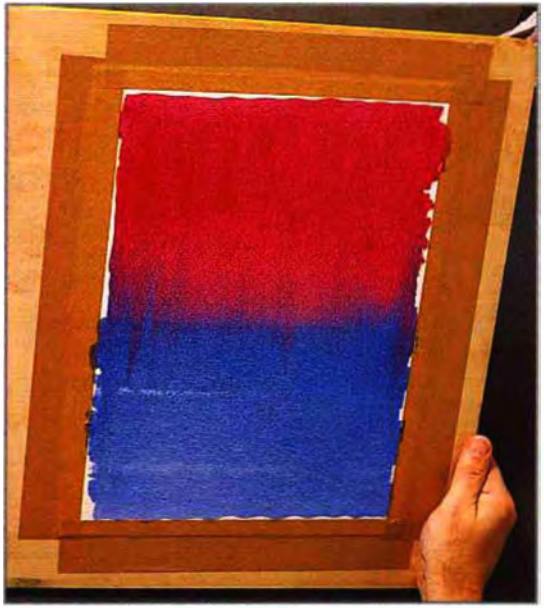

3

Glosar

A

acuarelă – vopsea transparentă solubilă în apă.

alfabetar – model de alfabet folosit pentru învătare.

arc – trăsătură curbată a penitei, care pleacă din piciorul unei litere.

B

buclă – spatiul interior rotunjit al unei litere.

C

capitale romane – litere ale căror proportii si formă au fost perfectionate până în secolul I d.Cr., constituind baza caracterelor verzale folosite în zilele noastre.

culoare secundară – culoare rezultată din amestecul a două culori primare.

culori complementare – culori opuse pe discul culorilor (de exemplu, roşu şi verde).

culori primare – culori de pe discul culorilor care nu pot fi obtinute prin amestecul altor culori (de exemplu, galben, roşu şi albastru).

cursiv – stil curgător al scrisului de mână.

D

discul culorilor – dispozitiv pentru aranjarea culorilor spectrului.

G

gotice – caractere de literă ascutite folosite între secolele XII şi XV.

greutate (a literelor) – raportul dintre înălţimea literei şi lăţimea vârfului penitei (trăsăturii).

guaşă – vopsea opacă, solubilă în apă.

H

hârtie de acuarele – hârtie destinată picturii cu acuarele; folosită uneori pentru lucrări caligrafice.

I

interlinie – spatiul liber dintre rândurile de scris.

Î

înălţime – înălţimea corpului literei (de exemplu, înălţimea totală a unei litere majuscule, sau înălţimea unei litere de rând fără prelungiri ascendente sau descendente).

înălţimea corpului – partea principală a literei, excluzând prelungirile superioare şi inferioare.

L

lățime de peniță – unitate de măsură folosită pentru stabilirea înălțimii unei litere în funcție de lățimea peniței folosite (stabilind prin aceasta și greutatea literei).

linie de bază – linia scrisului pe care se așază corpul literei.

litere de rând – litere minuscule, spre deosebire de literele verzale, majuscule sau capitale.

M

majuscule – caractere de literă mari, ca în scrisul capital sau uncial.

manuscris – document scris de mână; abreviat mss.

minuscule – litere mici (de rând).

N

netezitor – instrument realizat dintr-o piatră semiprețioasă, de exemplu agat, folosit pentru finisarea aurului prin frecare.

P

pană de gâscă – peniță făcută din penele unei păsări zburătoare mari.

peniță de trestie – peniță făcută din trestie.

peniță portativ – peniță cu 5 vârfuri, folosită pentru trasarea unui portativ.

prelungire inferioară – parte a unei litere trasată sub linia de bază (sub corpul literei).

prelungire superioară – trăsătură a unei litere care se ridică deasupra înălțimii literei de rând sau a corpului literei.

S

scriere rondă – alfabetar creat de Edward Johnston pe baza studiilor sale asupra unui manuscris din secolul al X-lea. Este folosită uneori pentru a desemna scrierea caligrafică.

scris de mână – orice scriere folosită pentru scrierea textelor cu mâna.

serif – trăsătură cu care se termină piciorul unei litere; piciorus.

stil modern (în limba engleză – *freestyle*) – caractere de literă moderne, deseori cursive, transformate în forme individualizate; utilizarea procedeelor de obținere a unui efect expresiv.

T

taie și lipește – metodă de aranjare a unui plan.

toc automat – toc cu peniță încorporată.

trăgător – instrument folosit în desenul tehnic, având două lame reglabile care funcționează ca rezervor de cerneală sau vopsea.

trăsătură descendentă – termen utilizat pentru a descrie trăsătura unei litere făcute printr-o mișcare coborâtoare.

U

uncial – tip de scris cu majuscule.

V

velur – suprafață de scris obținută din piele (de regulă, de vițel).

verzale – litere capitale sau majuscule; litere majuscule construite prin mai multe trăsături de peniță (la origine, literele inițiale ale unui verset sau paragraf dintr-un manuscris).

Indice

acuarelă 24-25, 83
ampersand 59
arc 39
apertură 39
aur 26-27, 80, 84, 86-89
aur pastilat 26

bețe de înghețată 18
braț (linie orizontală) 39

caligrafic 39,51
capitale romane 40, 52-55
capitale, forme fundamentale 40-41
cerneluri 24
cifre 43
cifre medievale și înalte 43
compas 28,44
coperte 10
creioane 19
aurii 26
creioane cu fibră 18
creion dublu 19, 42, 43
culori 80-5
acuarele 12, 92-93
amestecare 82-83
calde și reci 83, 85
cerneluri și vopsele 24-25
creion 19
de fond
tehnici 90-91
hârtie 17, 81
progresive 85
retrase 85
valori tonale 82
culori complementare 82-83
culori primare 82-83
culori secundare 82-83
curgerea cernelii 37

dimensiuni, micșorare sau mărire 12, 14-15
dotări 28-29

echer 28

fluid pentru corecturi 90
fonduri
acuarele 12, 92-3
hârtii ornamentale 17
tehnici de colorare 90-91
texturate 90-91
fotocopii 15

gesso 27, 88-89
gotic 68-71
cursiv 71
cifre 43
verzale 64, 68
greutăți 38
guașe 24-25, 26, 29, 83
gumă amoniac 27, 86

hârtie 17
întindere 91
păstrare 16
hârtie de acuarele 17
hârtie de calc 27
hârtie de scrisori 11
hârtie pergament 27,87

iluminare 28
ilustrație 80
instrumente cu muchie 28, 36-39, 42-43
italic 47, 56-59
alfabetar majuscule 55

înălțimea literei 39, 45
înflorituri 55, 56, 59, 81

linia majusculelor 39
linia prelungirii inferioare 39, 45
linia prelungirii superioare 39, 45
linie de bază 39, 44
liniere 44-45
lipituri 12, 14-15, 28
litere
forme fundamentale 40-41
ordinea trăsăturilor 38
raportul înălțime - greutate 38
litere de rând 39
litere împodobite 64, 87
litere schelet 40, 41, 52
litere unite 59
lizibilitate 10
serife 39

majuscule 39
margini 12
material de referință 9
minuscule 39

netezitoare 27, 86-89

pene de gâscă 18, 22, 60, 68
penițe 18, 20-21, 29
automate 33
cotite (oblice) 72,74
cu muchie 28, 36-39, 42-43
cu muchie lată 30, 32-33
din lemn de balsa 18, 34, 68
din trestie 18, 22-23, 68
întreținere 20-21
late 18, 34
sul 34
pentru afișe 18, 29
portativ 33
rezervoare 20-21
ronde 18, 29, 30, 32-33, 36-39
topografice 18
pensule 19, 64, 78
chinezești 19
din oțel 35
din trestie 19
păstrare 16
piciorul literei 39
plan, proiectare 14-15
planșete 28,36
poleire 26-27, 80, 86-89
în relief 26, 27, 88-89
plată 86-87
prelungire inferioară 39
prelungire superioară 39
principiile proiectului 8-15
pulberi metalice 26

raportor 28
riglă individualizată 45

sans serif 64
scanare 14
schelet 40
scriere modernă 76-79
scriere rondă 48-51
englezească 72
scris de mână 48
serife 39
spațiere 12, 51, 52, 54
spațiu interior 39,51
spațiu și culoare 85
spațiul dintre rânduri 39, 45, 51
stilouri 18

tehnica stropirii 91
terminații bifurcate 68
teu 28, 44, 45
textură buretoasă 90
tocuri 18, 20, 29
tocuri automate 18, 33
trăgătoare 18, 35, 77
trăsături ample 55, 56, 59

uncial 60-63
unghiul peniței 36-38, 42

valori tonale 82
verzale 64-67, 68
poleire 87
vopsele 24-25, 28
fond 90-93